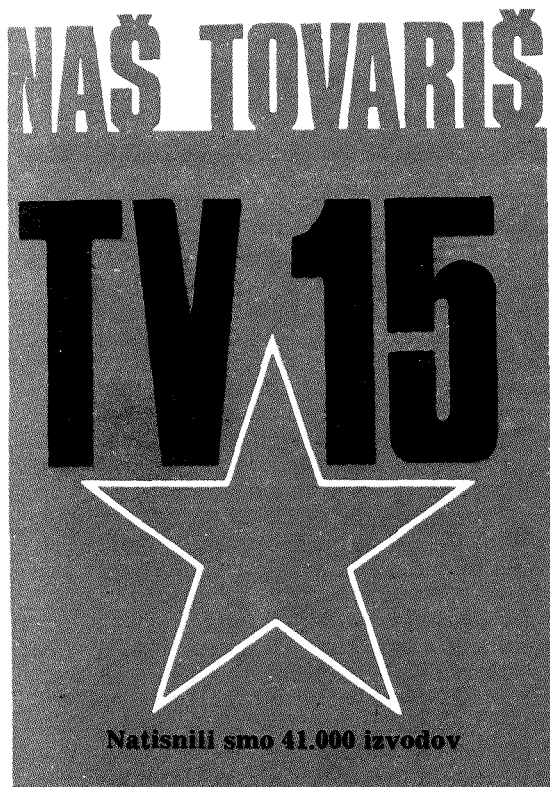

Št. 44 9. novembra 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Žokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelk -TV-15-:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50100-603-45772

«TV-15» izhaja vsak teden izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za «TV-15» ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Letošnja Nobelova nagrada
za mir

Nadih slabega
političnega in
moralnega okusa

Str. 4

Pogovor z narodnim herojem

Prijetno se je starati
v takšni domovini

Str. 5

Ustni časopis TV-15

Str. 8-13

Spominjamo se Franca Rozmana-Staneta

Spomin na komandanta Staneta – Dne 7. novembra je minilo štiriin-trideset let, kar je leta 1944 tragično izgubil življenje komandant glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske Slovenije Franc Rozman-Stane... Je spomin nanj lahko bolj živ, bolj naš in bolj vtkan v današnja prizadevanja naše socialistične revolucije, kot z dogodkom, s kakršnim se že tradicionalno predstavljajo gojenci vojaške gimnazije v Ljubljani, ki nosi njegovo ime? Ne le slovesnot s kulturnim in športnim programom, na spominski dan so se gojenci posameznih letnikov pomerili tudi v tekmovanju »Samoupravljanje – naša sedanjost in naša prihodnost«. To pa so besede, ki najlepše ponazarjajo našo revolucionarno pot, začeto v dneh narodnoosvobodilnega boja.

Revolucija še ni končana

Stane Dolanc, sekretar predsedstva CK ZKJ, na velikem ljudskem zborovanju v Opuzenu 29. oktobra letos:

– Osvobodilna vojna narodov in narodnosti Jugoslavije je prišla v zgodovino vojn in revolucij kot eden izmed najsvetlejših zgledov boja za narodno svobodo in enakopravnost ter revolucionarno družbeno preobrazbo – kot herojska epopeja jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki so prvič v svoji zgodovini s krvjo skupno ustvarili temelje, na katerih so lahko nadaljevali graditev svojega lepšega in srečnejšega življenja. Socialistična revolucija je bila resnično tudi najvišje samoupravno dejanje, tu so začetki samoupravljanja v Jugoslaviji... V resolucijah XI. kongresa ZKJ so zapisane poglobitve idejnopolitične opredelitve in konkretizirane naloge ter smeri akcije Zveze komunistov Jugoslavije in vseh aktivnih borcev za socializem v sedanjem obdobju razvoja naše revolucije. Posebej je poudarjena usmeritev k nadaljnjemu razvoju in krepitvi socialističnega samoupravljanja oziroma za krepitev položaja in moči delavskega razreda kot vladajoče politične in ekonomske sile družbe. V tem okviru so določene tudi poti in oblike boja ZKJ in drugih subjektivnih sil družbe oziroma socialistična ustvarjalna dejavnost delovnih ljudi v razmerah družbenoekonomskega in političnega sistema socialističnega samoupravljanja. S tem je močno izražena tudi nepretrganost naše revolucije.

★

Torej – za vse borce, graditelje socializma, ni miru in počitka niti v prihodnjih letih, ker še nismo v celoti urešili vsega tistega, kar smo si zadali kot cilj. Revolucija še ni končana.

France Bevk bi bil vesel...

Tako odbor ZB Brinje kot vodstvo šole Franceta Bevka čuva in razvija tradicije NOB in revolucije

Med krajevnimi skupnostmi v občini Ljubljana-Bežigrad, ki se jim je prižgala zelena luč z nedavnim referendumom, je tudi KS Brinje, razmeroma gosto naseljeno področje severno od Tolstojeve ulice. Skupnost si je našla skromne prostore v enem izmed stanovanjskih blokov, njeno kulturno središče pa je šola Franceta Bevka v Ulici Pohorskega bataljona. Na pokojnega pisatelja spominja njegov doprski kup pred vhodom v šolo. Njemu nasproti stoji spomenik kurirčku, ki simbolizira prispevek naših najmlajših v boju za osvoboditev in spodbudo njihovim naslednikom, današnjim pionirjem. France Bevk – partizanski kurirček – Pohorski bataljon: to je nekakšen trikotnik, ki je več kot simboličen.

France Bevk bi bil vesel, če bi videl, kako se v tej šoli in krajevni skupnosti prepletata prosvetnovzgojna in kulturna dejavnost z izročili naše revolucionarne preteklosti. Sodelovanje med šolo, taborniki in drugimi organizacijami mladega rodu ter združenjem borcev KS pod vodstvom upokojenega generala JLA Dušana Gorkiča je tako rekoč na dnevnem redu. Povezanost borcev NOV z mladino je letos med drugim dobila izraz ob počastitvi dneva naprednih žensk, ob mladinskem obrambnem dnevu, na šolskem izletu v bolnišnico Franjo, ob mladinskem obrambnem dnevu, na šolskem izletu v bolnišnico Franjo, na quizu v počastitev kongresa ZKJ in ob praznovanju dneva mrtvih.

Taborniški odred Bičkova skala je ob tej priložnosti sklenil še posebej počastiti spomin padlih borcev NOV. V ponedeljek, 30. oktobra, se je ob petih popoldne zbral pred osnovno šolo Franceta Bevka in krenil s praporom na čelu v Stožice, h grobnici padlih. Bil je že mrak, ko je odred v rdečkastem odsevu z grobov izkazal s pesmijo in recitacijami čast junakom naše revolucije. V svečani tišini so taborniki prisluhnili besedam predstavnika ZB Brinje, ki je med drugim dejal:

»Želim, da bi lepo gorele svečke, ki jih boste prižgali na grobnici padlih borcev, in da bi njihovi plamenčki odsevali v vaših dušah in srcih ter vam zbujali zavest, da je trajen spomin na padle borce in odločenost posnemati njihove zglede najlepši venec, ki ga lahko položimo na njihov grob.«

Tako odbor ZB Brinje kot vodstvo šole Franceta Bevka si prizadevata, da čuvanje in razvijanje tradicij NOB in revolucije ne bi bilo samo manifestativno, marveč tudi (oziroma predvsem) vsebinsko in da bi se odražalo na vseh področjih našega družbenopolitičnega in kulturnega življenja.

FRANCE ŠUSTERŠIČ
Tolstojeva 33
p. Ljubljana

Smo upravičeno prizadeti

Odmev na »Srečanje čezmorcev«, Večer z dne 2. oktobra 1978

S takim naslovom je bilo v mariborskem Večeru z dne 2. oktobra 1978 objavljeno kratko poročilo (50 vrstic), podpisano z začetnicama G. J. Šlo naj bi za prikaz tovariškega srečanja nekdanjih borcev 5. prekomorske brigade NOVJ, ki je bilo 30. septembra 1978 zvečer v Domu Jugoslovanske ljudske armade v Mariboru. V poročilu pa je toliko netočnosti in napak, da

ga je na svoji seji 17. oktobra v Celju obravnaval tudi odbor te brigade, ki ima svoj domicil v Celju.

Večerov poročevalec (ki se menda piše Gabrijel Jensenšek in ki vrh vsega na tem srečanju v Mariboru sploh ni bil navzoč!) piše o »srečanju borcev« **čezmorskih brigad**, ki ga je pripravil pododbor V. čezmorske brigade Ivana Turšiča-Iztoka.

Res je, da se je srečanja udeležilo več kot 450 preživelih borcev brigade, kakor edino pravilno navaja poročevalec, vendar pa ni šlo za »čezmorske« brigade, ampak le za 5. prekomorsko brigado, ki ima svoj pododbor tudi v Mariboru. Vsak borec NOVJ natanko vé, kaj so bile **prekomorske** brigade in druge prekomorske enote NOVJ, saj je o njih napisana že zajetna vrsta knjig, o teh enotah pa obsežno (na straneh 799–816) govori tudi zajetna knjiga »Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945«, ki bo v kratkem izšla že tretjič. O neumestnem prekrščevanju »prekomorcev« v nekakšne »čezmorce« je bil večkrat govor tudi že v javnih obćilih, oznaka »prekomorski«

Protestno pismo, naslovljeno RTV Ljubljana

Z začudenjem smo tržaški Slovenci zvedeli, da je televizijska agencija Alpe-Adrija in to po vašem naročilu, posnela pogovor s fašističnim kolovodjem Almirantejem. Ne vemo, kakšni nagibi vas vodijo, da nameravate vključiti pogovor z Almirantejem v vaš program. Za nas je to vprašanje načelnega značaja in vprašanja časti. Menimo, da bi se tudi sredstva javnega obveščanja morala ravnati po nekih etičnih pravilih in se ne pomižati na raven obrti. Kot Slovenci in kot demokrati odklanjamo vsak, tudi najmanjši stik s fašizmom – ne le zaradi dvajsetletnega trpljenja pod njegovim režimom in zaradi posledic, ki jih še vsa tri desetletja po njegovem porazu nosimo zamejski Slovenci.

Porast fašističnih akcij, rušenje naših spomenikov in napadi na naše organizacije so posledica pojave Almiranteja v političnem življenju našega mesta in smatramo, da je on kot vrhovni vodja novega fašizma glavni moralni krivec za vse udarce in diskriminacije, ki smo jim še danes podvrženi. Pri tem ne pozabljamo, da nas je Almirante še nedavno imenoval bacile, ki jih je treba iztrebiti – podobno besedišče, ki ga je uporabljal fašistični »Il Popolo di Trieste«, je pred osemindesetimi leti pognalo v akcijo naše bazoviške junake.

Po vsem tem ne moremo razumeti, kako naj bi Almirante spregovoril po mikrofону naše televizije – pravimo naše, ker se čutimo – kljub državi meji – eno z vami in tudi vi s svojimi rednimi programi dokazujete, da je naš kulturni prostor enoten in nedeljiv.

Razumemo in odobravamo, ko protestirate, če tuje televizijske postaje prepuščajo svoje mikrofone ustaškimi zločincem. Spričo tega se nam zdi absurdno, če bi naša televizijska postaja pustila do mikrofona Almiranteja, vojnega zločinca in sovražnika vsega, kar je slovenskega in jugoslovanskega.

Tako oddajo bi zamejski Slovenci in – prepričani smo – vsi rojaki v matični domovini, sprejeli kot najbolj sramotno in poniževalno klofuto.

ODBOR BIVŠIH AKTIVISTOV
OSVOBODILNEGA
GIBANJA NA TRŽAŠKEM OZEMLJU
TRST, UL. PETRONIO 4

Oddaja »Mednarodna obzorja: Trst 78« je bila na sporedu ljubljanske televizije v torek, 31. oktobra 1978... Ne bi na tem mestu govorili o kvaliteti oziroma nekvaliteti imenovane oddaje in ne o primernosti oziroma neprimernosti predvajanja – zapisati pa je treba, da smo od ustvarjalcev le-te pričakovali primerni komentar – s čimer bi se izognili povsem razumljivi prizadetosti, kakršna je več kot očitno prizadetost Odbora bivših aktivistov osvobodilnega gibanja na tržaškem ozemlju, pa ne le njihova.

pa ni prav nič neslovenska, kakor utegne nemara misliti Večerov poročevalec in morda še kdo. Tak je tudi **uradni** naziv prekomorskih enot. Preživeli borcev 5. prekomorske brigade (ki je štela okrog 3000 borcev) pa je še okrog 2000. Brigada ima svoj domicil v Celju in 12 pododborov po vsej Sloveniji, v celjskem Muzeju revolucije je poseben oddelek s stalno razstavo 5. prekomorske brigade, v Celju in Ljutomeru je Ulica 5. prekomorske brigade, v Ljubljani pa Trg prekomorskih brigad. Po nekaterih prekomorskih enotah so ulice poimenovane tudi v drugih slovenskih krajih. Prav pred kratkim pa je vrhovni komandant JLA tovariš Tito podpisal naredbo, da se bo 23. vojna brigada v Celju poimenovala po 5. prekomorski brigadi Ivana Turšiča-Iztoka in nadaljevala z njenimi borbenimi tradicijami.

Večerov poročevalec nadalje navaja, da se je naša brigada organizirala »v sestavi IX. korpusa«. Ali sploh vé, kje sta delovala 9. in 7. korpus? Res je, da je brigada, potem ko je bila razformirana, bila v sestavi 7. korpusa, ki je sodeloval tudi pri osvoboditvi Ljubljane, medtem ko je 9. korpus deloval na Primorskem. Poročevalec piše, da je na mariborski proslavi govoril tudi tovariš Bordo (prav: Bordon), »šef arhiva V. čezmorske brigade«. Nikdar nisem bil kak arhivar, pač pa je res, da sem bil šef agitpropagandnega oddelka te in še katere druge brigade, na omenjenem srečanju pa sem govoril kot zastopnik osrednjega odbora prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ. Tudi ni res, da je na srečanju **pomorci** pozdravil v imenu skupščine občine Maribor predsednik izvršnega sveta Vinko Borec, čeprav je resda bil navzoč, ampak je borce pozdravil tovariš Jože Cerkovnik, in to v imenu občinskega odbora ZZB NOB Maribor.

Dovolj! Mariborskemu Večeru smo hvaležni (kakor bi bili hvaležni tudi drugim javnim obćilom), da je poročal o našem srečanju, vendar pa se s takim načinom poročanja nikakor ne moremo strinjati! Menda je iz uredništva Večera bila navzoča neka mlada tovarišica, toda tako bi ne smeli poročati! Nekdanji pripadniki 5. prekomorske brigade in drugi prekomorci-borci NOVJ smo ob takem neodgovornem poročanju ter prekrščevanju v »čezmorce« in celó »pomorce« upravičeno prizadeti.

RADO BORDON
Gestrinova 7
p. Ljubljana

Še o obletnici »prehranjevalne akcije«

Odmev na poročilo, objavljeno v Delu z dne 28. oktobra 1978

Ob šetstoletnici mesta Višnja gora in občinskem prazniku so 27. oktobra odkrili spominsko ploščo na mestni hiši – v spomin na »prehranjevalno akcijo«, ki so jo med vojno izvršili 2. in 3. junija 1942.

To akcijo nam je opisal tovariš Metod Jurčič, ki se je akcije udeležil kot borec Druge grupe odredov. Borci Druge grupe odredov so skupno z aktivisti tako dobro pripravili to akcijo, da ni padel niti en strel iz italijanske postojanke, četudi je bila v zvoniku italijanska straža. Tako so lahko kmetje iz doline Krke nemoteno odnesli ogromno hrane iz skladišča Mestne hiše in jo naložili na vozove, ki so čakali blizu Polževega in jih tudi srečno prepeljali v vas Znojile – za partizane.

Isti dan, ko smo se spominjali imenovane akcije, so odkrili v Višnji gori tudi doprski kip Edu Turnherju-Primožu in to pred osnovno šolo, ki nosi njegovo ime. Kip je delo akademskega kiparja Zdenka Kalina.

Ob spomeniku so se zbrali: šolska mladina, krajani, gasilci, njegovi prijatelji in soborci (Jože Rus, tovariš Ambrožič, predstavnik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Bogdan Osolnik, predstavnik borčevske organizacije Grosuplje, predsednik občine Lesjak, pa tovariš Slavko Medved in drugi). Slovesnosti se je udeležila tudi njegova tovarišica Fedja, sin Tone, hčerka Breda in vnuk. O liku tovariša Turnherja je govoril Lado Ambrožič-Novljan, s katerim sta bila soborca in osebna prijatelja, oba tudi učitelja.

Omenjeni prireditvi sem osvetlila zato, ker so bili v Delu z dne 28. oktobra 1978 v sestavi »Obletnica prahranjevalne akcije« objavljeni netočni zelo skromni podatki.

MARJANCA ŠEME
Titova 25
p. Ljubljana

Pomembno delo – vsestransko povezovanje s sosedi

V ponedeljek, 30. oktobra se je sestala komisija za mednarodne stike s tujino pri Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. Sejo je vodil predsednik te komisije Bogo Gorjan, obravnavali pa so predvsem vprašanja sodelovanja z naprednimi silami onstran naših meja na italijansko in avstrijsko stran. Pri tem je potekla zlasti živahna diskusija ob pismenih prispevkih Draga Žvaba o Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini ter Joška Ošljaka o Beneški Sloveniji v NOB in povojnem obdobju.

V razpravi o življenju, delu ter zbliževanju naših ljudi z naprednimi silami onstran italijanske meje je beseda najprej nanesla na tamkajšnje borce, ki so se med drugo svetovno vojno borili v partizanskih vrstah ali pa v italijanskih protifašističnih vrstah. Prav ti – bodisi Slovenci ali Italijani v sosednji Italiji ostajajo živa vez z ZZB NOV, hkrati pa so tudi neposredno lahko aktivni pri utrjevanju dobrososedskih odnosov ter skrbi za življenje in delo slovenske manjšine v Italiji.

Nekateri tovariši so menili, da se ti stiki še vsepre pogosto ozko vežejo na razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij in premalo na širši ravni, ki bi zajela tudi razvijanje narodne zavesti zamejskih Slovencev v Italiji ter napredovanje slovenskega jezika na tistih področjih, ki so še narodnostno in jezikovno »živa«.

V razpravi je bilo večkrat poudarjeno, da je po številnih obiskih v zadnjih letih v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini vendarle čutiti nov veter tudi s strani italijanske vlade. Vrsta problemov, ki pa se v življenju naših zamejskih Slovencev v Italiji pojavlja pa izvira iz ekonomskih osnov. Tu so vprašanja izseljevanja zaradi brezposelnosti, saj gre za po-

dročja, ki so izredno slabo industrijsko razvita. Čutiti je, da se v zadnjih letih, še posebno po potresu v Benečiji, Slovenci v tistih krajih postavljajo na lastne noge, storiti pa bi bilo potrebno še precej korakov tudi s strani naših medsebojnih odnosov, da bi bilo delo in življenje ljudi, Slovencev v Italiji tako na ekonomskem, kakor tudi na kulturnem področju živa-

hnejše in uspešnejše. Borci, tako onstran meje kakor tudi naše združenje ZZB NOV lahko k izboljšanju in uspevanju na vseh naštetih področjih prispevajo pomemben delež. Zato so bili člani komisije mnenja, da je potreba vse že navezane stike (zlasti z ANPI) poglobljati, pri tem pa se ne omejevali le na borce (italijanske in slovenske) ampak skozi razvijanje revolucionarnih tradicij, kulturno-umetniških povezav in oživljanja turizma (obiskovanja slovenskih krajev v zamejstvu) tesneje povezati k sodelovanju tudi mlajše generacije. Seveda bodo naloge na tem področju nujno vezane na celovito dejavnost Socialistične zveze, katere sestavni del je borčevska organizacija.

Člani komisije za mednarodne odnose so ocenili nedavno srečanje predstavnikov ANPI za Furlanijo in Julijsko krajino ter predstavnikov ZZB NOV Slovenije in Hrvaške na Reki kot izredno koristno in delovno. Poleg tega so obravnavali še nedavni obisk predstavnikov ZZB NOV iz slovenskih obalnih občin pri predstavnikih KZ Verbanda v desetem dunajskem okraju. S tem v zvezi so bili vsi enotnega mnenja, da mora ZZB NOV stremeti za tem in si prizadevati, da bi se povezovala z vsemi naprednimi protifašističnimi silami v Avstriji ter tako tudi z organizacijo nekdanjih internirancev ZK Verbandom.

B. Ž. J.

Številni načrti

Pred dnevi se je v našem uredništvu oglasil tovariš Vladimir Sušnik, da bi v kratkem pogovoru za bralce TV-15 prikazal dejavnost in delo domicilnega odbora artilerije devetega korpusa v Ljubljani, ki ima svoj pododbor v Novi Gorici in poverjeništvu na Gorenjskem (v Kranju in na Jesenicah).

Člani odbora artilerije devetega korpusa so v minulih letih od svojega formiranja realizirali že vrsto nalog, ki so si jih zadali, načrtujejo pa še nove naloge in nove zadolžitve.

Artilerija devetega korpusa je bila ustanovljena v juniju leta 1944 v Lokovcu na Primorskem. Zvečine so jo sestavljali Gorenjci in Primorci štela pa je 450 borcev.

Že pred osmimi leti je obstajal odbor, ki je preko muzeja ljudske revolucije in drugače zbiral podatke o delovanju te partizanske enote. Bolj intenzivno delo za pripravo monografije o delovanju topničarjev devetega korpusa pa se je začelo šele pred približno letom dni. Odbor je formiral podkomisije za olajšano delo. Tako so bile oblikovane komisije za zgodovino, propagando, evidenco in statistiko ter komisija za gospodarska vprašanja. Domicilni odbor se sestaja vsak mesec na rednih sestankih, kjer člani ugotavljajo realizacijo postavljenih nalog. Prostore za sestankovanja jim je prijazno dela v uporabo Kartonažna tovarna v Ljubljani in jim s tem olajšala (prej ravno zavoljo prostorskih težav) oslabljeno delo.

Odbor je uspel zbrati in urediti zgodovinsko gradivo posamičnih topniških skupin (v sestavi večjih enot) od začetka leta 1943 pa do ustanovitve artilerije devetega korpusa junija 1944.

Pred nedavnim so svojo dejavnost in delo predstavili tudi v oddaji »Še pomnite tovariši« in tako prvič javno spregovorili o dejavnosti tega domicilnega odbora.

Za delo v letu 1979 imajo člani tega odbora pred seboj tri osnovne naloge: dokončati želijo delo z zbiranjem gradiva za monografijo o svoji partizanski enoti ter ga s pomočjo Borivoja Laha zlit v literarno primerno obliko za objavo v letu 1980; druga in organizacijsko zahtevna naloga jih čaka ob pripravah za proslavo ob 35-letnici formiranja artilerije devetega korpusa, ki bo v Trnovem na Primorskem. Tretja naloga spada med tiste, ki se nadaljujejo v prihodnje leto – to je potreba po dopolnitvi seznama borcev, ki so se borili v enoti artilerije devetega korpusa. S temi nalogami v zvezi pa so tudi potrebna denarna sredstva, ki jih zbirajo člani domicilnega odbora deloma s članarino, deloma pa s prispevki delovnih organizacij.

Borci topničarji devetega korpusa bi želeli, da bi se poimenovala v Novi Gorici ena od ulic po topništvu devetega korpusa, da bi nosila njihovo ime ena od temkajšnjih kasarn (Pale) ki bi tudi vnaprej razvijala in negovala revolucionarna izročila te partizanske enote.

Naloge, ki veljajo za vse domicilne odbore kot so – zapisovanje spominov in doživetij, zbiranje zgodovinskega gradiva in kar je s tem v zvezi, so vzeli artiljerji resno, želijo pa tudi, da bi ob njihovi jubilejni obletnici odkrili spominsko obeležje artileriji devetega korpusa.

Toliko o delu in nalogah tega domicilnega odbora, na koncu pa še povabilo vsem tistim nekdanjim borcem, ki so se bojevali v artileriji devetega korpusa in še niso povezani z domicilnim odborom svoje enote, naj to čimprej storijo.

B. Ž. J.

Obvestilo

Odbor za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji je na svoji seji dne 24. oktobra 1978 med drugim razpravljal tudi o reševanju zahtevkov za uveljavljanje posebne dobe (po noveli temeljnega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v SFRJ).

Podatki o že izdanih potrdilih do 30. junija letos kažejo, da so od skupnega števila vloženih zahtevkov v Sloveniji (7199) predsedstva občinskih odborov ZZB NOV izdala 2220 potrdil za začetek postopka in priznanje posebne dobe pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, medtem ko so podružnice te skupnosti izdale doslej le 1033 odločb.

Ker je bilo v skupnostih pokojninskega in invalidskega zavarovanja v zadnjem času evidentiranih le 452 zahtevkov je domnevati, da vsi, ki so že prejeli potrdila pristojnih občinskih odborov ZZB NOV niso teh potrdil z vlogami predložili pristojnim skupnostim pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Opozarjamo vse udeležence NOB, ki so jim predsedstva občinskih odborov ZZB NOV že izdala potrdila, naj jih nemudoma z vlogami predložijo pristojni skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, najkasneje pa do 31. 12. 1978. Po tem datumu skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja ne bodo več smele sprejemati vlog, četudi potrjenih s potrdili občinskih odborov ZZB NOV.

O zgodovinopisju

Pisanje zgodovine je pereč problem. Že za predvojni revolucionarni čas pa tudi za čas narodnoosvobodilnega boja ni pravega usklajenega dela na tem področju. Še bolj od tega pa je pereče pisanje in zbiranje gradiva o našem povojnem razvoju, začeni od prvih ljudskih odborov pa do prvih oblik delavskega samoupravljanja in današnjih oblik delegatskega delovanja na vseh ravneh.

Take so bile ugotovitve na zadnji seji Sveta za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in spomeniško varstvo pri OK SZDL v Kranju. Član tega sveta Ivan Jan je kritično načel to vprašanje. Na sestanku so prisotni menili, da

se bo treba načrtneje lotiti teh vprašanj.

Le za primer: nekatere delovne organizacije so odstranile in zavrgele svoje predvojne in prve povojne arhive, ko so ugotovile, da jim iz poslovnih potreb ne bodo več služili. Šele kasneje, ko so ugotovile, da jih zakon obvezuje ohraniti določeno dokumentacijo, so stvari začeli jemati resneje. Podobno je tudi v številnih organizacijah, delovnih skupnostih, krajevnih skupnostih in drugod.

Na sestanku Sveta za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in spomeniško varstvo pri OK SZDL v Kranju so bili tudi mnenja, da bi bilo potrebno usmerjati in stro-

kovno pomagati ljudem pri pisanju različnih kronik, brošur in drugih oblik publikacij. Tudi načrtno in smotno zastavljena predavanja iz naše novejši zgodovine po šolah bi bila nujna. Dober začetek je bil storjen s pristopom k društvu zgodovinarjev, ki bo prevzelo nekaj teh nalog.

Nekatere od nalog tega sveta se prepletajo z nalogami, ki segajo izven občinskih meja, zato je potreba po usklajevanju programov in akcij na celotnem področju gorenjske regije in zato je kranjski svet izrazil željo po oblikovanju nekega koordinacijskega organa. Na Gorenjskem je namreč več kot

3000 spomenikov in obeležij iz NOV, ki zaslužijo širšo družbeno pozornost.

Za večjo akcijsko sposobnost tega sveta bodo v Kranju poskrbeli tako, da bodo razdelili svoje delovanje na posamezna ožja področja.

Sprejeli so družbeni dogovor o urejanju in vzdrževanju spomenikov ljudske revolucije v občini Kranj. Slednji je bil predhodno že dvakrat pregledan in dopolnjen. S prevzemom določenih nalog bo k temu sporazumu pristopilo 20 družbenopolitičnih skupnosti, raznih organizacij, ustanov ter vse krajevne skupnosti v občini.

K. Makuc

Informiranje v ZZB NOV

V poročilu o delu zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije med sedmim in osmim kongresom je posebno poglavje posvečeno informiranju, prav tako pa je tej temi posvečen del sklepov osmega kongresa ZZB NOV.

»Informiranje v zvezi združenj borcev in aktivnosti borčevskega članstva, vodstev in organizacij je bila posvečena posebna pozornost. To je bil eden od pogojev za njihovo aktivno sodelovanje v graditvi in uresničevanju naše politike v borčevski organizaciji; bil je važen dejavnik v razvijanju idejnopolitične zavesti članstva za njihovo vsestransko, plodnejše in množičnejše družbeno in politično delo ter usmerjanje v boju za nenehno krepitev in napredovanje socialističnih samoupravnih odnosov«, je zapisano uvodoma v poročilu zveznega odbora, ko obravnava informiranje.

Informiranje članstva ZZB NOV o aktualnih družbenopolitičnih in družbenoekonomskih problemih je pomenilo neločljivi del skupne aktivnosti borčevske organizacije. O tej temi so borci razpravljali v vseh organizacijah in vodstvih, še zlasti pa je bila preučena vloga in akcija ZZB NOV v delegatskem sistemu. Informiranje je vse bolj prisotno v boljšem programiranju, medsebojnem obveščanju, koordiniranju političnih akcij, večjem sodelovanju borčevske in drugih družbenopolitičnih akcij. Obenem je bilo vzpostavljeno neposrednejše sodelovanje s sredstvi javnega obveščanja – tiskom, radiom in televizijo.

Minulo obdobje delovanja borčevske organizacije vsekakor zaznamuje odprtost k javnosti, kar je doprineslo k boljšemu in popolnejšemu pregledu dela borčevske organizacije. Pomembno pri tem je vsekakor tudi to, da so se sred-

Tovariški pomenek – tudi to spada k medsebojnemu informiranju

stva javnega obveščanja v primerjavi s prejšnjim obdobjem z večjo angažiranostjo s svojo uredniško politiko približala borčevski organizaciji in njeni aktivnosti.

Tudi kar zadeva sistem internega informiranja v borčevski organizaciji je bil v času med obema kongresoma ZZB NOV Jugoslavije dosežen napredek. Napredovalo je zlasti obveščanje med občinskimi odbori ZZB NOV ter republiškimi, oziroma pokrajinskimi odbori in zveznim odborom ZZB NOV. Tako so bili obveščani preko »političnih informacij« – biltena Zveznega odbora ZZB NOV vsi občinski, pokrajinski in republiški odbori, obenem pa pa je bilo vzpostavljeno redno medsebojno obveščanje s priloženimi gradivi za številne seje. Z več ali manj uspeha se je ustalila praksa, da občinski odbori ZZB NOV posredujejo republiškimi in pokrajinskimi odborom materiale za svoje seje, kakor tudi sklepe le teh, slednji pa obveščajo občinske odbore in združenja o svojih stališčih in sklepih, kakor tudi o analizah posameznih vprašanj pomembnih za vso borčevsko organizacijo.

Ob vsem povedanem pa borci še vedno niso v popolnosti zadovoljni z obveščanjem kar zadeva njegovo popolnost in pravočasnost. Zlasti je občutna potreba po aktualnem informiranju o najpomembnejših vprašanjih v okviru občin in krajevnih skupnosti iz vseh področij življenja, s čimer bi dosegli, da bi se borci še bolj vključevali v reševanje le-teh.

Med sklepi 8. kongresa ZZB NOV v Budvi pa je o informiranju zapisano tudi tole: »Zveza združenj borcev se bo skupaj z ostalimi organiziranimi socialističnimi silami zavzemala za dosledno uresničevanje stališč in odločitev 11. kongresa ZK Jugoslavije, ki se nanašajo na nadaljnje razvijanje in posodabljanje celovitega sistema informiranja kot sestavnega dela družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja ter nujnega pogoja odgovornega odločanja in uresničevanja samoupravnih pravic in obveznosti delovnih ljudi.« V sklepih je tudi poudarjeno, da se bo ZZB NOV v skupni fronti organiziranih socialističnih sil borila za razredno usmerjenost sredstev javnega obveščanja ter za razvijanje samoupravnih odnosov v združenem delu tiska, radia in televizije. Gre torej za krepitev kreativne iniciative, krepitev odgovornosti in angažirano objektivnost. Ne gre pa pri vsem tem zanemarjati žive besede in pogostejših srečanj borcev, kajti taka oblika, kot je rečeno v sklepih 8. kongresa, je še vedno nezamenljiva oblika informiranja. V pravočasnem obveščanju in pravilnem informiranju ima pomembno vlogo tudi borčevski tisk. »Tem časnikom je treba zagotoviti vse nujne pogoje, da bi bili vir aktualnih informacij in mobilizator članstva za akcije.«

B. Ž. J.

KOMENTAR

Letošnja Nobelova nagrada za mir

Nadih slabega političnega in moralnega okusa

Podelitev letošnje Nobelove nagrade za mir egiptovskemu predsedniku Anvarju el Sadatu in izraelskemu premierju Menahemu Beginu nedvomno sodi med tiste, ne tako redke odločitve norveškega Nobelovega odbora, ki zbuja veliko dvomov, obenem pa vse bolj jemljejo ugled, resnost in pomen tej nagradi.

Morda ne bi bilo vredno izgubljati kaj dosti besed zaradi še ene neprimerno podeljene nagrade – pa čeprav gre za Nobelovo – če ves miselni in politični mehanizem tega sklepa ne bi razkrival neko stanje duha, ki je v določenih krogih, zlasti na Zahodu, močno razširjeno; gre namreč za politični oportunizem in nenačelnost, ki sta sicer lahko tudi dobronamerna, ki pa vendar odražata le preveč abstrakten odnos tako do dejanskega stanja – v tem primeru na Bližnjem vzhodu – kot tudi do same pravičnosti in morale, ki ju konec koncev tudi v politiki ni mogoče povsem zanemariti. Predvsem pa seveda tega ne smejo delati tisti, ki svojim dejanjem – podeljevanju Nobelove nagrade za mir – pripisujejo predvsem moralni pomen.

Prav s stališča morale je podelitev te nagrade Sadatu in Beginu preprosto – nemoralna. Prvo kar pada pri tem v oči je nesprejemljivo izenačevanje obeh strani, ki sta vpleteni v desetletja trajajoči tragični konflikt na Bližnjem vzhodu. Kakorkoli že zadevo obračamo, dejstvo je, da podelitev nagrade Sadatu in Beginu vsebuje misel, da sta oba enako zaslužna za mirovna prizadevanja, in da sta obe strani enako krivi za stanje, v katerem so taka prizadevanja potrebna. Ne prvo ne drugo ni res; ni Egipt enako kriv kot Izrael, da je Bližnji vzhod tak kot je in nima Begin enakih zaslug kot Sadat, da se je začel proces pomirjevanja. Nasprotno: v tem procesu je doslej Begin deloval v glavnem zaviralno.

Pred leti si je norveški Nobelov odbor privoščil zelo podoben spodrsrljaj, ko je podelil Nobelovo nagrado za mir tedanjemu ameriškemu zunanjemu ministru Henryju Kissingerju in vietnamskemu voditelju Le Duc Thoju – torej agresorju in njegovi žrtvi. Tedanja odločitev je v pretežnem delu svetovne javnosti izzvala hudo zamero in očitke in močno škodovala ugledu Nobelovega odbora in sami Nobelovi nagradi za mir. Zdaj so ponovili enako napako in v bistvu znova izenačili nekaj, česar tako preprosto pač ni mogoče enačiti. Dejstvo, da Sadat ni – tako kot Le Duc Tho – zavrnil nagrade, te osnovne resnice pač ne spreminja.

Nadalje je tu tudi vprašanje pravičnosti miru, kakršnega skušata doseči Egipt in Izrael, kajti to je mir, ki ne obeta nič dobrega glavnim žrtvam bližnjevzhodne tragedije – Palestincem. Lahko morda pritrdimo mnenju, da je tudi slab mir boljši kot vojna; lahko damo priznanje predsedniku Sadatu, da si je sploh upal pomisliti na neposredne stike in mir z Izraelom, kar je bilo še pred kratkim tudi v samem Egiptu nekaj čisto nepojmljivega; lahko konec koncev izrečemo priznanje tudi Menahemu Beginu za treznost in realizem, kolikor ju kaže.

Toda tudi ob vsej tej največji meri možne dobronamernosti in hladnega računarstva, ki pravita, da je mir med Izraelom in Egiptom boljši kot vojna, vendarle ne moremo mimo dejstva, da se celemu narodu – Palestincem – godi krivica, ki je predvideni mir kaj malo ali celo nič ne popravlja. Z moralnega stališča ne more biti neoporečen mir, ki ne prinaša sprejemljive rešitve tudi za palestinsko ljudstvo. In ker Nobelova nagrada za mir želi biti – kot njeni »očetje« – tako poudarjajo – predvsem moralno, ne pa politično dejanje, pač lahko z vso pravico rečemo, da letošnja izbira prav z moralnega stališča ni dobra, še posebej ne tista njena polovica, ki je namenjena Menahemu Beginu, nekdanjemu voditelju teroristične protipalestinske organizacije.

Nadalje je letošnji odločitvi mogoče očitati tudi prenačelnost, kajti nagrado za mir so podelili, čeprav miru še ni in tudi nihče – vključno z obema nagrajencema – ne more jamčiti, da res bo. In slednjič je tu še nekaj, kar zbuja dvome. Pustimo za hip ob strani vprašanje enačenja obeh strani, pustimo ob strani Palestine in moralo, pustimo končno ob strani dejstvo, da miru sploh še ni in si oglejmo še tole logiko:

Nagrado sta dobila človeka (državi, politiki), ki sta se najprej vojskovala. Zato ker sta se nehala vojskovati, sta dobila nagrado za mir. Če se ne bi bila tepla, tudi nagrade ne bi dobila. Torej je nagrada podeljena tudi zato, ker sta se tepla?!

★

Tako razmišljanje je seveda nesmiselno, vendar prav s svojo absurdnostjo kaže, na kako tenak led se je podal norveški odbor za Nobelovo nagrado za mir, ki se je – pa čeprav morda res dobronamerno – odločil za kompromis, ki mu manjkata tako jasno stališče, kot poznavanje in odgovorna ocena razmer – kar je vse skupaj povzročilo, da ima letošnja podelitev Nobelove nagrade za mir spet enkrat močan nadih slabega političnega in moralnega okusa.

Janez Stanič

»Seveda. Z veseljem. Zakaj bi ne govoril z mladim človekom,« me je potrepal po ramenih. »Človeka ima, da bi šel od vasi do mesta, iz ene v drugo pokrajino, da bi obhodil vso to čudovito Jugoslavijo in bi govoril mladim ljudem: Vojna je najbolj strašna stvar na svetu. Poskušajte jo razumeti, da se boste lahko na vse mogoče načine borili proti njej. Kdor jo pozna, kdor jo razume, je njen sovražnik. Toda... če pride do vojne, če te hočejo oropati svobode, potem se moraš boriti, boriti do zadnjega vlakna v sebi!«

Sediva v novinarskem centru. Nemir je, tisti ustvarjalni, ki človeka ne razburja. Zunaj je množica delegatov, kdo ve koliko zgodb, usod in potrditev, da je bila leta 1941 možna ena sama pot – vstaja.

»V tistih dneh sem služil starojugoslovansko vojsko v Mostarju. Tik pred kapitulacijo gospodske vlade in gnile Jugoslavije so nas poslali proti Crni gori in naprej do Skadra, kjer smo se spopadli z italijansko vojsko. Daj no, o politiki takrat nisem vedel kaj prida več kot o elektriki. Sedem let sem imel, ko mi je umrl oče in sem, dete, nase prevzel njegov kos skrbi za družino. Zamahnil boš z roko in del: beži no! Jaz pa ti pravim, da sem tolkel gramoz na cesti, bos in sestradan, da sem zaslužil ta dan pet in boljšega dne petnajst dinarjev. Vsak dinar pa je bil v tistih časih velik kakor luna.

Po razpadu? S skupino ljudi sem se vrnil v domače kraje; in z orožjem. Vanj smo v tistih dneh še najbolj verovali. Takrat, ko se je začela v našem kraju vstaja, smo imeli deset pušk, zlata so bile vredne, in dva puško mitraljeza. Ustanovili smo četo, ki je nosila ime po naši vasi. Vas? Majhna je bila in velika po svojih dejanjih. Približno sto življenj je žrtvovala za te lepe dni, ki jih danes živimo. Našim mrtvim borcem smo postavili velik spomenik.«

Kolikor dni in imen toliko spominov. Kadar vrtajo vanj po najtežjem dogodku iz obdobja velikih dni, presliši vprašanje. Najtežji dogodek je bila sama vojna, pravi. Vsak spopad, sleherna bitka je bila po svoje nepozabna in strašna. Včasih je eno življenje sto življenj. Koliko jih more materi nadomestiti padlega sina, koliko sinu očeta?

»Pa vendar se zdi, da je bilo najbolj vražje, kadar smo se znašli v sovražniškem obroču, ko se je bilo treba prebiti. Čutiš, kako te nekaj klešči, kako ti nekdo odštevaja, slutiš sovražnikovo zadovoljstvo nad premeteno ukano, ti pa... hudiča, predali se ne bomo in naša smrt tudi ne bo poceni! V človeku se podeseterijo moči, srce je močnejše, pljuča večja in prav tako volja do življenja. Tovari-

Pomenek z narodnim herojem na 8. kongresu ZZB NOV Jugoslavije

Prijetno se je starati v takšni domovini

ši, dajmo jih, za partijo, za svobodo – na juriš...

In kako bi danes ne spoštoval vsega, kar imamo? Moj brat je bil partizan, moja sestra aktivistka in mati najbolj predana naši stvari. Partizani so bili vsi, ki sem jih poznal in spoštoval. Leta

1941, ko smo začasno osvobodili območje od Drine do Sarajeva, smo spoznali našo moč. In iz tedna v teden smo bili močnejši.

Kako, vraga, naj bi rekel – to in to je bilo najtežje! Vodila se je vojna se samo proti okupatorju in

njihovem pomagačem, vodila se je bitka za vsakega našega človeka.

Sprašujejo nas, dražijo in drezajo češ ali ste bili generacija junakov. Bili smo generacija pred vojno izkoriščanih, v boju za delavske pravice prekaljenih. Kdor je sledil programu Komunistične partije, idealom naše revolucije je našel v tem predpogoje, da je lahko postal junak. V svojem početju je videl smisel tudi lastnega žrtvovanja za jutrišnje boljše, za srečo naroda, za svobodo. Ti programi in ideje ne bodo nikoli zastareli. Tudi današnjim mladim generacijam ljudi dajejo možnosti, da se pri njihovem uresničevanju z delom potrdijo. Še vedno je potrebna borbenost, požrtvovalnost, še vedno je treba biti včasih junak, kadar se odločiš za negotovo. Pomembno je, da to počneš s prepričanjem in z vizijo boljšega pri doseganju skupnih ciljev. Vse to je življenje...!

Nekaj jih je bilo, novinarjev, ki so stopili bliže in prisluhnili temperamentnemu pripovedovanju. Utrinke iz obdobja narodnoosvobodilnega boja je pletel s primeri današnjega življenja in med njimi ni bilo nikoli praznine niti za oddih.

»Delo? Če hočeš preži-

veti, moraš delati. Tako je bilo in bo. Potrebuješ hrano, obleko, osebni standard, kulturo, prijatelje. V naši socialistični samoupravni družbi smo uzakonili nagrajevanje po delu. Samoupravo pa smo, zgodovinsko vzeto, začeli razvijati šele včeraj. Kar smo naredili v manj kot tridesetih letih je, milo rečeno, čudež. Delali smo tudi slabo in s slabostmi se bomo spopadali še in še. Meizprosni moramo biti do napak, naših in drugih, nikakor pa ne smemo zmanjševati naših uspehov.

Ne, mislim, da je pretirano govoriti, da je denar pokopal tovarštvo, da prevladuje pridobitniška miselnost. V vsakdanjem življenju je brez števila primerov iskrenega tovarštva, le da ga nekateri ne vidijo ali nočejo videti. Koliko sto tisoč ljudi danes z lastno krvjo rešuje življenja tistih, ki jih niti ne poznajo. Ob nesrečah posameznikov ali skupin se tovarštvo vedno znova potrjuje. S kakšno srčnostjo znajo pomagati ljudje onim, ki so bili žrtve potresa, povodnji, ognja... pravijo, da spoznaš človeka v lastni in skupni nesreči. V glavnem pa danes srečno živimo. In kako dokazovati tovarštvo srečnim ljudem?»

Bolj, ko sem tiščal vanj, da bi povedal nekaj o sebi, manj sem izvedel o človeku, ki so ga na osnovi zaslug med NOB imenovali za heroja.

»Če sem zadovoljen z doseženim v življenju? Zdi se mi, da več kot sem naredil za to družbo, narediti nisem mogel. V življenju nisem namenoma izpustil ničesar, kar bi lahko naredil za dobro našega človeka in naše skupnosti; in na to sem ponosen. Pa ne mislim reči, da sem se za karkoli žrtvoval. To je bil in je ostal način mojega življenja. Ne samo mojega! Od kar sem predsednik ZZB NOV mesta Sarajevo se nekako duševno hranim ob radostnih ugotovitvah, da je velik del članov borcevske organizacije še vedno družbenopolitično aktiven. So, kot bi imeli dvajset ali nekaj več let. Pravim vam, da od tega spoznanja tudi sam živim kot bi ne imel za košaro let nad seboj. Samo tisti, ki sta jih premagala starost in bolezen, niso aktivni pa tudi popolnoma neaktivni niso. Kadar jih obiščejo tovariši, jim dajo možnost, da o posameznih vprašanjih povedo svoje mnenje, ki ga če je le mogoče, upoštevamo. Človek mora, če je le mogoče, do zadnjega dne ostati aktiven član družbe. Če kdo, potem si nekdanji udeleženci oborožene revolucije prav gotovo ne moremo privoščiti neprizadetosti pa naj gre za kakršnakoli vprašanja v naši družbi.

Leta? Starost? Podmladek v naši organizaciji? Zgradili smo temelje. Med vojno smo bili mnogi še mladinci, tudi po vojni. Ob našem delu so rasle nove generacije, ob novih generacijah spet mladi ljudje in vse to mlado ljudstvo naše Jugoslavije je naš podmladek. V njih so naše ideje, naši ideali, naše zmage. Vse to je v ljudstvu, je kri, je voljo in vsebina!

Pogledam v svojo rojstno vas; danes so mladi sposobnejši kot smo bili nekdanj mi. Tudi bolj izobraženi so, bolj usposobljeni na vseh področjih, kot smo bili mi v njihovih letih. Torej je tudi naša varnost v njihovih rokah še sigurnejša. In rečem ti lepo se je starati v takšni domovini!«

Koliko otrok ima? Tri in vnuka. Pravi pa, da so vsi otroci njegova in naša mladež. Rad ima mladino. Ne samo tisto, na delovnih akcijah, v šolah in tovarnah, tudi mladino ki jo spoznaš v diskotekah, na športnih igriščih...

Če bi imel več prostega časa, bi ribaril, šel bi na lov ali med mlade ljudi. Vsej mladini, od prvega do zadnjega, bi rad povedal, kako grozna je vojna. Toda kaj ko o tem tako nerad govori...

Silvo Teršek

RATKO JOVIČIĆ se je rodil leta 1919 v vasi Gučevo v občini Rogatica v Bosni in Hercegovini. V letu 1941 je vstopil v partizansko skupino, ki jo je organiziral Danilo Djokić. Med vojno je opravljal različne vojaške dolžnosti. Bil je namestnik komandirja in komandir Gučevske čete Romanijskega partizanskega odreda, komandant Rogatiškega bataljona Romanijskega partizanskega odreda, komandir čete v Glasinskem udarnem bataljonu, ki je deloval v okviru prve proletarske brigade. V šesti vzhodno bosanski brigadi je bil namestnik komandirja čete. Leta 1944 je postal komandant drugega bataljona v 20. romanijski brigadi, za tem namestnik komandanta te brigade in komandant 19. birčanske brigade, kjer je ostal do konca vojne.

V bojih, v katerih je sodeloval, se je potrdil kot velik junak. Posebno je ostal v spominu njegov prispevek v bojih z Nemci na Goraždanskem, Kozari... Svoje junaštvo je potrdil tudi ob napadu na Zvornik leta 1944, ko je z drugim bataljonom 20. romanijske brigade jurišal v mesto in razbil močno ustaško posadko.

Leta 1942 je bil sprejet v KPJ. Po vojni je opravljal vrsto odgovornih dolžnosti. Bil je načelnik za notranje zadeve mesta Sarajeva, član republiškega in zveznega odbora SZDL, član republiškega in zveznega odbora ZZB NOV, član mestnega komiteja ZKJ Sarajevo... Je nosilec partizanske spomenice 1941 in več odlikovanj.

Za narodnega heroja je bil proglašen 27. novembra leta 1953.

NOVA GORICA

Prisrčno srečanje bork in aktivistk

V novogoriškem hotelu Park se je zbralo okoli 300 bork in aktivistk iz krajevne skupnosti Nova Gorica, prišla pa je tudi delegacija iniciativnega odbora naprednih žena goriške pokrajine, ki jo je vodila Erika Pavlin. O vlogi žene v NOB in povojni graditvi, o njeni aktivnosti in prisotnosti na vseh področjih je spregovorila Nada Beltram, članica izvršnega odbora predsedstva SZDL Nova Gorica. Ob zaključku srečanja so se udeleženke dogovorile, da bo srečanje odslej tradicionalno.

J. A.

S srečanja bork in aktivistk v Novi Gorici. (Foto: J. A.)

ŠKOFJA LOKA

Odkritje spominske plošče Poljaku Tomu

V petek 6. oktobra so pred osnovno šolo na Bukovici v Selški dolini odkrili spominsko ploščo poljskemu partizanu Tadeuszu Sadowskemu-Tomu, borcu Prešernove brigade.

Spominsko ploščo sta odkrila odpravnik poslov poljskega veleposlaništva v SFRJ Cezary Ikanović in predsednik občinskega odbora ZZB NOV Škofja Loka Ferdo Tolar.

Poleg številnih krajanov so se slovesnosti udeležili tudi -nogi mnogi predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Škofja Loka in poljska delegacija z generalnim konzulom NR Poljske v Zagrebu Kazimirjem Haladusom, vojnim atašejem Edmundom Bullo, konzulom generalnega konzulata NR Poljske v Zagrebu Janom Kucidom in odpravnikom poslov poljskega veleposlaništva v SFRJ Cezarjem Ikanovićem.

V bogatem kulturnem programu so sodelovali učenci podružnične osnovne šole Bukovica, KUD Bukovica, mladi zadržniki iz Škofje Loke, pihalni orkester Škofja Loka, dekliški sekstet in mešani pevski zbor iz Bukovice.

Tomov soborec Srečko Tušar, predstavnik KO ZB NOV Bukovica Florijan Rant in učenec podružnične osnovne šole Bukovica Miha Pintar, so odnesli venec na Tomov grob. Na junakov grob pod Hrastnikom je venec položila tudi poljska delegacija.

Partizana Tadeusza Sadowskega-Toma je njegova revolucionarna pot zanesla med naše partizane. Doma je bil iz Krakova na Poljskem. Bil je hraber borec, sposoben divizijski obveščevalec in drzni izvajalec diverzantskih akcij. Poleg drugih akcij je bil udeleženec pri zažigu skladišča bencina v Postojnski jami in pri vdoru v idrijski rudnik leta 1944. Junaško se je boril kot borec Prešernove brigade in padel ob jurišu na bunker pri Praprotniškem mostu v Selški dolini.

Most na Praprotnem so partizani prvič požgali že leta 1941. Pozneje so Nemci most obnovili in ga zavarovali z bunkerji in žično ogrado. Štab Prešernove brigade je naredil načrt za napad na nemško posadko, ki je varovala ta most. Sestavili so tri udarne skupine v katerih so bili tudi bombaši. Akcija se je začela v noči 14. oktobra 1944. V postojanki ob mostu je bilo takrat 25 mož nemške posadke. Napad je trajal do jutranjih ur, toda postojanke ni bilo mogoče zavzeti. Nemci so se na utrjenih položajih trdovratno branili.

V udarni skupini je bil tedaj tudi poljski partizan Tomo. Skupaj z drugimi tovariši je jurišal na bunker. Pri plazenju med žičnimi ovirami je bil smrtno zadet. Padla sta tudi dva njegova soborca. Tomo je bil po vojni v njegovi domovini proglašen za narodnega heroja.

Njegov grob pod Hrastnikom je lepo oskrbovan in ga pogosto obiskuje šolska mladina, borci NOB in drugi.

Partizan Tomo bo za vedno ostal zapisan v naši zgodovini. Tesno je z njegovim junaštvom povezana krajevna skupnost Bukovica. Spominsko obeležje na Praprotnem in spominska plošča na šoli bo spominjala generacije na tiste herojske dni naše preteklosti in še posebej na nesebična hrabra dejanja tega poljskega in našega partizana. Po njem se imenuje tudi podružnična osnovna šola na Bukovici, kar bo stalna priložnost za oživljanje tradicij NOB.

GALIČIČ FRANC

MOZIRJE

Spominsko obeležje dvanajstim padlim kurirjem

V Savinjskem gaju v Mozirju je bilo 14. 10. 1978 odkrito lepo spominsko obeležje dvanajstim padlim kurirjem re- lejnih TV postaj, ki so delovali v času NOV na postajah S-22 in S-23 ter pri opravljanju svojih nalog izgubili svoja mlada življenja.

Ob odkritju spominskega obeležja so sodelovali pionirji osnovne šole in taborniki iz Mozirja, godba, gasilci in večje število borcev NOV, zlasti kurirjev, in večje število Mozirčanov.

Navzočim je govoril predsednik občinskega odbora zveze borcev NOV Mozirje, tovariš Vlado KOSIR. Orisal je nastajanje kurirskih re- lejnih postaj na Štajerskem. Posebej je poudaril pomen postaj S-22 in S-23, ki sta bila med prvimi ustanovljeni še poleti 1943. leta in sta bili zelo pomemben člen pri vzdrževanju stalnih zvez v smeri Koroske, Pohorja, Zasavja in še druge smeri. Da so postaje lahko uspešno opravile svoje naloge, so morale biti vojaško in kadrovsko dobro organizirane in trdno zasidrane pri prebivalstvu na terenu, kjer so delovale. Tako je imela postaja S-23 leta 1944 okrog 25 kurirjev, ki so vzdrževali stalne zveze s štirimi sosednjimi postajami in še posebne zveze s pokrajinskim partijskim vodstvom za Štajersko in drugimi enotami v osvobodjeni Savinjski dolini.

Po odkritju obeležja se je zbrala večina preživelih kurirjev z namenom, da še enkrat pregledajo, kaj je že zbranega v prispevku v zgodovini kurirjev in kaj je potrebno še dopolniti za predvideno monografijo o re- lejnih postajah Slovenije v času NOB. Posamezni kurirji so prevzeli konkretne zadolžitve in se časovno zavezali, do kdaj bodo dali svoj prispevek.

Vso organizacijo v zvezi z odkritjem spominskega obeležja in srečanja nekdanjih kurirjev je vzorno pripravil in speljal Pododbor nekdanjih kurirjev za Savinjsko-Zasavsko območje.

Spominsko obeležje je z veliko domiselnostjo izdelal domačin - umetnik samouk Janko DOLENC - ki je bil tudi sam kurir. Obeležje se lepo vključuje v okolje Savinjskega gaja.

Odbor IV. brigade
Partizanskih kurirjev
Za odbor: HENRIK RIBIČ

PADLIM KURIRJEM V GORNJI SAVINJSKI DOLINI

STOPAR Rudolf - KITAK roj. 13.4.1922	padel 7.11.1943
PLEŠEC Alojz roj. 22.5.1914	padel 7.11.1943
TERBOVŠEK Franc - MARJAN roj. 15.8.1919	padel 6.2.1944
SENICA Ivan - BONIFAC roj. 21.8.1917	padel 13.5.1944
FUŽIR Karel - VITEZ roj. 15.9.1924	padel 6.9.1944
CIGALE Jožef - DREN roj. 21.4.1915	padel 29.9.1944
JELŠNIK Jožef - GUZEJ roj. 26.10.1925	padel 22.12.1944
VERBUČ Blaž - PANKRAC roj. 1.2.1917	padel 9.1.1945
ATELŠEK Alojz - LOJZI roj. 5.11.1927	padel 9.1.1945
PODGORŠEK Alojz - ALOJZ roj. 20.6.1912	padel 9.1.1945
KOMAR Milan - SANDI roj. 27.2.1919	padel 30.1.1945
JERAJ Alojz - ALOJZ roj. 4.7.1926	padel 23.4.1945

IV. BRIGADA VDV

VIŠNJA GORA

Spomenik Edu Turnerju

Prebivalci Višnje gore so se na proslavi 27. oktobra oddolžili spominu svojega someščana Eda Turnherja-Primoža. Pred osnovno šolo v Višnji gori so mu na slovesnosti odkrili doprnski kip, ki ga je izdelal znani kipar Zdenko Kalin.

Edo Turnher-Primož je bil pred vojno prosvetni delavec v Višnji gori, med NOB pa znan revolucionar in po vojni znan kulturno-politični delavec.

Na prisrčni slovesnosti je nekaj sto ljudi poslušalo generala Lada Ambrožiča-Novljana, ki je orisal lik svojega tovariša in soborca Eda Turnherja.

M. D.

ŠKOFJA LOKA

Uspešen obrambni dan

V soboto 21. oktobra je vodstvo osnovne šole »Peter Kavčič« Škofja Loka organiziralo obrambni dan, ki je imel obrambnovzgojni in športni pomen. Posebna tema tega obrambnega dne pa je bila negovanje tradicij NOB.

Organizacijske in druge priprave za obrambni dan so bile zelo dobro pripravljene v sodelovanju z rezervnimi vojaškimi starešinami in člani Zveze borcev NOV iz območja KS Škofja Loka.

Na obrambnem dnevu je sodelovalo kar 1600 učencev, 80 učiteljev in večje število rezervnih vojaških starešin, članov ZB NOV in pripadnikov JLA.

Učenci so bili porazdeljeni v 8 partizanskih brigad. Vsaka brigada je ločeno krenila na pohod v določeno smer. Brigado so spremljali rezervni vojaški starešine in nekdanji borci NOB. Med potjo so obujali spomine iz časov NOB in se seznanjali z vojaškimi veččinami sodobnega bojevanja.

Vse brigade so bile formirane po sestavi nekdanjih partizanskih enot in to s štabom, kulturnimi skupinami, kurirji, obveščevalci in s sanitetnimi ekipami.

Vsaka brigada je imela svoj cilj pohoda t. j. do spominskega obeležja NOB v okolici Škofje Loke. Ob spominskih obeležjih so potem vse brigade imele spominski in kulturni program. Za tem so se brigade pod vodstvom bataljonskih štabov vračale v vojašnico »Jože Gregorčič« v Škofjo Loko, kjer so učenci ogledali razstavo sodobnega orožja. Vojski pa so učencem razlagali o namenu in ravnanju z orožjem.

Treba je omeniti, da je šolska mladina ob priliki obrambnega dne primerno uredila in okrasila več spominskih obeležij NOB na območju občine Škofja Loka, predvsem pa v bližnji okolici mesta. Ocena tega obrambnega dne je bila uspešna po zaslugi prizadevnih učiteljev in zaradi dobrega sodelovanja z organizacijami RVS in Zvezo borcev NOV iz območja KS Škofja Loka.

FRANC GALIČIČ

VRTOJBA

Nov otroški vrtec

Krajani Vrtojbe so praznovali 28. oktobra svoj praznik in sicer v spomin na prvega padlega partizana iz tega kraja Emila Bizjaka-Jurija. Letošnje praznovanje pa je bilo še posebej svečano, saj so predali namenu dolgo pričakovani otroški vrtec, ki je bil zgrajen iz sredstev občinskega samoprispevka. Vrednost del je bila 9,6 milijona din, v vrtcu pa bo prostora za 80 malčkov. VVZ Vrtojba je odrl petletni Ivo Podveršič.

J. A.

ŽIRI

Številne delovne zmage

Praznovanje letošnjega krajevnega praznika krajevne skupnosti Žiri je bilo posebej svečano in delovno. Potekalo je v znamenju 35-letnice osvoboditve Žirov. Torej 35 let od tistega oktobrskega dne leta 1943, ko je sovražnik zaradi pritiska enot 31. divizije, še zlasti brigade »Janka Premrla-Vojka« moral zapustiti svojo postojanko v Žireh in se vanjo ni nikoli več mogel vrniti.

Žiri so iz male vasi zrastle po osvoboditvi v lepo in urejeno mesto z močno gospodarsko osnovo, saj so tu nastale številne delovne organizacije, v katerih Žirovci združujejo svoje delo. Razumljivo, da tako hiter gospodarski razvoj nujno povzroča zaostajanje infrastrukture. Zato so se žirovci z veliko dobre volje in s sredstvi, ki jih prispevajo občani s samoprispevkom, lotili nalog na tem področju.

Ob letošnjem praznovanju so predali svojemu namenu kontejnersko telefonsko centralo v skupini vrednosti pet milijonov novih dinarjev, ki bo omogočila čedalje hitrejši razvoj zvez na tem območju, novo vodno črpalnico pod KLANOM, ki zagotavlja gospodarstvu in gospodarstvom neizčrpan vir vode, nov prizidek pri šoli »Padlih prvoborcev«. Ob tej priliki so v stari šoli odprli oddelek muzeja NOB, ki prikazuje priprave in razvoj NOB na žirovskem območju. Zelja organizatorjev je, da bi vsi, ki imajo kakšne eksponate (tisk, fotografije, dokumente in drugo) odstopili temu oddelku, da bi tako obogaten služil mlademu rodu, da bi spoznaval trnovo pot, ki jo je prehodila partizanska generacija.

V okviru praznovanja, ki je bilo bolj delavno je bilo tudi sindikalno prvenstvo Žirov v streljanju z vojaško puško in turistično spominski rally »Žiri 43-78«, ki je potekal po poteh bojev in pohodov.

Ob zaključku so učenci osnovne šole priredili srečanje z občani in jih obdarili z bogatim kulturnim programom. Ob tej priliki so podelili letošnje priznanje krajevne skupnosti, Kmetijsko-gozdarski zadrugi Sora. Prostovoljnemu gasilskemu društvu Dobračeva, Solskemu športnemu društvu Tabor in prvoborcu ter aktivnemu družbenopolitičnemu delavcu Francu GALIČU.

ZDRAVKO VIDRIH

Iz uvodnega govora Damijana Houdeja, predstavnika ZB NOV Solčava

OD BESED K DEJANJEM

Zbrali pa smo se na dan, ko Solčava praznuje spominski dan, štiriintrideseto obletnico požiga Solčave in njene okolice. To je najbolj kruti in najbolj žalostni dan v zgodovini tega kraja.

Predlog o ustnem časopisu – delovnem pogovoru smo z veseljem sprejeli in se po tolikih letih tudi odločili, da prikažemo uspehe, ki smo jih v povojnih letih dosegli s pomočjo družbe in z lastnim delom ter hkrati opozorimo na grenke stvari, ki so nas mnogokrat razočarale.

*Vsak sedemnajsti krajan
je daroval življenje*

Solčava je imela po uradnem štetju leta 1940, pred pričetkom vojne, 842 prebivalcev. Od teh jih je 47 darovalo življenje v narodnoosvobodilnem boju, se pravi vsaki sedemnajsti krajan. v internacijo pa so jih odpeljali 188. največ med požigom Solčave, ko so na pogoriščih domov ostali le starci, otroci.

Prišel je dan svobode, ki smo ga tako težko pričakovali in s tem vračanje ljudi na domove! Na zidovih pogorišč so rasle zasilne strehe. Vas Solčavo so namreč nameravali preseliti na Videm, kjer stoji šola. Zato je bila obnova vasi prepovedana in postavljene so bile le zasilne barake, imenovane Benetke. Ob slabem vremenu je že tako borna bivališča zalivala voda... Načrtov za novo Solčavo ni in ni bilo, pa so ljudje sami začeli obnavljati stare zidove, kot so vedeli in znali. S čakanjem so utrpeli škodo – po malomarnosti tistih, ki načrtov niso pripravili.

Solčava in Solčavci v svobodi

Obnova Solčave sega v leta 1947, 1948 in 1949. Ni bilo lahko. čeprav je pomagala obnovitvena zadruga. Sredstev je bilo bore malo, ni bilo materiala in prav zaradi zaslinih stanovanj, slabe hrane in še slabšega plačila, je bilo težko dobiti zidarje, tesarje. Solčava je bila tudi slabo zastopana v okrajnem ljudskem odboru in so se sredstva delila predvsem drugim krajem. Šele na vse močogoče posredovanje je bilo za obnovo Solčave dodeljeno posojilo v višini 7.703.954 dinarjev. Povedati pa je treba, da je Gozdno gospodarstvo Nazarije prispevalo les za vse tiste pogorelce, ki niso imeli svojega.

Prizadevanja za lepše življenje so z velikim naporom rojevala skromne sadove. Ljudje so si od ust pritrgovali hrano, da so jo dajali delavcem – obrtnikom, plačevali so jih tudi s kartami za obleke. In kdo bi se potem čudil razburjenju, ki je leta 1957 sledilo obvestilu okrajnega ljudskega odbora, da morajo prejemniki posojila za obnovo, le-tega takoj prirediti vračati. Šele po daljših razpravah, pršnjah in pritožbah je bil leta 1959 izdan sklep, da se postopek za izterjavo posojila za obnovo med okupaciji požganih domov ustavi in črta.

Tako so tekla leta. . .
Opustile so se kmetije, ki niso imele delovne sile, saj so na njih ostali le stari, onemogli ljudje. Strgarjeva, Kolarjeva, Golerjeva, Klemenškova, Krofličeva, Pečnikova. Druge so obnavljali, kot Prodnikovo, Štitarjevo, Majdačevo, Martinčevo, Potočnikovo, Logarjevo. Ene prej, druge pozneje, odvisno od domače delovne sile. Velik napredek za kmetije, ki leže ob državni meji z Avstrijo, je pomenila gozdna cesta iz Logarske doline na Pavličev vrh in dalje ob mejo na Robnikov vrh, Črno. Pospešila je obnovo in dvignila vrednost prodanega lesa. To veliko delo je opravilo Gozdno gospodarstvo Nazarje s sodelovanjem armade. Solčavci so delali v GLIN in Gozdnem gospodarstvu Nazarje, v okviru katerega sta obratovali dve žagi. Klemenšek in Rogovilec, s tremi polnojermerniki.

Potem so se stvari začele spreminjati:
 Že leta 1951 so žago Klemenšek preselili v Letuš. V drugih krajih pa so gradili tovarne, ki so dajale boljše zasluške in pričelo se je odseljevanje iz te gorske vasi. Ki je svojim stanovalcem lahko nudila le tanek kos kruha. In še tisto žalostno jutro leta 1966 je prišlo, ko je zagorela žaga Rogovilca, ki je zaposlovala 30 do 35% Solčavcev in tako je prenehal obratovati drugi, zadnji lesni obrat v našem kraju. Edina rešitev: prevoz na delo ali odselitev. S tem je bil onemogočen tudi razrez lesa za domačo uporabo in tudi sklep, sprejet na zboru volivcev, da se postavi žaga z enim polnojermenikom, za katerega je bil zadolžen takratni direktor Franc Šarp, je ostal samo na papirju. (Vprašanje: kje so sredstva, ki bi jih morala zavarovalnica plačati v imenu požganega Rogovilca? V Solčavi jih nismo videli, pa bi nam takrat lahko omogočila nov obrat.)

In kako je pri nas danes? Gostinstvo slabo posluje, čeprav imamo v tem predelu Robanov kot. Solčavo, Logarsko dolino in Rinko za družini dom. Planinski dom. Trgovina sploh ne odgovarja svojim potrebam in tudi sanitarnim predpisom ne. Kot primer: pred vojno so bile v Solčavi tri trgovine in nič manjše kot ta, ki zdaj oskrbuje Solčavce in turiste. Potreba po zdravstvenih uslugah predstavlja za naše kraje eno samo potovanje. Luče, Ljubno, Nazarje, Velenje. Bomo v Solčavi kdaj dobili zdravstveni dom? Se in še bi lahko naštevali.

*Posebna zahvala
gre koroškim borcem*

Vso zahvalo pa je Solčava dolžna koroškim borcem, ki so vložili veliko truda v to, da so ljudje v Solčavi vendarle dobili možnost zaposlitve: Iskra-Feriti je vložila svoja sredstva in ustanovila poslovno enoto JEZE in s tem vsaj malo zajezila odhajanje mladih v druge kraje.

Skromne so te besede, vendar sem prepričan, da bodo vsaj nekoliko osvetlile življenje v naši Solčavi. Člani borčevske organizacije se zavedamo, da smo še posebno dolžni vlagati vse svoje sile za napredek in dobrobit našega kraja. Da moramo opozorjati na nepravilnosti... predvsem pa se moramo držati tistega "od besed k dejanjem".

Vojna vihra je zajela tudi Solčavo v vsej svoji grozljivi obliki. V dopoldanskih urah 11. aprila 1941 je okupatorski general Lantz zasedel Savinjsko dolino, 17. aprila pa je okupator prevzel oblast tudi v Solčavi. Nemški politični komisar za gorenjegrajski okraj je takoj uvedel v šolah in uradih nemški jezik in organiziral obvezne nemške tečaje za odrasle in mladino, da bi jih lahko čimprej vključil v svoj uničevalni stroj. Nemški teror je postajal iz dneva v dan hujši, toda na strani nacistične politike je ostalo le nekaj domačinov.

Prvega maja je bila Solčava vsa v zastavah s kljukastimi križi in prepleljena s plakati, ki so naznačevali, da je prišla »ura osvoboditve: Danes se vračate v raj, Velika Nemčija vas pozdravlja«. Strah pred nemškim terorjem je bil upravičen. Pokriti kamioni z oboroženimi esesovci so postali strah in trepet vseh zavednih ljudi. Že 19. aprila 1941 so Nemci prišli aretirati solčavskega župnika Leopolda Arka, vendar je župnik prav tisti dan umrl. Petnajstega maja je bila izgnana družina Nestran, ki je morala v osemindvajsetih urah zapustiti spodnjo Štajersko. Nemci so začeli izvajati rasistično politiko, ki so ji pripravili ugodna tla že v bivši Jugoslaviji petokolonaši Kulturbunda, Gestapa in Gaugrenzlandamta s sedežem v Gradcu.

Petnajstega avgusta so Nemci ukinili občinski urad v Solčavi in ga združili z Lučami. Nad Solčavo je zavladal nemški župan Franc Bartoschitz. Dva meseca pozneje, 13. novembra, so v gorenjegrajske zapore zaprli sedem Solčavcev.

Vzklik je upor

Pozimi 1941–42 so začeli odporniško gibanje Jakob Keber iz Koprivne, Ciril Sem in Juvan iz Ljubnega, Franc Ošep, po domače Bevšek, in Franc Herle. Jože Herle je bil povezan z Viktorjem Krčem iz Nazarij ter Vrhanom z Jezerskega. Sestajali so se pri Francu Ošepu in skrivaj poslušali tuje radijske postaje. Prva skupina z Jakobom Kebrom, obratovodjem na žagi pri Rogovlucu, je bila izdana in v začetku julija 1942 so sledile aretacije, med katerimi so v celjski Stari pisker odpeljali osem Solčavcev. Jožetu Herletu je uspelo pobegniti. Ker takrat v teh krajih še ni bilo partizanov, je ostal nekaj časa v ilegali, pozneje pa se je z ženo pridružil prvim koroškim partizanom. To sta bila prva partizana iz Solčave, ki sta predvsem v

Kamenčki s poti v svobodo

Solčavski in koroški hribi so bili trdnjava v boju proti okupatorju ter most med Slovenci z obeh strani meje.

višinskih predelih Solčave vzpostavila med zanesljivimi kmeti prve ilegalne zveze s partizani. Iz nemških poročil je razvidno, da so partizani že 28. junija ponoči prvi obstreljevali postojanko v Solčavi. Šestega julija so partizani napadli nemško postojanko v solčavskem župnišču, nekaj dni za tem pa spet postojanko v Solčavi. Partizanskim napadom so sledile aretacije, med talci v Celju pa so bili ustreljeni tudi revolucionarji in aktivisti iz Solčave.

Prihod Simonovega bataljona

Enaindvajsetega avgusta 1941 je vodja žandarmerijske postaje v Solčavi poslal komandantu redarske policije v Mariboru naslednje poročilo: »Dne 19. avgusta 1942 okoli 20.30 je prišlo k posestniku Plesnik Francu in v hotel Plesnik v Logarski dolini, občina Luče, okoli dvajset banditov. Prebivalci omenjenih objektov so morali dati banditom večerjo in življenjske potrebščine kakor mast, moko, maslo in sir. Banditi so si prisvojili tudi uniformo rdečega križa, moško suknjo in klobuk. Tudi v planinski koči Logar Franca so si vzeli mleka, masla in sira. Plesnik Franc starejši in mlajši, Plesnik Miha in Logar Franc so oškodovani za okoli 100 RM. ... Tu je beseda o štabu druge grupe odredov s Simonovim bataljonom, ki se je prebil prek Save in Kamniških planin v Logarsko dolino in Matkov kot.

Tesna povezanost s Koroško

V okolici Železne Kaple sta se poleti 1942 pojavila partizanska

organizatorja Stane Mrhar in Ivan Županc-Johan, ki sta med zavednimi Korošci zanetila iskro upora in seznanila ljudi s partizanskim bojem. Ker Solčava meji na področje, kjer sta delovala Mrhar in Županc, je tudi vanjo kmalu prodrla njuno politično delo. Posebno pa je to prišlo do izraza oktobra 1942, ko je prišel iz zaščite vrhovnega štaba NOV in POJ na Koroško inž. Pavle Žaucer-Matjaž, ki je bil v letih 1942 in 1943 sekretar koroškega okrožja, nato član PK KPS za Štajersko (1943/44) in nazadnje sekretar oblastnega odbora KPS za Koroško (1944/45).

Dne 15. decembra 1942 je dvajset partizanov prve koroške čete pod vodstvom komandirja Alojza Vreska napadlo Solčavo. Pri akciji sta sodelovala še dva obveščevalca. Nemško poročilo govori o »okrog sto banditih, ki so zasedli vas Solčava«. Uspeh napada na Solčavo je bil zelo velik, saj so iz vasi za več mesecev odšli SS-poštni zaščitniki in ni bilo nemške postojanke. Solčavski in koroški hribi so postajali iz dneva v dan močnejša trdnjava v boju proti okupatorjem.

Zima leta 1942/43 je potekala v znaku političnega dela in prodobivanja novih partizanov, nekaj tudi takih, ki so prišli na dopust iz nemške vojske.

1. koroški bataljon

Prvega aprila 1943 je komandant Stane Rozman reorganiziral koroško enoto, formiral dve četi in s tem ustanovil 1. koroški bataljon, ki je začel z uspešnimi akcijami na nemške postojanke. Čez trinajst dni je bataljon štel že 76 borcev. Dvanajstega maja pa so se pod Belo pečjo zbrali aktivisti in borci koroških enot in na tako imenovani smrekovski konferenci sprejeli več pomembnih sklepov, ki so močno vplivali na razvoj partizanskega gibanja tudi v Solčavi.

Desetega junija 1943 je Solčavo spet pretresla žalostna novica, da so Nemci odpeljali v taborišče Matkovo, Retkačevo in Selišnikovo družino, ker so bili njihovi sinovi med partizani.

Poleti leta 1943 so začeli delovati tudi mladinski aktivisti. Prvi je bil ustanovljen pri kmetu Gradišniku v Matkovem kotu, drug pri Havdeju v Robanovem kotu. Po prihodu Staneta Mavriča je zaživel še Skoj. V letu 1944, predvsem pa po osvoboditvi Zgornje Savinjske doline, je mladinska organizacija zaživela v pravem smislu organizacijskega dela.

Partizanske bolnišnice

Prihod 14. divizije na Štajersko februarja 1944 je terjal veliko žrtev. Mnogo ranjenih, ozebljih in izčrpanih borcev je štab Šercerjeve in Tomšičeve brigade po prihodu skozi Bistvo pri Črni na solčavsko stran 26. februarja izročil v varstvo četi VOS in vzhodno koroškemu odredu. Nekaj časa so bili ranjeni in ozeblji tovariši razmeščeni po kmetijah, kjer so jim nudili hrano in zatočišče, nekaj pa so jih sprejeli v svoje zemljanke kurirji in terenci, pa tudi v četi VOS jih je ostalo nekaj. Nujno je bilo zgraditi bolnišnico. Zasilna bolnišnica je bila v zapuščeni drvarski koči pod kmetijo Žibolt, pozneje pa so v Matkovem kotu zgradili nov objekt. V veliki hajki od 18. do 26. maja 1944 je bila bolnišnica izdana, vendar so bili osebe in ranjenci pravočasno obveščeni, tako da so Nemci 23. maja napadli in zavzeli izpraznjeno bolnišnico. Po končani hajki so bili ranjenci razdeljeni za teden dni v Logarski dolini, nato pa so jih ponovno premaknili preko Plesnikove planine in Rožnega vrha v Robanov kot.

Z ukazom glavnega štaba NOV in PO Slovenije z dne 24. aprila 1944 sta bila združena vzhodnokoroški in zahodnokoroški odred v koroško-grupo odredov, ki je bila formirana v Topli pri Končniku. Njen komandant je bil Vinko Simončič-Gašper, politkomisar pa Mitja Ribičič-Ciril.

Volitve v krajevni narodnoosvobodilni odbor

Septembra 1944 so se na terenu pripravljali na volitve v KNOO. Izbrali so tudi kandidate za okrajno osvobodilno skupščino. Značilno za te volitve je bilo, da so kandidirale tudi ženske; tako se je pokazala enakopravnost z moškimi. Prvega oktobra je bila vas Solčava praznično razpoložena. Nekdanja gostilna pri Šturmu, kjer je bilo volišče, je bila okrašena z zastavami in zelenjem. Pri volivah so sodelovali tudi pooblaščenec okrajne volilne komisije Ivan Krivec, članici OOOF Anka in Alenka, članica okrožne volilne komisije Angela Purkart in predstavnik referenta za izgradnjo narodne oblasti tovariš Janez. Pri volitvah je bilo oddanih 460 glasov ali sto odstotkov. Politična aktivnost na terenu ni ostala prikrita Nemcem, zato so že pripravljali načrt za novo ofenzivo.

Šestnajstega oktobra 1944 je bil splošni vojaški nabor in takrat je mnogo Solčavcev odšlo v razne enote 4. operativne cone.

Požig Solčave in okolice

V prosvetni dvorani v Solčavi so 22. oktobra 1944 proslavljali osvo-

boditev Beograda, ko so se vasi približali Nemci. Partizani komande mesta Solčava so se z njimi sicer spopadli, vendar so bili številčno toliko šibkejši, da so se morali umakniti. Čeprav je partizanom prišel na pomoč del 13. brigade, so Nemci vas že prej zažgali, ljudi in živino pa odgnali v hotel k Trem sestram, jih nagnali na podstrešje in jih nameravali žive sežgati. Marija Podbrežnik, ki je znala dobro nemško, jih je pregovorila, da so ljudi spustili in zažgali samo hotel. Nemci so odbrali šestindvajset za delo nezmožnih ljudi in jih pustili pri kmetici Agati Podbrežnik, druge pa so z živino vred odgnali proti Železni Kapli. V Koroški Beli pa jih je dohitel 13. bataljon ter napadel Nemce. V zmedi, ki je nastla, je trem Solčavcem uspelo pobegniti, druge pa so Nemci odgnali v Železno Kaplo.

Spet nemška ofenziva

»Šestega decembra 1944 se je začela nemška ofenziva v Gornji Savinjski dolini. Zima je bila suha in snega še ni bilo. Nemci so prihajali z vseh smeri: od Mozirja kakih 2000, iz Koroške kakih 5000 in iz Kamnika blizu 5000. Nismo mogli več vzdržati in smo se umaknili proti Ljubnem in Lučam.«

Bilo je 15. aprila 1945. Zeleni popki na vejicah so oznanjali pomlad, ki je prihajala z vsem razkošjem. Toda ljudje so hodili nemo mimo teh lepote. Zanje ni bilo pomladi, ni bilo svobode. V vasi je bilo mrtvo, saj so se vse partizanske enote premaknile na Koroško, da bi po Hitlerjevi kapitulaciji zasledile Celovec.

Na Raduhi se je zrušil zavezniški avion, ki je bil zadet ob napadu na mariborski most. Štirje piloti so še pravočasno izkočili s padali. Silvo in Lojze sta stekla v planino, da bi rešila pilote. Prizor nad Raduho je videl tudi Franc Ošep in tudi odšel reševati zavezniške pilote. Kmalu je srečal Lojzeta z ameriškim pilotom. Franc je precej časa živel v Ameriki, zato je znal dobro angleško in tako ga je tudi ogovoril. Mladi Američan ni mogel zadržati solz, ko je tisoče kilometrov od svojega doma srečal partizane in med njimi človeka, ki je govoril njegov jezik.

Iz Solčavske številke Vestnika koroških partizanov pripravil Milan Vogel.

Le skopo dve uri smo v Solčavi namenili pogovoru o gospodarskih tokovih, uspehih in prizadevanjih te majhne krajevne skupnosti, ki želi čimprej stopiti v korak z razvitejšimi sosednjimi krajevnimi skupnostmi. Krajanje Solčave sami teh naporov zagotovo ne bodo zmogli. Od mozirске občinske skupščine, v katero sodi njihova krajevna skupnost, veliko pričakujejo. Pričakujejo tudi pomoč naše širše družbene skupnosti, ob vsem tem pa se zavedajo, da bo napredek njihovega kraja v marsičem odvisen od njihovega dela in prizadevanj.

»Ne bi želeli, da bi to naše današnje srečanje izzvenelo kot 'jamranje' in iskanje tuje pomoči,« so v Solčavi opozorili, še predno je pravzaprav stekla beseda, čeprav ravno za vse, česar v Solčavi nimajo, niso sami krivi.

In kaj Solčavce teži in jezi hkrati? Predvsem to, da sedanja trgovina v spodnjih prostorih združnega doma več ne ustreza svojemu namenu, da imajo skladišča te trgovine v neustreznih prostorih v nekaterih zasebnih hišah v Solčavi, da nimajo svoje ambulante in zato tudi zdravnika ni v njihovo vas, da je urbanistični načrt, ki ga še ni, cokla hitrejšemu razvoju kraja, da bi lahko bila gostinstvo in turizem pridobitveni dejavnosti, da načrtovani načrt gradnje cest, ki bi povezoval hribovske kmetije z dolino kasni... In ne nazadnje se tudi hudujejo nad prepočasnim iskanjem nekaterih rešitev za to generacijo ljudi, ki je med NOB nosila najtežja bremena!

Krajevna skupnost Solčava

Sodi med redko naseljena območja.

Šteje le okoli 650 prebivalcev. Kmečkega prebivalstva je še vedno okoli 60 odstotkov.

Zaposlenih je le 123 krajanov. Je obmejna krajevna skupnost in sodi v mozirski občini med manj razvita območja.

Na 102 kvadratnih kilometrih površine je okoli 60 odstotkov gozdov, 20 odstotkov obdelovalnih površin, 20 odstotkov pa je nerodovitnega gorskega sveta.

TOZD Iskra-Feriti je edina tovarna na območju krajevne skupnosti in zaposluje 30 žensk.

Kljub težavam so uspehi

»Vrsto let se je naša krajevna skupnost Solčave srečevala s številnimi težavami, saj je bilo celo za najnujnejše krajevne potrebe v blagajni vedno premalo denarja,« je med drugim poudaril predsednik sveta krajevne skupnosti Solčava Ivan Kosmač in nadaljeval:

»Moram pa reči, da so se v zadnjem času razmere bistveno izboljšale, saj se skoraj sleherno leto zbere v krajevni blagajni okoli devet starih milijonov din, ki jih namenimo najnujnejšim. Kljub nenehnemu pomanjkanju denarja pa smo uspeli marsikaj narediti. Danes se lahko pohvalimo, da smo uspeli v kar največji možni meri elektrificirati domačije v naši krajevni skupnosti, da imajo kmetje, ki so dokaj oddaljeni od krajevnega središča in živijo tik ob državni meji v večini primerov že vsi telefone. Uredili smo kanalizacijo, asfaltirali vse parkirne prostore in krajevne poti, zgradili pregrado pri zajetju vodovoda, zgradili otroško igrišče, TV pretvornik itd. Samoprispevek krajanov nam je bil v veliko pomoč in spodbudo za delo v prihodnje, kajti videli smo, da vsi krajanje zares živijo s svojim krajem in jim je njihov napredek veliko mar.

Seveda pa se že vrsto let srečujemo z nekaterimi kot kaže nepremostljivimi težavami, ki nedvomno zavirajo še hitrejši napredek kraja. Pri tem imam v mislih urbanistično ureditev kraja, oziroma urbanistični načrt, ki ga še vedno nimamo. Stara makadamska cesta, ki je še pred leti vodila v Solčavo in Logarsko dolino je bila ovira izdelavi tega načrta. Zdaj imamo že tretje leto

asfaltirano cesto prav v Logarsko dolino, urbanističnega načrta pa še vedno ne!

Dvajset let bo tega, ko je bil v Solčavi zgrajen združni dom. V njem je tudi trgovina našla svoje prostore, ki že zdavnaj več ne ustrezajo potrebam našega kraja. Novo trgovino nam obljubljajo že nekaj let, pred dve letoma pa je bil položen celo temeljni kamen za novo zgradbo v kateri naj bi bila tudi trgovina. To pa je bilo tudi vse. Dlje od kamna ni prišlo.

Krajanje iščejo zdravniške pomoči v Lučah, Mozirju, Velenju. Za bolnike iz oddaljenih kmetij, posebno še pozimi, je pot do zdravniške še posebno naporna. Starejši ljudje jo skoraj ne zmorejo. Ne zahtevamo svojega zdravnika, vendar za dan ali dva v tednu bi ga pa res nujno potrebovali!

Še osem kmetij je brez cestne povezave

»Če je naša družba zainteresirana, da bo obmejno solčavsko območje naseljeno in ohranilo vse značilnosti in celovitosti te krajine, moramo omogočiti sleherni kmetiji cestno povezavo z dolino. Po programu, ki smo ga naredili že pred dvema letoma skupaj z občino, gozdnim gospodarstvom in SIS za gozdarstvo, naj bi v dveh letih dobile vse kmetije na solčavskem cestno povezavo. Dve leti sta mimo, načrtovani program je v zamudi, kajti še vedno je osem kmetij brez cestnih povezav,« je med drugim še posebej poudaril kmet Stanko Ošep, član poslovnege odbora gozdarske kooperacije.

Od Ljubnega do Logarske doline brez industrije

Predsednik skupščine občine Mozirje Hinko Čop:

»Območje Solčave zahteva pri tej svoji enovitosti pri izdelavi prostorske dokumentacije še posebno pozornost. Za Logarsko dolino, kot dolino posebnega pomena, nimamo izdelanega niti prostorskega niti zadržnega načrta, medtem ko imamo za Solčavo izdelan vsaj ureditveni načrt, ki dovoljuje gradnje znotraj naselja. No, od prostorskega načrta sicer marsikaj pričakujemo, vendar naj ob tem povem to, da imamo sicer občino, v smislu vrednotenja prostora, urejeno tako, da od Ljubnega do Logarske doline ne bi gradili industrije, ki bi onesneževala okolje in čiste vode.

Skladno s tem ali pa še hitreje bi se morala razvijati turizem in gostinstvo. Ceste so pogoj za uspešno turistično gospodarjenje. Tri leta je tega, ko je glavna cesta po dolini asfaltirana, kar je pohvale vredno tudi spričo tega, če vemo, da je bila še nekaj let po prvi svetovni vojni Logarska dolina brez vsakršne cestne povezave. Poleg tega imajo prav vse kmetije tod naokoli elektriko in tudi s sodobno mehanizacijo se lahko pohvalijo. Veliko naporov je bilo potrebnih za vse to. In kljub vsemu nam je uspelo veliko storiti. Ne bi nas smelo biti strah jutrišnjega dne!

Veliko denarja za gradnjo cest

Ceste so poglavitni porok, da se bo življenje v teh obmejnih kmetijah nadaljevalo. Delež, ki ga kmetje sami prispevajo je sicer za slehernega posameznika dokajšen, saj prispevajo poleg dela še celoten enoletni etat lesa, ki znaša za posameznega gospodarja kmetije v poprečju po 1.300 kubičnih metrov lesa. Spričo tako velikih stroškov gradnje cest je nujno potrebna tudi solidarnostna akcija, ki se na Solčavskem že uresničuje. Jože Urank, direktor GG Nazarje pa je med drugim dodal:

»Na osnovi programa je GG Nazarje zahtevalo pri republiški samoupravni interesni skupnosti za izgradnjo gozdnih cest za obmejna območja določeno vsoto denarja. Letos so nam v te namene namenili 200 milijonov din, ki jih bomo lahko uporabili šele v prihodnjem letu. Za cestno povezavo vseh kmetij na solčavskem potrebujemo okoli 550

Solčava včeraj, danes, jutri

Naj nas ne bo strah ju

Predstavnik ZB Damjan Houdej je podal uvodno poročilo

Bogo Gorjan in Hinko Čop, predsednik skupščine občine Mozirje, še posebej opozarjajo na potrebo po izvedbi projekta, ki bi omogočil gradnjo cest, telefonizacijo in tudi za nudenje...

Jože Urank

Dušan Dolničar

milijonov din od katerih bomo morali več kot polovico nameniti iz lastnih sredstev.

Do 1962. leta je bilo na solčavskem le 2,2 kilometra cest. Gozdno gospodarstvo pa je uspelo v zadnjih nekaj letih z lastnim denarjem in denarjem kmetov lastnikov gozdov, zgraditi 35 kilometrov cest v zasebnem in osem kilometrov cest v družbenem sektorju. Tako je bilo v zadnjih desetih ali petnajstih letih vloženo v gradnjo cest, ki povezujejo posamične kmetije z dolino in med seboj, kar okoli milijardo in dvesto milijonov din.

Samo cesta še ni zagotovilo

Matevž Požarnik, direktor obrata gozdarske kooperacije Nazarje:

Govorili smo kot star

V Solčavi smo pripravili naš osmi ustni časopis; da je to delovni pogovor ne zapišemo zamen. Premalo jih je, takšnih srečanj, premalo, da bi se še bolje spoznali. Ne gre le za to, da bi v nekem kraju stresli na plan svojo bolečino, da bi hvalili, kar je sicer vredno hvale, da bi pustili, da se dež sesuje v ploho in bi po tem bilo kot pač je.

Bilo je hladno, jesensko sivo in kar preveč tiho v Solčavi. V gostilni najprej nekaj ljudi pa več ostrih besed. Med prvimi so prišli tovariši iz Ljubljane — iz Mozirja pa... pravijo, da že dolgo ni bilo tukaj toliko občinskih mož. Velika gostilniška soba je postala pretesna. Nekdo se opravičuje, ker ni tovariša, ki skrbi za ključ dvorane. Ampak, v dvorani ni zakurjeno. Pet delovnih skupin bo potrebovalo pet prostorov. Nam, novinarjem, se

zdi kar nevsakdanje — silno malo je seganja v dlani. Tuhtamo v kaj se bo razvil naš delovni pogovor.

Potem se je začelo, kot pravimo, po partizansko.

Prve besede tovarišev iz krajevne skupnosti so bile kot v hribovske škornje obute, trde in vsaka na svojem mestu. Med zbrane je sililo hotelje po polnem življenju. Očitkov na račun dela skupnosti je bilo skoraj toliko kot lastne nemoči. Imenovane so bile partizanske enote iz obdobja naše oborožene revolucije. Pa domačije in ljudje, ki so živeli in trpeli za ta čas... Ponovljene so bile obljube, želje, pokazane zmage in krajanje so menili, da preskromne, zavrtje v naletu, drugačne in manjše od tistih, ki so bile dosežene le nekaj kilometrov dlje.

Zbrani na pogovoru v Solčavi so s

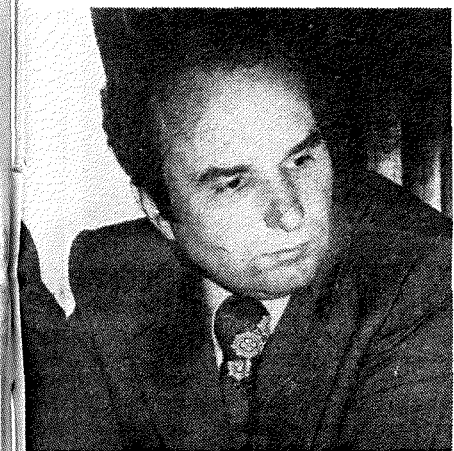
trišnjega dne!

Čop, predsednik
Mozirje, sta
na pomoč vo-
in se jim zah-
danjo pomoč pri
skega omrežja
prve pomoči

Skupina udeležencev ustnega časopisa v Solčavi

Janez Krašovec

Matevž Požarnik

»Lahko se pohvalimo, da nam je v zadnjih nekaj letih uspelo zgraditi ceste do vseh, razen tistih osmih kmetij. Rečemo lahko, da je bila gradnja teh cest v primerjavi s tistimi, ki nas še čakajo, lahka, kajti te kmetije ležijo na dokaj manj gradbeno zahtevnem območju, kot tiste, do katerih se moramo še prebiti. Že sedaj vemo, da nas bo most, ki bo povezoval s cesto kmetijo Račnika, veliko veljal, vendar če bo v prihodnje na tej kmetiji še kdo ostal, bo denar zagotovo dobro naložen, sicer pa... Kaj lahko se namreč zgodi, ko bo prišla cesta do kmetije, bodo odšli mladi prav po tej cesti v dolino, stari pa bodo ostali doma. Vedeti moramo namreč, da v tem primeru in še v mnogih drugih zaradi gozdarstva takih cest ne potrebujemo!«

bojni tovariši

problemi sestavljali mozaik podobe tega koščka našega sveta. Včasih je prijetno ko ne veš, kdo je predsednik tega ali onega sveta, kdo sekretar, kdo... Boju za prevlado lastnega stališča, ki je lahko bolj trma kot zavest, je podrejeno iskanje skupnih interesov. Ta in oni je presenečeno prisluhnil podatkom, ki jih v svežnjih aktov ni zasledil. In tako – urno in pol, v vsaki od petih pogovornih skupin. Podoba revolucije, tiste nekdanje in te, ki jo bijemo danes, postane resničnost. Človek jo lahko zazna, vidi, obdeluje jo in v njej išče samega sebe. Vprašanje: nam je nudila skupnost dovolj – postaja neprepričljivo. Smo mi naredili za sebe in to skupnost dovolj? Tudi v našem narodnoosvobodilnem boju ni bilo malo izgubljenih bitk, ampak zmaga je bila naša. Ob razčlenjevanju posa-

meznih spopadov pa se je mogoče marsičesa naučiti: smo bili dovolj odločni, junaški in požrtvovalni? Smo poizkusili vse, da bi dosegli zmago. Nekje je zmago doseči lažje, drugje težje... Veliko pomeni, če se ljudje med seboj dobro poznamo, če nas pisarniške mize ne ločijo kakor reke brez mostov. Mostove pa je treba graditi. Najbolj trdne smo zgradili med našim narodnoosvobodilnim bojem, gradili smo jih po vojni, gradimo jih danes in še vedno jih nismo zgradili dovolj. Po delovnem pogovoru, njegova vsebina je na današnjih straneh našega časnika, smo sedli za dolgo pogrnjeno mizo. Vsi. Po uri in pol smo govorili kakor stari bojni tovariši. In ob slovesu smo si dolgo segali v dlani!

Silvo Teršek

Prej ovce, zdaj govedo

Gospodari kmetij na solčavskem so se pred nekaj leti z veliko voljo in pripravljenostjo lotili preusmerjanja svojih kmetij. Ovce je zamenjalo govedo. Kar 32 od 38 kmetij se že ukvarja z živinorejo. Redni odkup tržnih presežkov mleka pa je v marsičem pripomogel, da so se te kmetije tudi gospodarsko okrepile. Kmečki turizem pa si tudi počasi utira svojo pot.

Občina Mozirje

Površina 507 kvadratnih kilometrov.
Prebivalcev ima 15.300.
Dve tretjini površine pokrivajo gozdovi.
Letni etat okoli 130.000 kubičnih metrov lesne mase.
Narodni dohodek na prebivalca znaša 0,65-odstotka slovenskega poprečja.
Po razvitosti sodi na 44 mesto v Sloveniji.
Na območju občine je zaposlenih okoli 3500 ljudi.
Okoli 1000 se jih še vedno vozi na delo zunaj občine.
Največ družbenega proizvoda ustvari industrija (57 odstotkov), kmetijstvo 17 odstotkov, trgovina in gozdarstvo s po 10 odstotki, zasebna obrt pa le 3 odstotke.
Med NOB je 800 ljudi žrtvovalo svoja življenja.
Danes šteje borčevska organizacija okoli 2000 članov.
V dneh po vojni je samo v tretjini gospodinjstev svetila električna luč. Danes so le še redke kmetije v težko dostopnih krajih kjer nimajo električne napeljave.
Do 1956. leta ni bilo v občini niti kvadratnega centimetra asfalta.

Konec obljub

»S težavami solčavske trgovine se tako mi v kmetijski zadrugi, kot tudi domačini srečujemo že vrsto let.« je med drugim dejal Lojze Plaznik, direktor kmetijske zadruge iz Mozirja. »Že pred desetimi leti smo namreč naročili načrte, ki bi sedanji trgovski prostor v zadrugnem domu preuredili v sanitarno ustrezen trgovski prostor. Načrt je bil za nas denarno dokaj zahteven, uresničitev skoraj nemogoča. Bančna politika za tovrstno kreditiranje je bila sila neugodna, kmetijska zadruga ni imela dovolj svojega denarja, v občini in zunaj nje pa razen moralne podpore kaj več nismo uspeli doseči, kar je bilo očitno premalo za uresničitev zamisli s predračunsko vrednostjo milijarde in pol starih dinarjev. Lani smo ponovno zastavili akcijo. Krajani Solčave so izrazili tudi željo, da bi poleg gostinskih in trgovskih prostorov nujno potrebovali še prostore za ambulanto, krajevno skupnost, za PTT in še za nekaj stanovanj. Prav sedaj je v izdelavi nov načrt, ki bo nared prihodnji mesec. Kmetijska zadruga naj bi bila investitor trgovskega dela, stanovanjskega dela samoupravna stanovanjska skupnost, kdo pa bo prevzel investicije za ambulanto, PTT in prostore krajevnne skupnosti natančno še ni opredeljeno. Nekdo bo pač moral prevzeti te obveznosti, kajti Solčavcem smo dolga leta obljubljali in zdaj je na nas, da te obljube tudi uresničimo!«

Industrija, ki Solčavi veliko pomeni

Obrat Iskre v Solčavi zaposluje kar pet odstotkov prebivalstva solčavske krajevnne skupnosti. In če pri tem upoštevamo še dejstvo, da je v tem obratu zaposlena zgolj ženska delovna sila, je pomembnost tega obrata še toliko večja, saj je za območje, posebno pa še za kmetije, ki so oddaljene od

krajevnega središča, značilno, da mladi gospodari ostajajo brez žena, kmetije brez gospodinj. »Domačinke, ki so zaposlene v obratu feritov, so marljive in prav elektronika ima tu na tem področju neomejene možnosti razvoja, saj ne onesnažuje okolja. Program Iskre pa tudi za prihodnje opozarja na razširjenost in na nove kakovostne programe,« je dejal Dušan Dolničar, vodja obrata Iskra-feriti v Solčavi. Petnajst milijonov starih dinarjev za telefonski priključek. Janez Krašovec, direktor za PTT promet Velenje: »Letos smo v Solčavi zgradili mrežo telefonov, v katero smo vključili 20 višinskih kmetov in samo za 13 višinskih kmetij je veljala telefonska mreža okoli 150 starih milijonov din. Stroški za sleherni telefon v takih razmerah veljajo le nekaj manj kot 15 starih milijonov din. Posamezni naročniki, razumljivo, sami niso zmogli tolikšnih stroškov, temveč so v široko zasnovani akciji priskočili na pomoč poleg obmejnih enot naše armade še krajani sami. V regiji smo že naredili program razvoja potreb PTT službe. Da bi se približali republiškemu poprečju, bi morali nemudoma investirati kar 120 milijard starih dinarjev, saj nujno potrebujemo samo v krajevnih skupnostih Mozirje, Rečica, Šmartno ob Dreti in Nazarje vsaj še 400 telefonskih priključkov, v Gornjem gradu 60, enako tudi v Ljubnem in Solčavi. Če bi to uspeli, bi dosegli minimum, ki pa seveda še ne pomeni niti republiškega poprečja.« Včasih le preveč pozabljam. »Vesel sem, da smo se zbrali v zares velikem številu, kjer lahko te naše težave, s katerimi se vsakodnevno srečujemo, posredujemo tudi širši slovenski javnosti. Morda bi kazalo, da se še ob kakšni podobni priliki podrobneje pogovorimo o težavah pri solidarnostnih sistemih ne samo na gospodarskem, temveč tudi v zdravstvu, o skupni porabi itd. Namreč nekateri inštrumenti so še vedno tako naravnani, da ne dajejo neke socialistične solidarnosti. Na področju zdravstva je že tako. Vse to pa ima seveda posledice v gospodarski rasti že relativno zaostalih območij,« je ob koncu poudaril Jože Kumer, predsednik občinske konference SZDL. Kmetije še vedno iščejo rešitev. »Solčavske kmetije so med vojno veliko pomagale partizanom, jim nudile hrano in varno zavetje. Roko na srce. Po vojni pa smo nekoliko pozabili na te ljudi, čeprav smo jim veliko obljubljali. Časi so bili pač taki in reševati smo morali še bolj pereče gospodarske težave naše družbe. Da še vedno iščemo pravih gospodarskih rešitev tudi za te kmetije, žal jih v celoti še nismo našli, je dokaz v tem, da mladi odhajajo iz kmetij na delo v industrijo. Doma ostajajo le ostareli ljudje, ki še toliko bolj, morda zdaj, bolj kot kdajkoli prej, potrebujejo našo pomoč. Moram reči, da pospešeno iščemo rešitve, vendar še vedno prepočasi. Danes smo ponovno obljubili, da bodo vse ceste do hribovskih kmetij nared najpozneje čez dve leti, da bodo trgovina, ambulanta, pošta in stanovanja nared že prihodnje leto. Bojim pa se, da bomo pri tej zagnanosti preveč pozabili na ljudi, na te ljudi, ki živijo daleč v strmini. Posvetimo tem ljudem, mimo vseh načrtovalnih programov še posebno skrb, katero so si med NOB in v letih po vojni vse do današnjih dni prav gotovo zaslužili,« je ob koncu pogovora med drugim še posebej poudaril Bogo Gorjan, član odbora koroških partizanov, ki že vrsto let bdi nad gospodarskim in kulturnim razvojem kraja, kjer so on in njegovi tovariši v najhujših časih naše zgodovine vedno našli pri teh ljudeh toplo besedo, varno zavetje in kos kruha.

Tone Urbas

Tu sem doma – v Solčavi

USTNI
ČASOPIS
TV-15

Solčavska mladost zna biti tudi drugačna

Pogovarjali smo se z Vera Pečnikovo, Martino Knez, Marto Vider, Maksom Petkom in Edvardom Ikovcem

Živimo v razgibanem obdobju socialistične revolucije, ki potrebuje slehernega izmed nas, in med prvimi borci za nove družbenoekonomske odnose morajo biti mladi. Preprosto zato, ker so mladi in ker na mladih sloni naša prihodnost ter z njo sreča, zadovoljstvo, blagostanje. In tako uvodna ugotovitev pogovora, v katerem sodelujejo Vera Pečnik, Martina Knez, Marta Vider, Maks Petek in Edvard Ikovec, »da je bila solčavska mladinska organizacija včasih bolj zagnana,« ni niti malo obetavna, kaj šele pohvale vredna.

Zakaj tako, kako naprej in predvsem, kakšen je delež OO ZSMS Solčava v samoupravnih preobrazbi krajevne skupnosti – to nas zanima.

Zadrega je nujna. Premosti jo Vera Pečnik, sekretarka OK ZSMS Mozirja. Doma iz Varpelj, letos sprejeta v zvezo komunistov, in že od pionirskih dni družbenopolitično dejavna, je ena izmed tistih mladinskih aktivistk, ki jim lahko damo vzdevek prijetne in iskrive sogovornice. Bila je tudi delegatka na X. kongresu ZSMS v Novi Gorici. (»Če bi živela dvesto let, ga ne bi pozabila!«)

Med mladimi, tako pravi, je včasih vse preveč čutiti ravnodušnost, mlačnost. Kot da nekaj čakajo. Mladost pa mora imeti svojo voljo in svoja hotenja in mi v Mozirju, na občinski konferenci, željno čakamo pobud – tudi iz Solčave. Res je, umirja kritične misli, da spremlja njihova prizadevanja vrsta resničnih težav in če bi rekli, da so mladi tod nedelavni, bi jim storili krivico.

Več ali manj so prepuščeni sami sebi, saj povezanost z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami kraja ni takšna, kakršne bi si človek želel.

Starejši kot da ne vedo, da so se naše zadolžitve po IX. kongresu ZSMS v Murski Soboti spremenile in niso več samo manifestativne, pritrldijo Martina, Edvard in Marta. Mnogi mislijo, da je naloga mladinske organizacije predvsem urejanje in čiščenje okolja, sodelovanje na proslavah. Zveza socialistične mladine je družbenopolitična organizacija in kot taka enakopravna z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, mar ne? Tega se mladi v Solčavi dobro zavedajo.

Vera Pečnik opozori na nedejavnost posameznih mladih komunistov, kar velja za vso dolino. Prav zdaj pripravljajo na občinski konferenci razčlenitev dela posameznih članov zveze komunistov in če bo treba, bo govora tudi o upravičenosti sprejema. »V prihodnje bo treba več pozornosti posvetiti vprašanju, koga in zakaj sprejemamo,« ostro pribije sekretarka OO ZSMS Mozirje.

O delovanju delegatskega sistema v občinskem merilu govori Maks Petek: »V delegacijah so mladi dobro zastopani in v družbenopolitičnem zboru občine imamo dva delegata.«

Spet se oglase mladi iz Solčave:

»Velika ovira našemu delu je pomanjkanje prostora in to, da smo doma le ob sobotah in nedeljah,« pojasnjuje Martina. »Skličemo sestanek in pridejo samo trije,« potoži Marta, »ne moremo in ne

moremo pa se znebiti občutka, da nismo samo po svoji krivdi na repu dogajanj v krajevni skupnosti.« Stanju, v kakršnem se nam predstavi mladinska organizacija iz Solčave, prav gotovo botruje čas pred volitvami: »Eni so vrgli kladivo iz rok, drugi zanj še prijeli niso.« So morda premalo vztrajni in jih ne jemljejo resno? So morda preveč tihi in jih podcenjujejo? Tudi to se vprašujejo.

Samokritičnost ob pravem času in na pravem mestu, bi lahko rekli.

»Za družbo je treba delati kot da delaš zase,« se oglasi Vera Pečnik. In že so tu navodila:

Sprejeti je treba program dela in z njim takoj na krajevno skupnost. Treba ga je, to se razume, tudi izpeljati. Le tako se človek bori za svoje mesto v družbi. Krajanom je treba dati občutek, da imate svoje mnenje, ki ste ga pripravljene zastopati brez odstopanj. Poiskati je treba praviše jedro, ki bo sposobno delati, se uveljaviti. In naj se sliši, kar boste naredili. Da bo ostalo v zavešti. Pa pravega človeka v svet krajevne skupnosti.

Kaže torej, da bo treba pričeti pri temeljih in da to niti ne bo tako težko.

Boste ostali v Solčavi?

Ostali bodo. Martina hodi v službo v Nazarje, ima stanovanje in veliko prijateljev. Edvard misli prav enako. »Tu sem doma, v Solčavi,« reče in pove, da študira na biološki fakulteti v Ljubljani, gozdarstvo, Marta poučuje v Lučah, slovenski jezik in likovno vzgojo, in rada ima to lepo dolino. »Zakaj bi odšla?«

Marta. Ne da bi jo vprašala, govori o negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Revolucionarna izročila tu žive. Obnovili so tri partizanske bolnišnice v Robanovem kotu. Bila je to občinska akcija, v kateri so tudi mladi iz Solčave krepko zavihali rokave. Da ne govorimo o že tradicionalnem pohodu po poteh partizanske sanitete na Solčavskem. Še marsikaj bi lahko zapisali.

»Tako je prav,« reče ob slovesu Vera Pečnik, sekretarka OK ZSMS Mozirje, »opozoriti je treba nase, z dejanji in z besedami.« In nikoli pričakovati od družbe več kot od samih sebe.

Solčava pa je vaš dom. To je velika stvar.

Milena Štrajnar

Vera Pečnik, sekretarka OK ZSMS Mozirje: »Za družbo je treba delati, kot da delaš zase.«

Solčava in SLO

Prednja straža obrambe

Starejša zgodovina pove o hribovski Solčavi in njeni okolici, da so ljudje tam svojčas odkrili kosti jamskega medveda in tudi orodje naših prednikov iz ledene dobe. V novejšem času je Solčava, vasica stisnjena v ozki dolini Savinje, naredila nov korak v zgodovino. Ponudila je zavetje partizanskim borcev in se tudi sama uprla. In postala je trd oreh za vse tiste, ki so ji hoteli odvzeti svobodo. Kljubovala je Solčava mnogim viharjem in napadom. Zato je besen okupator, predzadnje vojno leto izkoristil moč ognja. Blokiral je vas z namenom, da uniči partizansko bazo, velik plamen pa je pogoltnil več kot tretjino domov.

Solčavci niso poklekli. Ostali so zvesti osvobodilnemu boju in ljudski revoluciji, v oltar svobode pa so vzdali 47 življenj svojih najboljših sinov in hčera. Izdajalcev niso poznali, 188 krajanov je moralo v internacijo.

Takšna naj bi bila osebnost izkaznica gostoljubne Solčave in njenih ljudi. In to je najbrž nepopolna slika o planinski

ne temelji le na občasni srečanju ali proslavah. Gre predvsem za nenehno in skupno opravljanje nalog s področja varnosti in družbene samozaščite, saj se zavedamo, da sovražnik naše samoupravne in socialistične skupnosti ne miruje in smo zato pripravljeni, kar smo večkrat tudi dokazali, prekrizati njegova mračna in sovražna načrtovanja...

Tako so torej ljudje, ki živijo v obmejnem pasu in graničarji, postali velika in trdna družina. Onemoglim in ostarelim kmetovalcem čuvarji naše meje vedno pomagajo postoriti to in ono. Tako se na meji in ob njej kuje in krepí bratstvo, saj so naše graničarske enote zares Jugoslavija v malem.

A ljubezen do domovine in njene svobode se v Solčavi začne že pri najmlajših. Vzoredno s pisanjem in branjem se šolarji učijo tudi obrambne abecede. Izvenšolska mladina vsako leto tabori, uči se ravnati z orožjem in se potem odloča za vstop v enote teritorialne obrambe. Zaenkrat je med teritorialci nad 150 mladih prostovoljcev, mladini

vasi, ki je med NOV – kljub požigu in stradanju – dvignila svojo pest in do današnjih dni ostala buden čuvar tistega, kar se imenuje svoboda ali nedotakljivost domovine.

... In ko se človek pogovarja s prijaznimi in odkritosrčnimi Solčavci, se mu zazdi, da se je v tej vasi čas nekoliko ustavil in da nekatere dobre samoupravne socializma zamujajo. Sicer pa ni to nič čudnega, ko vemo, da so Solčavci, zavoljo naše varnosti, nekaj let po vojni preprosto pozabljali na ceste, sodobne trgovine, šole, zdravstvo...

A vendar nas vse to pri naših obrambnih snovanjih niti najmanj ne moti – se je naprej oglašil Edvard Ikovic, partizanski borec in vodja štaba civilne zaščite v solčavski krajevni skupnosti. – Drugače povedano, ne čakamo, da bi nas čas prehitel in zato med načrtovanjem varnostnih in samozaščitnih ukrepov enostavno pozabljamo na težave, ki nas trenutno tarejo...

Sicer pa se krajevna skupnost Solčava naslanja na našo državno mejo, dolgo nad dvajset kilometrov in se zato krajani dobro zavedajo teže morebitnega prvega udarca. Njihova enota narodne zaščite ne obstaja le na papirju, ampak je predvsem buden čuvar tako imenovane mejne globine in desna roka naših graničarjev. O tem je Franc Podbrežnik, predsednik krajevnega odbora za SLO, varnost in družbeno samozaščito dejal tole:

»Sodelovanje naših krajanov z vojsko

cev in mladink, veliko pa jih je tudi v krajevni enoti civilne zaščite.

A vendar Solčavci niso brez težav. Mladina se vsak dan pelje na delo, študij ali v kako srednjo šolo in je ni lahko zbrati.

Kljub temu, – se oglasi tretji sobesednik Janez Žagar, načelnik oddelka za LO pri občini Mozirje, – je Solčavcem uspelo zgraditi prvo avtomatsko strelišče za malokalibrsko puško v naši občini. Na tem strelišču redno vadi nad šestdeset strelcev različne starostne dobe in ni naključje, da je krajevna skupnost Solčava tudi dobitnik male plakete JLA. Navsezdanje bi veljalo poudariti ogromno pomoč tukajšnjih borcev NOV, ki se vključujejo v vse življenjske tokove. Pomagajo pri snovanju obrambnih in vojnih načrtov, prenašajo svoje bojovniške izkustve in organizirajo akcije, vezane na narodnoosvobodilni boj. Prav borci NOV so bili pobudniki za akcijo »Po poteh partizanske sanitete«, katere se je udeležilo lepo število mladih, predvsem pa solčavski taborniki.

Zdi se torej, da Solčavci ne more prav nič presenetiti. Poleg naporov, ki jih vlagajo za naš mirni danes in jutri, se trudijo »ujeti« korak in vsaj delno nadoknaditi tisto, kar je prenekateri vasi ali kraju v notranjosti domovine že pred leti uspelo uresničiti.

Trudijo se in pri tem ne pozabljajo, da so prednja straža naše ljudske obrambe.

B. J.

Aktivni so, a v prihodnje bo še bolje

Iz začetnih stavkov pogovora s solčavskimi borci bi skoraj izzvenelo, da so kaj malo aktivni, bolj črnogledi in »jamraški« kot vedri in udarni. K sreči smo se v samem začetku malo narobe razumeli, tako, da je iz nadaljevanja pogovora vendarle bilo mogoče izluščiti, kaj vse solčavski borci delajo, kaj načrtujejo, kje »so zraven, kje jih pa ni« ter tudi, kje bi vendarle morali bolj prijeti in aktivno delovati.

Za začetek seveda neizbežen osnovni podatek: v tej krajevni skupnosti v Gornjesavinjski dolini živi in dela še 129 članov ZZZB NOV. Dobri dve tretjini tega članstva zastopajo kmetje. Ta podatek je vsekakor pomemben, saj bo pomagal razumeti prenekatere borčevske težave, o katerih so nam v Solčavi pripovedovali.

Takole so modrovali: »Na sestanke krajevne skupnosti nas ne vabijo, mi pa ne njih na naše.« Potlej so ugotovili da v krajevni organizaciji ti in ti borci delujejo in so aktivni tudi na vodilnih mestih. Le tiste neposredne povezave med organizacijami ni. Navsezadnje se vsi med seboj poznajo in se prav hitro razve, kaj so se na tem ali onem sestanku pogovarjali. Zato so se naši sogovorniki le zedinili, da sicer so na tekočem a ne »po uradni poti«. Končno pa so vsekupre kimali z odobravanjem, ko je eden od borcev poudaril, da so solčavski borci zraven pri vsaki akciji, ki se v njihovem kraju pripravlja in prihajajo največkrat tudi iniciative iz njihovih vrst.

Bolj slabe volje so, ko se obrne smer pogovor k denarnim vprašanjem. »Pogosto nas iz sramote rešuje le prapor, kadar pokopujemo kakega soborca, saj nam zmanjka sredstev že za vence.«

Kar zadeva stanovanjska vprašanja borcev, so bili mnenja, da prav očitnih primerov neresenega stanovanjskega vprašanja ni, da pa so še številne kmetije, kjer žive in delajo kmetje borci potrebne popravil, prenove ali adaptacije. Sicer v Mozirju pri občinskem odboru ZZZB NOV menda še nobene utemeljene prošnje za posojilo niso zavrnili, le da so sredstva, ki so v ta namen na razpolago, skromna in, ko se razdele pravično med številne prosilce, so dodeljene vsote kar simbolične in slaba tolažba ob današnji draginji pri zidavi. Prav na solčavskem področju je še vrsta kmetij, ki so ostale še do danes (od tistih prvih povojnih let gradnje in obnove požganih domov) ne do kraja obnovljene. Delna krivda zato pa je tudi pri ljudeh samih.

Pri vprašanju o sodelovanju borcev z mladimi smo se deloma razumeli, deloma pa ne. To, da so organizirali pohod po poteh parti-

Predstavnik Republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije tovariš Arigler, ki je pogovoru prisostvoval, je Solčavanom predlagal, naj bi za svoje članstvo kar po seznamu od imena do imena ugotavljali, kako je njihovo zdravstveno in socialno stanje. Tako izpopolnjeni podatki bi lahko potem služili ob različnih priložnostih in bi bili tudi verodostojni.

Solčavci se zlasti radi pohvalijo s sodelovanjem z odborom koroških partizanov, ki so se dobršen del vojne zadrževali na tem področju, navezali z domačini pristne vezi, ki so ostale trdne tudi po vojni in so po svojih močeh tudi zastavili za razvoj tega kraja svoj besedo kjerkoli je bilo to mogoče.

Zdravstvena problematika je za borce v Solčavi in okolici še vedno eno samo potovanje iz kraja v kraj. Tako kot borce pa tare ta problem tudi ostale krajanje.

»Začeli smo akcijo za ustanovitev pomožne zdravstvene ambulante v Solčavi. Zbrali smo neka sredstva (prispevke krajanov) nihče od zdravstva pa ni bil pripravljen take pomožne ambulante dejansko upeljati. Končno smo le dosegli, da sta prihajala zdravnik in zobozdravnik enkrat do dvakrat tedensko v Solčavo. No, današnja podoba je taka, da zdravnik že nekaj let ne prihaja več, zobozdravnik pa je prenehal hoditi k nam lani.

Tako se sedaj Solčavci in z njimi seveda tudi njihovi borci zopet vozijo k zdravnikom v Ljubno, Mozirje in Luče. Tudi v Velenju jih po takih opravih zanese pot. Posebne ambulante za borce ni, ponekod imajo zanje določene posebne ure. Menda primanjkuje zdravnikov, morda tudi volje? V Gornjem gradu je zdravnik na lastno pobudo in s požrtvovalnostjo načrtno zastavil sistematične preglede za borce, a to je le svetel primer v bolj temni splošni podobi. Borci vedo, da so njihova tesna dolina in ti strmi bregovi že tako napravljeni, da se bodo morali bržčas še po marsikaterem opravi voziti v bližnje in manj bližnje kraje, da pa bi bilo vendarle treba borem zagotoviti urejenejšo zdravstvene usluge.

Proti koncu je bil že pogovor, ko so borci spregovorili še o negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij. Tu so se lahko takoj postavili s stalno muzejsko zbirko na temo NOB, ki je postavljena v njihovi osnovni šoli, v isti sapi pa so žalostno ugotavljali, da še do dandanašnjega dne ni prišlo do realizacije dogovora, po katerem bi morali prevzeti skrb za vzdrževanje te zbirke muzejske kulturna skupnost in celjski muzej revolucije. Kar zadeva spomenike v njihovem kraju in okolici, je prav sedaj začela akcija popisa le teh (in tudi vseh ostalih pomnikov NOB v občini). Za

Več potreb kot ponudb

Če ni ustreznih kadrov in denarja, tudi kultura ne more živeti

Težko je ocenjevati kulturno življenje v neki manjši krajevni skupnosti, ne da bi bil pri tem vsaj malo pristranski. Vsi, ki pišemo o kulturni dejavnosti, si želimo, da bi bilo kulturno življenje povsod na najvišji ravni, pri tem pa le malo upoštevamo resnične zmožnosti kraja (denarne in kadrovske), pa tudi strukturno prebivalcev in obliko naselitve. Ni namreč vseeno, ali je krajevna skupnost del nekega večjega mesta ali pa vas, kjer predstavljajo precejšen del prebivalcev kmetje iz oddaljenih zaselkov in samotnih kmetij. Take krajevne skupnosti se srečujejo s celo vrsto težav, zato kulturno življenje v njih večinoma živi, ali pa sloni le na delu nekaterih posameznih zanesenjakov.

Podobno stanje je tudi v Solčavi, kjer sicer obstaja KUD Franc Herle z dramsko in pevsko sekcijo, vendar je »kulturnega življenja« bolj malo. Društvo nima težav s prostorom, ki je v večini krajevnih skupnosti glavni problem, saj so v mozirski občini pred leti s prispevki občinske kulturne skupnosti in krajevnih skupnosti obnovili vse kulturne domove. Dvorana v Zadrudnem domu v Solčavi je pravno last kmetijske zadruge, s katero ima društvo podpisano desetletno pogodbo o uporabi, vendar jo bodo po tem roku gotovo podaljšali. Težave pa se začnejo že pri plačevanju prispevkov za električno energijo, saj mora društvo tudi v poletnih mesecih plačevati zelo visoke prispevke, kar je tako skromno društveno blagajno še hitreje prazni. Ta prispevek društvo zelo obremenjuje in je tik pred tem, da ne bo imelo denarja za redno delo. Občinske zveze kulturnih organizacij dodeljujejo sredstva društvom na podlagi njihovega delovnega programa in po tem ključu dobijo celo najbolj delovna društva okrog dva stara milijona. Drugi del sredstev si morajo društva zagotoviti sama z vstopnino, te pa ne more biti brez prireditvev. Dramska sekcija KUD Franc Herle pripravi letno dve dramski predstavi, ki sta zelo dobro obiskani, kar le dokazuje, da je potreba po tovrstnih prireditvah v Solčavi večja kot ponudba. Res je, da dramska sekcija zaradi pomanjkanja kadrov svojim krajanom ne more ponuditi letno več predstav, verjetno pa bi bilo treba razmisliti o gostovanju dramskih skupin iz drugih krajev. Tako bi bila tudi dvorana izkoriščena vse leto, ne pa le ob kulturnem tednu, ki ga vsako leto (letos bo četrtič) pripravijo ob slovenskem kulturnem prazniku in na katerem se pomerijo vsa občinska kulturnoizvedniška društva. Nekaj gostovanj je tudi v času »kulturne sezone«, ki traja od oktobra do aprila, v poletnih mesecih, ko je v teh krajih največ turistov, pa je popolno kulturno zatišje. V krajevno skupnost Solčava spada namreč tudi turistična Logarska dolina. Za turiste vemo, da se najbolj zanimajo za folklorne skupine, toda tudi teh v Zgornji Savinjski dolini ni. Spet moram poudariti, da je glavni vzrok pomanjkanje kadrov.

Tudi pevski zbor, ki je navadno štel nekaj čez deset članov, trenutno ne deluje, vendar se društvo trudi, da bi ga obnovilo. Poleg pomanjkanja profesionalnega vodje imajo tudi težave s pevci. Mladi v Solčavi se v kulturno dejavnost skoraj ne vključujejo, ker se večinoma šolajo v drugih krajih in se vračajo domov le konec tedna, ki ga želijo preživeti po svoje. Prav tako si Solčavci trenutno ne morejo sposojati knjig, ker so se-

danji prostori knjižnice neprimerni in jo bodo do kulturnega praznika verjetno že uredili v osnovni šoli.

Že nekaj let Solčava nima tudi kinopredstav. Zadnji ozkometražni film so v Solčavi videli pred petimi leti. Ker je bil izbor tovrstnih filmov zelo skromen, je bilo tudi obiskovalcev vedno manj, kraj pa je zapustil tudi amater, ki je skrbel za filmske predstave. Da so kinopredstave nujne, dokazuje podatek iz Mozirja, kjer je leta 1972 obiskalo filmske predstave osem tisoč, lani pa že šestnajst tisoč ljudi. Ker je v Zgornji Savinjski dolini brez filmskih predstav še več krajevnih skupnosti, bodo morali razmisliti o možnostih za potujoče filmske predstave za celotno mozirsko občino.

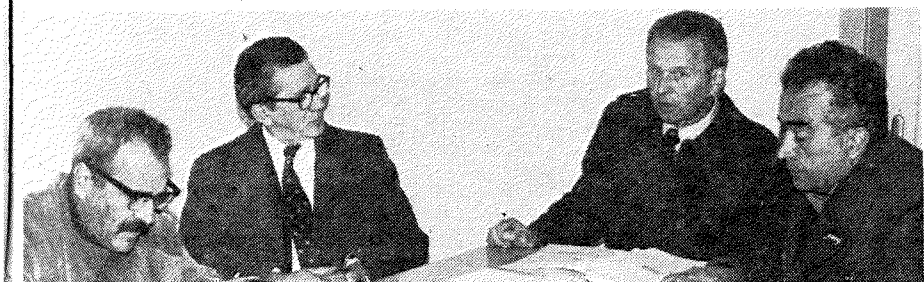
Pred nekaj tedni je bil sestanek predstavnikov občinske kulturne skupnosti z upravnim odborom prosvetnega društva Solčava ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij v kraju, na katerem so sprejeli delovni program in splošno oceno kulturne dejavnosti v tem kraju. Menili so, da je sodelovanje med društvom, organizacijami in krajevno skupnostjo dobro, saj delujejo skoraj povsod isti ljudje, kar je spet problem vseh manjših krajevnih skupnosti in da KUD v Solčavi deluje v okviru svojih možnosti. Ljudje se zelo radi udeležujejo prireditvev, kar dokazuje natrpna dvorana ob igrah in prireditvah ob kulturnem tednu, nekaj manj zanimanja je le za pevsko dejavnost, kar pa je problem v vsej dolini.

Na območju krajevne skupnosti Solčava so trije večji spomeniki NOB. Zanje skrbijo posamezniki, ki jih plačuje krajevna organizacija ZB. Pri tem pa se pojavljajo denarne težave, zato pripravljata koordinacijski odbor pri občinskem odboru ZZZB NOV in SZDL družbeni dogovor o podružbljanju skrbi za spomenike NOB. Novoodkrita spominska obeležja pa dajejo v oskrbo mladim, delovnim organizacijam in šolam. Preko občinske konference ZSMS, občinskega odbora ZZZB NOV ter krajevne organizacije je stekla tudi posebna akcija za obnavljanje partizanskih bolnišnic, ki so delovale na tem območju. S takšnimi akcijami so že lani obnovili partizansko bolnišnico v Robanovem kotu, sedaj pa pripravljajo obnovo bolnišnice pri Žibertu. Mladi in borci pripravijo vsako leto tudi pohod po poteh partizanske sanitete, kar pomembno prispeva k ohranjanju tradicij NOB.

Z referendumskim programom so v mozirski občini pred štirimi leti naredili dolgoročni program obnove in novogradenj centralnih in podružničnih šol. Iz tega programa letos dograjujejo tudi centralno ogrevanje v podružnični šoli v Solčavi, ki jo obiskujejo otroci do četrtega razreda. Višje razrede obiskujejo otroci v Lučah, kamor imajo organiziran brezplačen prevoz z avtobusom oziroma s kombijem, kjer je avtobusni prevoz nemogoč. Ker pa se pojavljajo težave s prevozom v zimskem času, so v Lučah organizirali internat, kjer ostanejo otroci pod varstvom učiteljev ves teden.

Podružnična osnovna šola v Solčavi se dobro vključuje v delo v krajevni skupnosti. Posebno tesno sodeluje z borci, saj je v šoli urejen muzej NOB za Solčavo, za katerega skrbijo učenci. Tudi to je vsaj delček tradicij partizanske šole, ki je delovala v Solčavi od 1. julija do 22. oktobra 1944.

Milan Vogel

Predsednik občinske organizacije ZZZB NOV Mozirje, podpredsednik RO ZZZB NOV Slovenije Adolf Arigler, Anton Ikoč in predstavnik krajevne organizacije ZB NOV v Solčavi med pogovorom o delu te organizacije.

zanske sanitete (OOZZB NOV Mozirje) ter, da so se ga udeležili tudi solčavski mladinci, je sicer pohvale vredno, ni pa dovolj. Borci so sami menili, da bo potrebno »najti pravi prijem« da bi jim bili mladi pripravljeni bolj prisluhniti. Ko je stekel pogovor o nedavnem delu pri vlogah za uveljavljanje posebne dobe, so bili Solčavci kar enotni misli, da se občinski odbor ob obravnavi določenih primerov ne posvetuje dovolj z borci na terenu. Predsednik OOZZB NOV Mozirje se je takoj oglašil, češ, »saj imate svojega predstavnika v odboru, se boste pa ja zmenili«. Menda je res, da imajo na OO ZZZB NOV v Mozirju nekaj vlog za obnovo postopka (pri že uveljavljeni posebni dobi), za katere pa se izrecno pozanimajo na terenu in so jih tudi že nekaj ugodno rešili.

Glede priznavalnin ni bilo posebnih pritožb, razen spet očitke občinskemu odboru, da solčavski krajevni odbor premalo obvešča o dodeljevanju teh sredstev, saj tu med svojimi, na terenu najlažje ugotavljajo dejansko potrebo prosilcev za priznavalnine. Gmotno so si sicer zvečine nekdanji borci s tega področja že precej opomogli (od-deni-mo-nekaj let nazaj). So pa še primeri, ki jih bo potrebno obravnavati.

solčavske pomnike še vedno skrbe le borci sami, čeprav vemo, da zavoljo podružbljanja tudi na tem področju marsikod take naloge prevzemajo šole, lovske družine, mladinski aktivni, delovne organizacije... Tudi tu čaka borce »primopredaja«.

Kaže, da se solčavski borci zlasti jezijo na vse tiste, ki so odgovorni za izdelavo prostorskega načrtovanja za to in širše gornjesavinjsko področje, to se namreč vleče že 35 let, prenekatere pobuda in akcija pa ni mogla zaživeti prav zvoljo neizdelanih načrtov. Borci budno opazujejo in zaznamujejo izseljevanje ljudi. Gredo pač tja, kjer je blizu tovarna, kjer lahko sežidajo hišo, kjer je lažje živeti...

»Naši mladi fantje po višje ležečih kmetijah ne dobe na grunt nevest«, tudi ta problem borci zaznavajo. Imajo še vedno priroten »nos« za vsa družbena dogajanja, vendar pa so vsi ti številni (tudi borčevski) problemi tesno povezani in morda velja razmisliti ob besedah nekega borca, ki je ob našem ustnem časopisu dejal, da se toliko občinskih mož in krajanov menda po vojni še ni vsedlo skupaj za mizo in pomenilo.

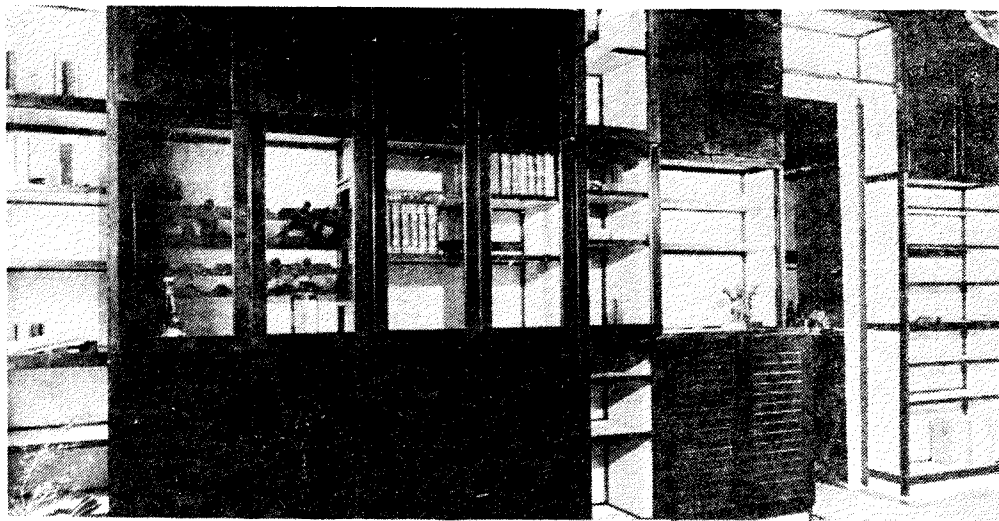
B. Ž. J

V pogovoru so sodelovali Stane Kranjc, sekretar občinske konference SZDL, Peter Širko, predsednik IO Kulturne skupnosti Mozirje, Ivan Grudnik, predsednik delegacije SIS in član odbora krajevne organizacije ZB NOV Solčava ter Stane Repar, podpredsednik republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije.

Tu sem doma — v Solčavi

USTNI ČASOPIS TV-15

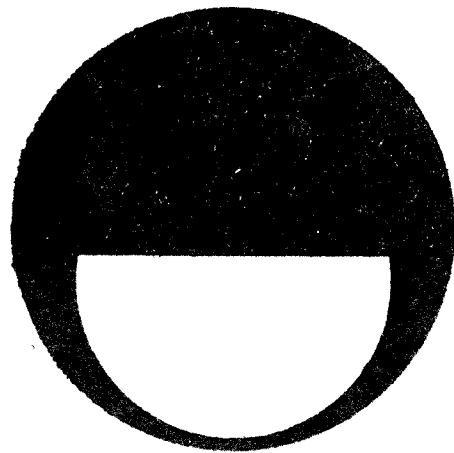
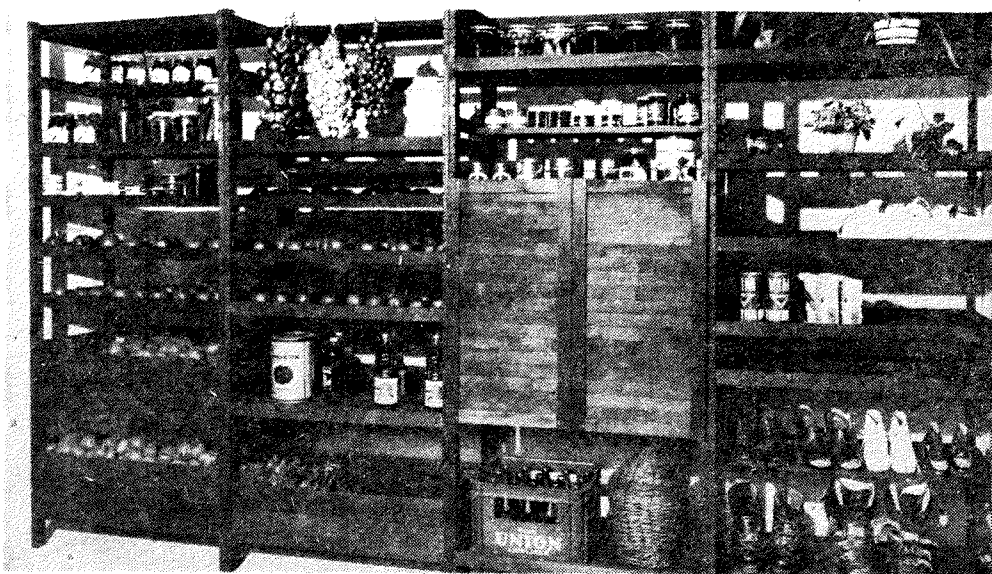

»HOJA« predelava lesa
Ljubljana, Langusova 8
tel. 62-671, 62-695
telex 31-150 yu hoja

HOPO – dobitnik
ljublanskega »ZMAJA« in
drugih priznanj!

Edinstveni sistem pohištva vam omogoča popolno kreiranje prostora po vaših željah. Z neomejenim številom kombinacij elementov iz naravnega bukovnega lesa v naravni in barvni izvedbi, lahko stanovanje opremito od kleti do dnevne sobe in kuhinje. Luksuzna izvedba sistema je primerna za opremo stanovanjskih prostorov, cenejša – hobi izvedenka pa za opremo kletnih prostorov, garaž, delavnic, hobi sob ipd.

SOBNI HOPO PROGRAM IN HOBI – HOPO PROGRAM DOBITE V TRGOVINAH SLOVENIJA, LESNINE IN METALKE

Ljubljanske mlekarne

delovna organizacija za kmetijstvo, živilsko industrijo, trgovino, izvoz-uvoz
Ljubljana, tolstojeva 63 o. sol. o.

telefon h. c. 341-261; tekoči račun: 50102-601-20348; telex yu mlek 31-649

TOZD – za kovinsko pohištvo in transportno opremo Maribor z n. sol. o., Industrijska 22, Maribor HC (062) 28-641

TOZD – za pralno tehniko in dvizno opremo Maribor z n. sol. o., Gosposvetska c. 86, Maribor HC (062) 27-721

TOZD – za skladiščno opremo in paletizacijo Lendava z n. sol. o., Kolodvorska 12, Lendava HC (069) 75-100

TOZD – za vozila talnega transporta; dvizne opreme in transporterjev, Ormož z n. sol. o., Hardek 34, Ormož HC (062) 70-311, 70-159

TOZD – za transporterje, servis in orodjarno Maribor z n. sol. o., Pobreška c. 20, Maribor HC (062) 24-871

tozd mlekarne

mlekarska industrija,
Ljubljana, tolstojeva 63, o. sub. o
jugoslavija

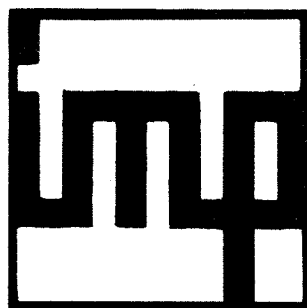
**MLEKO – MLEČNI
IZDELKI – SLADOLED –
SIRI**

IZBIRA-PTUJ p. o.
TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO IN MALO

● PRODAJA NA VELIKO ● GRADBENI MATERIAL ● GUMI IZDELKI ● ELEKTROTEHNIČNI IZDELKI ●
TEKSTILNO BLAGO ● PAPIR VSEH VRST ● ŽELEZNINA ● ŽIVILA ● GALANTERIJA ●

● VSE ZA VAS ● ZA GRADNJO VAŠEGA DOMA IN OPREME ● ZA VAŠ DOM VAM NUDI
TRGOVSKO PODJETJE »IZBIRA« PTUJ ●

**TOZD EKO n. sol. o.
ELEKTROKOVINAR
Ptuj
Zadružni trg 11**

slovenija avto

SOZD SLOVENIJA AVTO
DO AVTOMERKUR n. sol. o. Ljubljana,
Celovška 150
PRODAJA VOZIL, TEHNIČNI
MATERIAL, KMETIJSKA
MEHANIZACIJA, SERVISNE STORITVE

TOZD CKM Celje, Miklošičeva 5
TOZD TRG Ljubljana, Celovška 150
TOZD KEG Ljubljana, Celovška 150
TOZD SERVIS BEŽIGRAD, Ljubljana,
Samova 14
TOZD SERVIS VRHNIKA, Vrhnika,
Jelovškova 6

**VZKLIK ŽIVLJENJSKE
RADOSTI**

dupi

**POSLOVNO ZDRUŽENJE
PROIZVAJALCEV TEKSTILA IN
KONFEKCIJE**

modna hiša
LJUBLJANA

Delovna skupnost
skupne službe
Ljubljana
Mašera-Spasičeva 8
Telefon 342-569

CHRYSA novost na tržišču

V letošnjem letu je Tovarna dušika Ruše dala na tržišče nov kemični pripravek CHRYSA, ki nam rabi za vzdrževanje rezanega cvetja. V tem sestavku bomo nanizali nekaj osnovnih zakonitosti pomembnih pri negi rezanega cvetja.

Ko govorimo o problematiki rezanega cvetja in še posebej o pripravkih, ki mu podaljšujejo življenje, ugotavljamo, da na tem področju ni bilo posebnega zaupanja v znanstvena dognanja. Fiziologija rezanega cvetja je na najboljši poti, da postane ena izmed zelo pomembnih agronomskih ved, saj v svetu opravljajo ogromno poskusov, kako bi čim dalje ohranili življenje odrezani rastlini. CHRYSA je eden izmed pripravkov, ki so nastali ob natančnem raziskovanju obnašanja odrezane cvetice. Informacije o teh izsledkih redko pridejo do potrošnika nepopačene, zato lahko v praksi zasledimo vse mogoče recepte, kako cvetlico pripraviti, da bo v vazi čim dalj časa živel. Izvora teh nasvetov ne pozna nihče, vendar priporočajo prav nemogoče ukrepe kot ponovno prikrajševanje stebila, pogosto menjavanje vode, napraviti križne zareze v pecelj, pecelje mečkati ali jih stolci s kladivom ipd.

Danes, ko dodobra poznamo načine in poti pretakanja rastlinskih sokov, lahko ugotovimo, da prej naštetih ukrepov ne morejo pomagati.

Kakovost rezanega cvetja merimo s številom dni, v katerih to cvetje v vazi še dobro uspeva. To je danes edino merilo. Zaradi tega je zelo pomembno, da s pomočjo kemičnega pripravka življenje cvetlic v vazi podaljšamo.

Ko cvetlico odrežemo, se ravnotežje med zelenim delom rastline in koreninami nasilno prekine. Ravnotežje med izhlapevanjem in absorpiranjem vode se lahko obdrži samo tako, da rastlina vsrkava vodo skozi rano, oz. rezno površino. Brez korenin rastlina nima več selektivne absorpcije hranil, temveč je primorana črpati tekočino, v katero jo postavimo. Odrezana rastlina zaradi izhlapevanja zelo hitro ovene, ker ima po listnih, peceljnih in vseh ostalih zelenih delih veliko število odprtnic, ki so v toplem vremenu in ob svetlobi odprte. Teh odprtnic imajo neprimerno več zelne rastline, manj pa lesnate, zato tudi prve hitreje ovenejo, če nimajo takoj na razpolago vode. Z ozirom na razporeditev ksilemskih in floemskih prevodnih kanalov je jasno, da se vsrkavanje vode opravlja le skozi rezno površino. Vsrkavanje tekočine skozi liste in pecelje, se pravi skozi majhne odprtнице ali stomate, je malenkost in nepomembno pri oskrbovanju rezane rastline z vodo. Oblika vreza (diagonalni ali ravni) ne vpliva na vsrkavanje vode. Priporočljivo je odrezati steblo diagonalno, ker se pri tem žile manj poškodujejo in tudi rez se tako najlaže opravi.

Res je, da se celice pri lomljenju ali mečkanju pecelja odprejo in ta postopek v prvem trenutku v resnici pospešuje vsrkavanje vode, vendar samo kratek čas, ker se na ranjene celice takoj naselijo bakterije, ki zamašijo prevodnost žil.

NA OVENITEV CVETLIC VPLIVAJO ZLASTI NASLEDNJI ČINITELJI:

- 1. Reakcija cvetlice na rano, ki je nastala pri rezanju**
Vsaka rastlina reagira na poškodbe, ki so nastale tako, da aktivira določene encime, ki želijo rano zapreti. Na ta način je vsrkavanje vode oteženo. CHRYSA zavira tvorbo teh encimov.
- 2. Ravnotežje med cvetlico in vodo v vazi**
Cvetlice v vazi oddajajo v vodo določene snovi, ki v

vodi oksidirajo. To oksidirane snovi rastlina ponovno vsrkava, kljub temu da so zanjo strupene, toda le do določene rneje, ker se sčasoma vzpostavi ravnotežje med koncentracijo strupenih snovi v vodi in v rastlini. Če pogosto menjavamo vodo, se rastline hitreje utrudijo, ker morajo ponovno vzpostavljati ravnotežje. Dodani CHRYSA te snovi veže nase in useda na dno vaze.

Našteli smo nekaj problemov, ki jih moramo poznati pri ohranjanju rezanega cvetja. Rezultat teh različnih raziskovanj je pripravek CHRYSA, ki v veliki meri odpravlja našete probleme in tako podaljšuje življenje šopku.

CHRYSA je hkrati hran, razkužilo in katalizator kemičnih procesov v vazi. Rastlino prehranjuje tako, da se ta lahko optimalno razvije. S svojo razkužilno lastnostjo vzdržuje čisto vodo v vazi in skrbi za primerno vsebnost kisika ne glede na količino apna. Vpliva zaviralno na reakcijo encimov (če že res ni za to prepozno) tako, da je zagotovljena maksimalna absorpcijska možnost in pravilno ravnotežje med hranljivo raztopino in cveticami. Da bi dosegli te rezultate, moramo:

- uporabljati zelo čiste vaze,
 - odstraniti spodnje liste s pecelja, da ne pridejo v raztopino,
 - pecelj odrezati diagonalno (ne pozabimo, da lahko vsaka rana na cvetlici postane zanjo usodna, zato npr. pri vrtnicah odstranjujemo bodice le, če je to nujno potrebno),
 - napraviti hranljivo raztopino s pravilno koncentracijo CHRYSA. V ta namen vzamemo liter mlačne vode in vanjo stresemo vsebino ene vrečice CHRYSA.
- Ker je voda glavna sestavina raztopine, je potrebno spregovoriti nekaj besed še o njej. Idealna je sveža deževnica, ki je pa ni vselej na razpolago, zato v glavnem uporabljamo vodovodno vodo. Sestava vodovodne vode je med posameznimi kraji zelo različna, vendar CHRYSA odlično regulira reakcijo vode. Z apnencem napravi belo usedlino, ki absorbira organske snovi, o katerih smo v sestavku že govorili, in na ta način vzpostavlja ravnotežje v vazi. Priporočamo uporabo mlačne vode, ker ta vsebuje manj kisika. Vodovodno vodo pustimo nekaj časa stati v posodi in ji šele nato dodamo CHRYSA.

OB KONCU LAHKO STRNEMO SLEDEČE ZAKLJUČKE O CHRYSAU:

1. CHRYSA preprečuje predčasno ovenitev cvetic in jim omogoča mogočno cvetenje, kakor da bi bile povezane z matično rastlino.
2. V vodi inaktivira vse škodljive snovi in jih odlaga na dno vaze. Zaradi tega ni potrebno menjavati vode cvetju v vazi, ker se voda ne pokvari in ne osmradi.
3. Preprečuje razvoj škodljivih bakterij in glivic ter skrbi, da rezna površina ostaja odprta.
4. Hranilne snovi, ki jih vsebuje, z lahkoto prodirajo v liste in cvetove tako, da imamo vtis, da odrezana rastlina normalno raste naprej. Ravno zaradi tega je bila iznajdba CHRYSA v svetu tako senzacionalna, ker CHRYSA ni samo kemični pripravek, ampak nekaj več, je določena fiziologija, ki izhaja iz prepričanja, da bodo z njegovo pomočjo ljudje užili več veselja ob cveticah, ih več kupovali, ker jih ne bo spremljala bojazen, da bodo v vazi prehitro umrle.

**brest
cerknica**

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

trgovina
jeana

izdelke si lahko ogledate in kupite v:

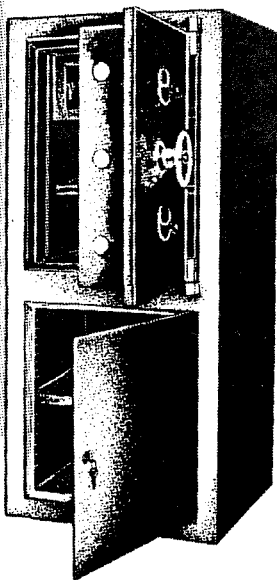
salonu pohištva brest cerknica v prodajalni brest, v Mariboru kneza koclja 6

v vseh specializiranih trgovinah s pohištvom

omara za orožje

blagajna

OMARA ZA OROŽJE

Dvostenska omara OG-O je namenjena za shranjevanje učil pri pouku predvojaške vzgoje.

Ima dvojne stene, ki so zapolnjene z lahkim izolacijskim materialom. Taka izvedba pri manjšem sobnem požaru varuje določen čas arhivirano dokumentacijo in učila. Omara se zapira z dvokrmilnimi vrati, ki se odpirajo v kotu 180°. V leva vrata je vdelan dvosmerni zaporni mehanizem, v desna pa trosmerni, ki hkrati blokira tudi leva vrata. Med ohišjem in vrati je vdelano profilirano tesnilo. Omara tehta 230 kg.

Dimenzije:
– višina: 1950 mm
– širina: 930 mm
– globina: 520 mm

Vgrajeno ima:
– trezor višine 300 mm
– polico
– stojalo za orožje kapacitete

VARNOŠTNA OPREMA ZA SHRANJEVANJE DOKUMENTACIJE IN ZAUPNIH DOKUMENTOV
PRIMAT – TOVARNA KOVINSKE OPREME – MARIBOR ZN. SOL. O.
Industrijska 22, telefon (062) 28-641, telex YU 33178

TEHNIKA – LJUBLJANA n. o. sol. o
Industrija gradbene keramike Trebnje

SINTER

keramične ploščice IGK

Sinter keramične ploščice se izdelujejo po povsem novem tehnološkem postopku suhe priprave surovine in suhega istočasnega stiskanja surovine (mase) in glazure, ter žganja na zelo visoki temperaturi do 1150° C, ki daje izdelku vrsto posebnih lastnosti:

- Izredno trdoto in odpornost glazure
- Izredno upogibno trdoto
- Odpornost na vremenske vplive, temperaturo sonca, ter popolno odpornost na mraz
- Odpornost na kisline in luge

6–7 po MOSH-ovi lestvici
300–400 kp/cm²
upijanje vode
1–3%

- Odpornost na mehansko obrabo
- Uporabnost

ustreza JUS-u, po naročilu izdelujemo popolno kislinsko odporne ploščice zaradi izredne trdote in debeline plasti glazure je le-ta skoraj neuničljiva

- za zunanje in notranje oblaganje
- za tla in fasade
- za industrijo in gospodinjstva
- za balkone in terase
- za posebne namene (nedrseče ploščice)

Izvedba:

- glazirane in neglazirane v naravni rdeči in črni barvi
- gladke in nazobčene

200 × 200 × 10 in 100 × 200 × 10 mm
kalibrirane v 5 nazivnih področjih +0,4 mm

Dimenzije:

Ivan Šuc

Po kratki bolezni je umrl Ivan Šuc iz Primskovega pri Kranju. Leta 1942 je rešil svojega sina iz okupatorskih zaporov v Celovcu. Zato so zaprli njega. Tudi sam je ušel iz zaporov in odšel za sinom med partizane. Svobodo je dočakal v Cerknem, sin pa mu je padel. Od njega smo se poslovili v Kranju.

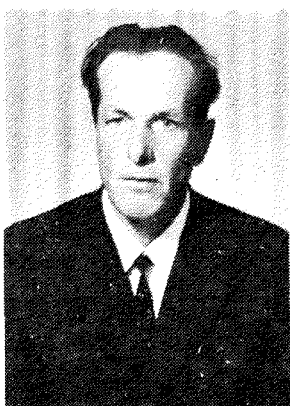
Lucija Golja

Na tolminskem pokopališču smo pokopali Lucijo Golja, Milinarjevo mamo z Ljubinja. Rodila se je pred 80 leti v planinski vasi Stržišče. Med NOV je aktivno delala skupaj s pokojnim možem. Leta 1943 so jo moža aretirali in odpeljali v Mauthausen, od koder se ni več vrnil. Med partizani je imela sina, dve hčerki pa sta bili aktivistki. V njeni hiši je bila kurirska javka. Borci, prijatelji in znanci jo bomo ohranili v lepem spominu.

Kristina
Potočnik

Meseca maja je umrla partizanska mati Kristina Potočnik. V času NOB so partizani imeli pri njej zatočišče. Prenekateremu lačnemu in premražnemu partizanu je pomagala po svojih močeh. Umrla je v 74 letu starosti. Pokopali smo jo v Črni na Koroškem.

Jože Krkoč-Grm

Na pokopališču v Kamnjah pri Ajdovščini smo se poslovili od zaslužnega borca NOV Jožeta Krkoča-Grma, rojenega leta 1924 v Potočah. Skupaj z bratom je leta 1943 odšel med partizane. Bil je borec v četi Janka Premrla-Vojka, brigadi Ivana Kanjarja in artilerijski brigadi, kjer je bil dvakrat hudo ranjen. Zaradi posledic ran ni bil sposoben za bojne pohode z brigadami, zato je bil konec leta 1944 poslan na terensko delo v Brkine. Za svoje zasluge je bil večkrat odlikovan.

Franc Truden

Na pokopališču v Podcerkvi v Loški dolini smo se poslovili od Franca Trudna, starega 79 let. Zaradi sodelovanja z OF je bil leta 1942 aretiran in odpeljan v italijanske zapore. Po kapitulaciji Italije so ga Nemci ponovno zaprli in odpeljali v nemške zapore, kjer je ostal do konca vojne.

Feliks Janežič

Konec avgusta smo pokopali na pokopališču v Podcerkvi Feliksa Janežiča, doma iz Markovca v Loški dolini. Bil je simpatizer in terenski aktivist OF, partizanom pa je tudi materialno pomagal.

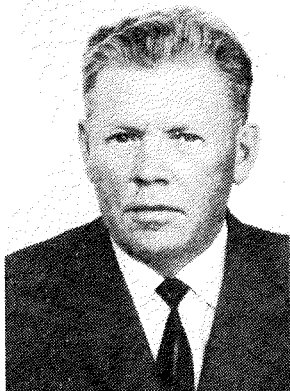
Franc Prhne

V Kostanjevici ob Krki smo pokopali borca in invalida NOV Franca Prhne, ki se je rodil pred 55 leti v Cerovem logu. Spomladi leta 1942 ga je zajel val množičnega odhoda mladih fantov v Gorjanski bataljon. Zvest ciljem v borbi za svobodo je ostal do osvoboditve. Za svojo hrabrost je prejel dve odlikovanji.

Miha Ožbolt

Na pokopališču v Žužemberku s.no pokopali Miha Ožbolta, rojenega leta 1927 na Smuki pri Kočevju. V NOG se je vključil kot 15 letni mladenič leta 1942. Od marca leta 1943 pa je organizirano in aktivno delal za NOB. Bil je v komandi mesta Kočevje in pozneje v Narodni zaščiti. Za svoje zasluge v NOB je bil odlikovan.

Jurij Šket

Jurij Šket se je rodil leta 1918 v Rogaški Slatini. Od začetka okupacije je sodeloval z osvobodilnim gibanjem. Bil je aktivist v Laškem. Od leta 1943 je bil v Kozjanskem odredu intentent. Leta 1945 je bil v komandi mesta Celje. Bil je nosilec dveh odlikovanj.

POSVETOVALNICA PRAVNA POSV

Brezplačna zdravila

M. Ž., Kočevje

Vprašanje: Ste borec s priznano dvojno dobo po kapitulaciji Italije in vas zanima ali imate pravico do brezplačnih zdravil.

Odgovor: Medtem ko so broci NOV pred 9. 9. 1943 v celoti oproščeni plačevanja participacije za zdravstvene storitve, so ostali borci s priznanim dvojnim štetjem oproščeni plačevanja zdravil ob prevzemu v lekarni na recept, plačevanja za kurativne zdravniške preglede in prispevkov za zdraviliško zdravljenje.

Starostna meja

R. F., Vrhnika

Vprašanje: V svojem dopisu navajate, da se vam ne zdi pravilno, da je mogoče priznat posebno dobo le tistim mladincem, mlajšim kot 15 let, ki so bili med NOV pod orožjem. Mnogi so namreč od začetka do konca vojne sodelovali tako, da so zbirali municijo in prenašali orožje mimo italijanskih straž ter tako služili OF, po vojni pa so tudi veliko naredili za ureditev vasi.

Odgovor: Zelo težko je izmeriti in primerjati prispevke posameznih ljudi med narodnoosvobodilno vojno. Za priznanje posameznih pravic pa je le treba postaviti neka merila in to je bilo storjeno tudi z navodilom o kriterijih za priznavanje posebne dobe, izdanim na podlagi zakona. Tako je bilo določeno, da velja za priznanje posebne dobe, ki se šteje dvojno, starostna meja 15 let, te meje pa ni bilo za borce partizanskih odredov, za borce v stalnem sestavu poveljstev območij in za borce v sestavu krajevnih poveljstev. Očitno gre za stroge kriterije, ki pa trenutno še veljajo in v bližnji prihodnosti tudi ni pričakovati sprememb.

Možnost za upokožitev

O. I., Ljubljana

Vprašanje: Dvojno štetje imate priznано od 1. 4. 1944 do 15. 5. 1945, sicer pa ste letos dopolnili 31 let delovne dobe. Letos ste bili stari 54 let, zato vas zanima, kdaj se boste lahko upokojili s polno, to je 85% pokojnino in kako se bo obračunal 30% dodatek za borce iz leta 1944.

Odgovor: Borci NOV, ki so stopili v narodnoosvobodilni boj 9. 9. 1943 ali pozneje, pridobijo pravico do pokojnine ob enakih pogojih kot drugi zavarovanci. To pomeni, da se lahko upokojijo, ko dopolnijo starost 60 let oziroma 55 let (ženske) in imajo vsaj 20 let pokojninske dobe. Ne glede na starost pa pridobijo pravico do pokojnine ob dopolnitvi 40 let oziroma 35 let (ženske) pokojninske dobe. Iz navedenega lahko razberete, da se boste lahko upokojili prihodnje leto, ko boste dosegli mejno starost 55 let. Pripadala vam bo polna, to je 85% pokojnina, čeprav bi vam glede na pokojninsko dobo šla manjša: znesek pokojnine, obračun po dopolnjeni pokojninski dobi se bo povečal za 30% oziroma za toliko, da bo povečana pokojnina znašala 85% pokojninske osnove.

Zmanjšana stopnja telesne okvare

P. D., Pula

Vprašanje: Priznana vam je bila 80% vojaška invalidnost, prejeli ste tudi ortopedski dodatek za telesno okvaro druge stopnje. Ker se vam je zdravstveno stanje poslabšalo, ste zaprosili za ponoven pregled pred zdravniško komisijo, ki vam je res priznala 90% invalidnost. Istočno pa so ugotovili, da imate pravico do invalidskega dodatka za telesno okvaro četrte stopnje. Pritožili ste se na višjo komisijo, ki vam prav tako ni priznala ortopedskega dodatka za okvaro druge stopnje, kakršnega ste sprejemali prej, zato ste pred Vrhovnim sodiščem SR Hrvatske sprožili upravni spor. To ste storili že aprila lani, zadeva pa še ni rešena. Sprašujete, ali vam lahko odvzamejo pridobljene pravice in ali lahko Vrhovno sodišče zadruguje zadevo ter kaj lahko še storite.

Odgovor: Po našem mnenju ob uveljavljanju višje stopnje invalidnosti, ki je bilo celo uspešno, ne bi smelo priti do znižanja stopnje invalidskega dodatka. Zato ste storili povsem pravilno, da ste se pritožili in da ste vložili tožbo pri Vrhovnem sodišču SR Hrvatske. Ta postopek se res že precej časa vleče, zato vam svetujemo, da s posebno vlogo zahtevate od predsednika tega sodišča, da ukrene vse potrebno za pospešitev postopka.

GROSUPLJE

Italijanski partizani v Grosupljem

Za grosupeljski občinski praznik 29. oktober je obiskala občino delegacija italijanskih partizanov, ki so se borili v znani italijanski partizanski diviziji Garibaldi. Delegacijo italijanskih partizanov, ki se je v Sloveniji mudila štiri dni, je vodil nekdanji komandant te divizije Albino Calletti, znan kot Capitano Bruno. Spremljali so ga štirje komandanti baraljonov te divizije. Borci te divizije sodelujejo že dalj časa s slovensko organizacijo ZZB, medtem ko so bili v Grosupljem tokrat prvič. Pobudo za obisk je dal grosupeljski občan Marjan Rupnik iz Zagradca, ki je bil borec te italijanske partizanske divizije.

Italijanski partizani so si ogledali občino, Bazo 20, prisostvovali so proslavi in otvoritvi partizanske magistrale in se pogovarjali s Francem Leskoškom-Luko. Obiskali so Belo krajino in si ogledali dolino Krke.

Ob tem obisku je prišlo tudi do ideje o pobratenju Grosuplja in Novarre. Vodja delegacije in nekdanji komandant divizije Garibaldi Albino Calletti je namreč župan Novarre in komunistični poslanec te pokrajine. Obe strani sta izrazili pripravljenost in željo po nadaljnjem sodelovanju in gojenju prijateljstva, ki pomaga k miru v svetu in k dobrim sosedskim odnosom.

Na slavnostni seji občinske skupščine je spregovoril Albino Calletti in požel buren aplavz s svojim protifašističnim govorom in občudovanjem naše dežele, samoupravnega socialističnega sistema in tovariša Tita. Zaradi vsega tega si želijo tesnega sodelovanja z organizacijo ZZB in občino Grosuplje.

Italijanski partizani so podarili občini Grosuplje, občinskemu odboru ZZB in svojemu nekdanjem tovarišu-soborcu Marjanu Rupniku, bronasto statuo partizana, občini pa spominsko plaketo. Grosupeljčani pa so poklonili italijanskim partizanom spominsko plaketo Grosuplja.

M. DIMITRIČ

JESENICE

Za tesnejše sodelovanje s Koroško

V jeseniški občini živi okoli 50 nekdanjih borcev, ki so se v minuli vojni borili na Koroškem. Organizirani so v pododboru, ki deluje v okviru odbora ZZB NOV Jesenice, vodi pa ga Stane Zorman.

Pododbor koroških partizanov si prizadeva, da bi jeseniška občina okrepila sodelovanje s Koroško, zlasti od Borovlj do Rožne in naprej v Kanalsko dolino, vse do Trbiža. Vpliv in pomoč matične domovine, (v našem primeru jeseniške občine), bi se morala pretakati koroškim Slovencem skozi tesnejše sodelovanje na gospodarskem, kulturno-prosvetnem in športnem področju. Koroške dramske skupine in pevski zbori bi morali večkrat gostovati v Sloveniji. Jeseničani so z veseljem sprejeli vest, da si je pevski zbor v Pliberku nadel ime po jeseniškemu prvoborcu, koroškemu borcu in narodnemu heroju Matiji Verdniku-Tomažu, ki je izkrevavel februarja 1944. leta na Koroškem in je tam tudi pokopan. Toda ta pevski zbor še ni nastopil na Jesenicah.

Organizirano slovensko otroško varstvo na Koroškem je lahko pomemben činitelj za negovanje materinega - slovenskega jezika in narodne zavesti. Šolarjem lahko pomagamo s slovenskimi knjigami.

Nekdanji koroški partizani, ki živijo na Gorenjskem, bi morali večkrat obiskati Korošce, nekdanje partizane. Takšni tovariški obiski bi bili velika moralna opora tem borcem.

Pododbor koroških partizanov na Jesenicah se bo poleg splošnih pobud, da bi v akcijo pritegnili vse občinske družbenopolitične, prosvetne in gospodarske činitelje, lotil zbiranja in pisanja spominov koroških partizanov, obdelal bo topografijo z označbo, kje so bila na Koroškem partizanska taborišča, bunkerji, pomembni boji itn. Čim prej bo treba napisati kroniko Zapadno-koroškega odreda.

Ce bodo uresničili začrtane naloge, potem bomo kmalu na prometnih krajih na Jesenicah videli zemljevide Koroške v dvojezičnih napisih, da bodo tisti, ki bodo potovali na Koroško, vedeli, kje so slovenske vasi in kako se imenujejo.

JOŽE VIDIC

Predsednik pododbora koroških partizanov Stane Zorman (v sredini) na obisku pri Mikulovih na Koroškem, skupaj z našim sođelavcem Jožetom Vidicem

ŽALEC

Na Kozari in Jasenovcu

Aktiv ZZB NOV in aktiv ZRVS Ferralita Žalec ima poleg ostalih oblik izobraževanja tudi v program gojenje tradicij iz NOB ter spoznavanja dogodkov iz zgodovine naših narodov. V realizaciji tega programa je pred nedavnim orgáziral obisk legendarne Kozare in Jasenovca. Udeleženci izleta so si z zanimanjem ogledali spomenik na Kozari spominski muzej ter s pazljivostjo prisluhnili predavanju o trpljenju narodov na Kozari.

V Jasenovcu so si ogledali spomenik ter film o grozodejstvih v tem zloglasnem taborišču. Po ogledu teh dveh zanimivosti so udeleženci obogateni še za eno spoznanje in si še nadalje želijo takšnih zanimivosti.

V prihodnjem letu načrtujemo obiskati Jajce, Grubišno polje ter Drvar.

JANKO JURHAR

GOJAČE-MALOVŠE

Krajevni praznik

V nedeljo, 15. oktobra letos so prebivalci te krajevne skupnosti praznovali in proslavljali svoj krajevni praznik ter obujali spomine iz narodnoosvobodilnega boja.

Že pred štirimi leti je krajevena skupnost sprejela 4. oktober za svoj krajevni praznik. Na ta dan pred 34 leti so se v vasi zbrali poslanci in izvolili Srednje primorsko okrožje. Na stavbi nekdanje osnovne šole (sedaj kulturne dvorane), stoji spominsko obeležje, ki so ga na 25. obletnico tega pomembnega dogodka postavile občine Ajdovščina, Nova Gorica in Sežana.

Kulturni program je pripravila domača mladina. V recitalu je bila prikazana trnova pot delavca - revolucionarja vse od 1919. leta pa do povojne izgradnje. V recitalu smo lahko zasledili: upor, pomembne dogodke iz NOB, osvoboditev in življenje v svobodni domovini.

Iz govorov so zveneli spomini na prehojeno pot, poudarek je bil dan 35. obletnici priključitve Primorske k matični domovini Jugoslaviji, borbi naši zamejcevej onstran meja ter smernicam in sklepom 10. kongresa ZSM Slovenije.

Prebivalci so se dogovorili, da bo odslej proslavljanje krajevnega praznika tradicionalno.

KRAJEVNA SKUPNOST
GOJAČE-MALOVŠE

AJDOVŠČINA

Zborovanje tekstilcev

Ob 150-letnici tekstilne industrije na Slovenskem je Tekstilna iz Ajdovščine pripravila srečanje predvojnih tekstilcev in tekstilk. Srečanja se je udeležilo prek 250 bivših delavcev takratne predilnice, med katerimi je bilo tudi veliko udeležencev NOB. Mnogi ajdovski tekstilci pa so v času NOB delovali v partizanih delavnicah, ki jih je bilo na Primorskem več kot 100.

J. A.

BUKOVICA

Zbor borcev goriškega vojnega področja

V soboto 14. oktobra 1978 smo se borci Goriškega vojnega področja zbrali na 2. rednem zboru borcev v Bukovici pri Novi Gorici. Udeležba je bila nad pričakovanjem, saj se nas je zbralo kar 231 borcev. Ustanovili smo -Skupnost goriškega vojnega področja- in sprejeli pravila skupnosti. Na zboru so poročali o delu predsedniki odbora in komisij za minulo dveletno obdobje. Njihova poročila so zajela vso problematiko dela doslej, od zbiranja finančnih sredstev za nujna plačila, pa vse do zbiranja zgodovinskega gradiva za pisanje monografije o naši enoti. Zbor je v imenu ZZB NOV Nova Gorica pozdravil tovaris Emil VOVK in zazelel veliko uspeha v nadaljnjem delu.

Pohvalil je bogato vsebino pred leti sprejetega akcijskega programa in enotnost ter množičnost v delu tako v času NOV kot pri izpolnjevanju omenjenega programa dela.

Tudi posamezni borci, ki so razpravljali o delu dosedanjih organov, so se pohvalno izražali, ker je bil program izpolnjen, čeprav je bil obširen. Odbor je opravil veliko dela brezplačno, pa kljub temu z veseljem, da zbere čimveč gradiva, ter ga tako iztrga pozabi in ohrani sedanjim in prihodnjim rodovom. Prav posebno pa so borci razpravljali o zbranih eksponatih, ki so bili že letos razstavljeni in so prikazali delovanje zaledne oblasti za časa NOV. Na koncu zbora smo sprejeli še program dela za naslednje mandatno obdobje 1979-1980 in na podlagi sprejetih pravil skupnosti borcev izvolili nove organe skupnosti.

Za prihodnje delo organov so razpravljali med drugim poudarili, da se nadaljuje delo po začrtanem programu z zbiranjem in oblikovanjem gradiva, pri tem pa je skrbno paziti, da se ohrani zgodovinska resnica o dogodkih v času NOV pred vsakim potvarjanjem. Enako so poudarili sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami, skupnostmi drugih domicilnih enot in še zlasti z mladino, ki sprejema naše delovanje, kot del zgodovine, na kateri gradi svoje prihodnje družbene in samoupravne odnose oziroma svoj lastni razvoj.

Borci smo bili srečanja izredno veseli. Prišli smo iz vse Slovenije, iz Maribora, Celja, Novega mesta, Ribnice, Jesenic, Kranja, Splita in celo iz zamejstva. Kot vedno pri takih srečanjih borcev je bilo snidenje prisrčno, nepozabno in enkratno, saj se z mislijo in čustvom povrne v težke a slavne dni med narodnoosvobodilno borbo. To je bil čas iskrenega tovarištva, ki ga je vsak izmed nas od časa do časa še danes potreben.

ANGELA KUMŠE

GROSUPLJE

Grosupeljski praznik

- V Grosupljem in vseh večjih središčih v občini, so več kot dva tedna z različnimi prireditvami obeležili občinski praznik 29. oktober. Ta dan praznujejo v Grosupljem kot svoj praznik v spomin na leto 1941, ko so pod Plešivico ustanovili grosupeljsko četo. Ta partizanska enota je odigrala pomembno vlogo v času NOB na področju južno od Ljubljane.

Za občinski praznik so odprli v Višnji gori novo športno dvorano in transformator, v Ivančni gorici novo pošto, lekarno, kulturni dom in v delovni organizaciji »Livar« novo avtomatsko proizvodno linijo, s katero je ta livarna postala največja za barvne kovine v Sloveniji. V Smarju so odprli klub upokoencev, v Skocjanu v KS Staro apno pa obnovljeni gasilski dom. V Zalni so za praznik odprli prenovljeni kulturni dom, v Dobropolju pa položili temeljni kamen za novo šolo, ki bo zgrajena do prihodnjega oktobra in bo omogočila celodnevno šolo. Na Krki so odprli nov most.

M. D.

JURŠINCI

V spominu na žrtve

Pred kratkim so tudi vaščani krajevne skupnosti v Juršincih v osrčju Slovenskih goric nadvse slovesno praznovali svoj že tretji-krajevni praznik. Letos je namreč poteklo že 37 let, ko so tu padle prve žrtve za svobodo Franc Toplak, dr. Metod Špendler in Alojz Zorman.

Na svečani seji so predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij skupaj z vaščani, mladino pregledali dosedanje delovne uspehe, med katere lahko na prvo mesto postavimo modernizacijo ceste iz Ptuja do Juršinc ter si hkrati zadali že nove naloge. In teh ni malo.

V Mostju, kjer je 8. avgusta 1942. leta izkrevavela prva Slovensko-goriška četa so položili vence in cvetje ter se tako oddolžili spominu na padle junake za svobodo. Obdarili pa so tudi 44 krajanov, starejših več kot 80 let ter jim zazeleli še na mnoga zdrava leta.

Brez dvoma je razveseljivo, ko zadnji čas opažamo, da je pri nas vse več krajevnih središč, ki so si izbrala kakšen zgodovinski datum iz revolucije, da potem to praznujejo kot svoj krajevni praznik.

FRANJO HOVNIK

Ciril Zupanc

6

Pionirski odred »RATITOVEC« v Železnikih

Od 6. do 13. februarja 1945 so Nemci in domobranci terorizirali in ropali po Železnikih in bližnjih vaseh. Pri Dermotovih so izpraznili usnjarno in marsikaj naropali tudi pri mnogih drugih hišah. V takih razmerah se odrasli niso mogli varno gibati po trgu, zato so koristno uporabljali pionirje. Ti so se med tistim pisanim in po narodnosti raznovrstnim vojaštvom dokaj sproščeno gibal in tako je bilo obveščanje dokaj redno in pravočasno. Tam, kjer je sedaj nogometno igrišče pa čez bajer pod gozd so Nemci položili nekaj min. 11. ali 12. februarja zvečer je na mino prišla partizanska izvidnica in Janko Keržar-Dešmanov je bil težje ranjen. Pospremili so ga v Cerkno, kjer se je pozdravil, vendar je že aprila 1945 padel. Tedaj, ko je bil pri bajerju ranjen, v bližini sedanje slačilnice za nogometaše, mu je v bajer padla brzostrelka. Zgodaj zjutraj naslednjega dne sta jo našla pionirja Jože Košmelj in Janez Lotrič-Gusteljnov, ki sta jo še istega dne odnesla v Martinj vrh k Janu, kjer je bil štab Škofjeloškega odreda.

Od 28. februarja do 2. marca 1945 je bila v Cerknem pokrajinska konferenca ZSM za Gorenjsko, naslednja dva dni pa še pokrajinska konferenca SKOJ za Gorenjsko. Kot predstavnica CK KPS se je teh konferenc udeleževala tovarišica Vida Tomšič. Tudi mladinska in SKOJ organizacija v Železnikih sta na ti konferenci poslali svoje predstavnice. Organizacija SKOJ je imela še posebno nalogo, da zbere del pionirske brigade in to enoto pripelje v Cerkno. Tedaj je s pionirji odšla v Cerkno Marta Pegam. Te mladinske konference v Cerknem se je udeležilo 20 ali 22 članov pionirske brigade Ratitovec. Sprejeti so bili z vso pozornostjo in z velikim zanimanjem. Brigada je kot enota dobila posebno izdajo Prešernove Zdravljice, ki je bila prav tedaj natisnjena v Davči, nekaj pionirjev je dobilo Titove slike, trije pa so bili odlikovani: red hrabrosti je dobil Lojze Kristan, medaljo za hrabrost pa Jožek Demšar in Nace Prezelj. Potovali so skozi Potok, čez Slugovo dolino, skozi Novake v Cerkno in po isti poti so se vrnili.

Marija Tavčar je bila v Cerknem še do 5. marca, ker se je udeležila tudi pokrajinske konference SKOJ. Ko se je vrnila, je za pionirsko brigado prinesla karabinko. Izročila jo je Jožetu Demšarju. Kmalu zatem je še brigadni poveljnik Jože Bajželj dobil pravo brzostrelko.

★

Proti koncu februarja so se v Kališih in pri Sv. Križu vgnezdili domobranci in to s pomočjo nemške posadke v Selcih. V noči na 10. marec 1945 je to sovražno postojanko napadla in likvidirala Prešernova brigada. Člani PB Ratitovec so pri tej akciji prevzeli nalogo kurirjev in vodičev, ki so jo solidno opravili. Že res, da so Prešernovci za to akcijo vzpostavili svojo telefonsko linijo, marsikaj pa je le bilo treba opraviti na terenu in še zvečer, ko se ne vidi več dobro. Pri tem so koristno sodelovali pogumni pionirji. Prešernovci so se jim oddolžili tako, da so jim od plena v Kališih dali nekaj pušk, ki so jih pionirji zadovoljni in ponosni sprejeli.

Partizanski dnevnik 15. marca 1945 v rubriki Iz naših krajev poroča, kako lepo so v Železnikih praznovali dan žena. Med drugim je tu zapisano:

»Tudi žene iz Železnikov so 8. marec lepo proslavile. Zbrale so se na mitingu, ki ga je mladina priredila svojim materam. ... Petje in recitacije pionirjev in mladink je zbudilo občudovanje vseh navzočih. Lepo je bilo videti, s kakšnim zanosom je mladina izvajala spored, namenjen lastnim materam. Vsa prireditev je izzvenela v globoko priznanje in vzpodbudo naših borbenih žena in mater.«

Enote, ki so branile Železnike, največkrat je bil to Škofjeloški odred, so imele svoje položaje v Snegovniku, na ridi vojaške ceste in za Mlinarjevo hišo na desnem bregu Sore. Njihovo neposredno zaledje na Racovniku sta bili Lenartova in Lokačeva hiša. Tu so borci počivali in tu so jim tudi kuhali. Od tu so pionirji nosili borcem na položaje hrano in pijačo, po potrebi pa tudi razna obvestila in pošto.

★

Zadnja sovražnikova ofenziva, ki je v Selški dolini trajala od 23. marca do 6. aprila 1945, je najtežje prizadela Škofjeloški odred. Tudi nekateri pionirji so se zatekli k partizanskim enotam. Kristanovo družino so Nemci prišli selit januarja 1943, ker je bil njihov sin Jože pri partizanih. Vsi so pobegnili in Nemci so jim stanovanje izropali ter zapečatili. Poslej so se v Železnikih morali skrivati pred Nemci. V tej zadnji ofenzivi so se zatekli na Zali log, od tam pa z domačinom Janezom Zbontarjem-Grogurjem v Groblje in Plensak. Z njimi je bil tudi sin Lojze – politkomisar pionirske brigade Jožek Demšar – komandir čete, se je priključil Borisovi skupini iz Kokrškega odreda, ki se je tedaj zadrževala v Davči in Potoku. Jože Bajželj – brigadni poveljnik se je priključil skupini borcev, ki se je zadrževala v Potoku in Osojniku, njegov oče pa je bil na Gorenjskem vojnem področju. Lojze Žumer – brigadni načelnik in njegov brat Marjan, sta se zatekla v Potok k očetu, ki je bil pri pokrajinskem odboru OF. Napotil ju je domov, kamor sta tudi prišla. Že 24. 3. so k Žumru prišli domobranci iz Škofje Loke, ki so začeli terorizirati Žumrovo ženo in otroke. Za domobranci so v hišo prišli še Nemci, ki so domobrance zapodili iz hiše in so potem Žumrovi imeli mir pred temi izdajalci. 6. in 7. aprila so se že tudi vsi pionirji vrnili domov. Takoj po ofenzivi, ko so se borci Škofjeloškega odreda po skupinah zbirali in je primanjkovalo orožja, so jim pionirji izročili večino svojega orožja, saj je bilo jasno, da ga bodo borci v zadnjih bojih za osvoboditev še rabili.

Nadaljevanje in konec

Osnovna šola Martina Koresa v Podlehniku

Tokrat smo se namenili, da obiščemo osnovno šolo, oziroma učence šole v Podlehniku, v osrčju slikovitih in vinorodnih Haloz. Šolo so zgradili 1971. leta ter jo poimenovali po rojaku Martinu Koresu, ki je bila eden prvih žrtv okupatorja na tem območju. Tedaj je v slovo svojim najbližjim in najdražjim napisal na žepni robček sledeče posvetilo:

*V spomin moji družini!
Ljuba žena, otroci, mama,
bratje in sestre.
Ta robec vam prinaša od mene
moj zadnji pozdrav!
Moj večji bogom.*

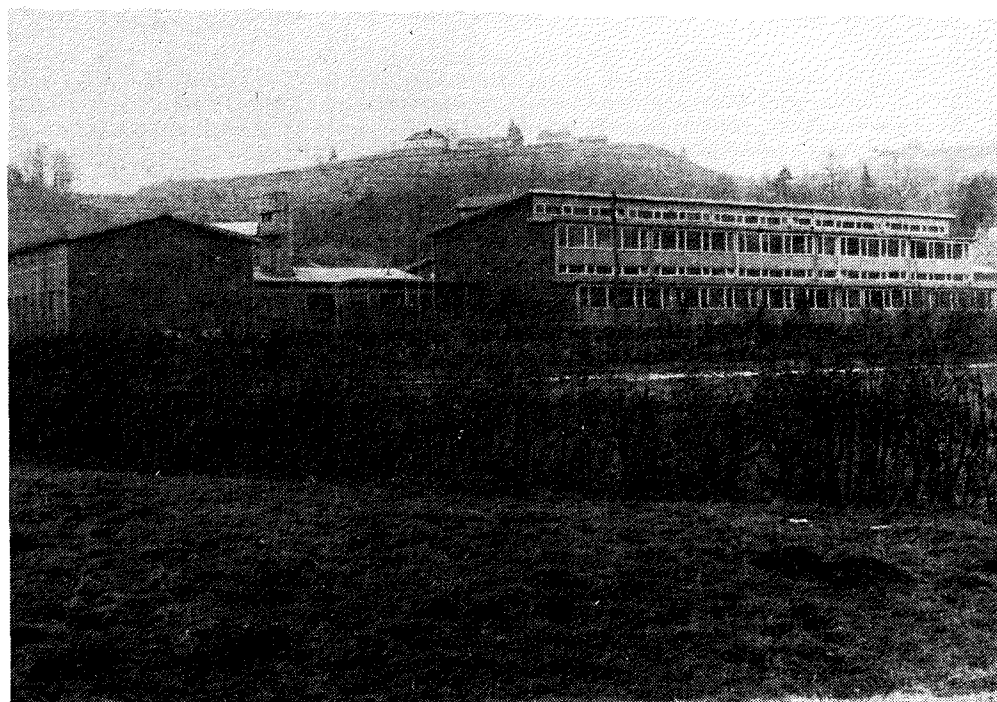
Martin Kores

S temi besedami se je poslovil od svojih ter odšel pred puške in pod streli je za vedno ugasnilo njegovo življenje. Danes naj naša mladina nadaljuje njih revolucionarno delo, ko so podali, braneč tisto najsvetejše – svobodo. Kljub strašnemu okupatorjevemu terorju, streljanju talcev, upor ni bil nikdar zatrt, kajti že tedaj, v začetku vojne, ko je Hitler še povsod zmagoval, je težnja po svobodi preplavila svet.

Martin Kores je bil rojen leta 1896 v Čermožišah, blizu Žetal. Izučil se je za ključavničarja. Maja leta 1941 se je udeležil ustanovnega sestanka pokrajinskega odbora OF za Štajersko, ki je bila na Kojzici pri Rimskih Toplicah in je bil član tega odbora. Ker je živel v Mariboru, je bilo njegovo stanovanje pomembna in varna postojanka osvobodilnega gibanja v Mariboru, kar okupatorju ter njetovim agentom seveda ni ostalo dolgo prikrito. Gestapo ga je aretirala 30. oktobra 1941. leta, ga obsodil na smrt. Ustrelili so ga 27. decembra 1941. leta v Mariboru.

Šola v Podlehniku je danes ponos kraja in ljudi, ki živijo v sicer še vedno nerazvitih Halozah. Velja zapisati, da so tu hkrati s šolskim poslopjem zgradili tudi veliko telovadnico, ki je bila ena prvih v ptujski občini. Pouk se v šoli odvija v dveh izmenah. Imajo kabinetni pouk. Zal pa vse učilnice nimajo svojih kabinetov. K matični šoli v Podlehniku sodijo še tri podružnične šole in sicer v Rodnem vrhu, Gruškovju in v Žetalah. V teh solah je 578 otrok in 44 prosvetnih delavcev.

Podlehnška šola pa se še posebej odlikuje po tem, da so tu že pred leti učenci šole navezali prijateljske stike z šolami iz drugih republik. Med prvimi so navezali stike z šolo Radoje Radijić iz Ugrinovcev v Srbiji. Nato pa še s šolami Slavko Rodić iz Drvarja v Bosni, Bajo Jojić iz Andrijevice (Črna gora) itd. Prizadevajo pa si, da bi navezali prijateljske vezi še z eno izmed šol v AP Vojvodini in AP Kosovo. Parola o bratstvu med našimi narodi pri njih ni samo na papirju.

Učenci se med seboj obiskujejo, si dopisujejo. Prirejajo medsebojna športna tekmovanja, se udeležujejo raznih proslav, zlasti tistih, ki so pomembna iz zgodovine NOB. Ker imajo danes že na večini šol enkrat letno obrambni dan, se tedaj učenci šol skrbno pripravijo na sprejem delegacij posameznih šol, ter skupaj izvedejo kulturni program. Mnogo učencev ter mentorjev je za svojo prizadevnost pri razvijanju bratstva in enotnosti že prejelo plakete Bratstvo in prijateljstvo. Učenci se med seboj tudi obdarujejo. Pri tem jim seveda poleg mentorjev na šoli pomagajo tudi njihovi starši, ki prispevajo denar za nakup daril.

Razumljivo, da imajo na šoli kar šest športnih sekcij in devet krožkov. Izdajajo tudi svoje glasilo, ki se imenuje »Mladost«, v katero pridno dopisujejo učenci vseh razredov. V lanskoletno glasilo je največ prispevkov oziroma pesmi napisala Anica Murko, ki je tedaj obiskovala zadnji razred šole.

V teh krožkih je aktivnih več kot polovica učencev in učenek, ki tako koristno preživljajo del svojega prostega časa. Recitatorji in pevci nastopajo na vseh proslavah v šoli pa tudi ob dnevu žena, dnevu republike, ob praznovanju prvega maja, ko prižgejo kresove. Z namenom, da bi se že učenci seznanili z revolucijo in borbeno preteklostjo naših narodov. V času šolskih izletov so obiskali že mnoge zgodovinske kraje širom naše domovine, kjer so jim zgodovinarji pripovedovali o narodnoosvobodilnem boju in žrtvah za svobodno domovino, v kateri se lahko tako brezskrbno učijo ter pripravljajo za svoje življenje kot bodoči proizvajalci in smaoupravljalci.

Tekst in foto:
Franjo Hovnik

Zgodilo se je v partizanski vasici Artviže

Življenja, darovana za svobodo

V našem tovarišu TV-15 je na mladinski strani najina součenka Gabrijelca Valenčič iz Rodika pri Kozini, s katero hodimo skupaj v Osnovno šolo »Dragomir Benčič-Brkin« v Hrpeljah, napisala članek o mladih iz Rodika, ki hodijo po partizanskih poteh... Skrbno smo ga prebrali, kot tudi besede, zapisane v kramljanju. Sestavek, ki ga pošiljate danes, je torej napisan na željo uredništva. Nestrpno pričakujeva, da bo ta naš skromni prispevek, s katerim sva se želeli oddolžiti vsem padlim za svobodo iz našega kraja, objavljen v vašem in našem časniku.

Po zloglasnem divjanju 28. maja 1944 v Gabrovici, so Nemci zagrešili vrsto zločinov na Artvižah in v Rodniku.

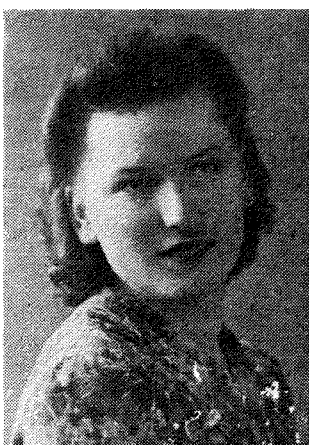
Dne 20. julija 1944 so na Kozini ubili Stojana Šturma in v Rodniku obesili Andreja Godina, oba obveščevalca Istrskega odreda. Naslednje jutro, 21. julija 1944, so nad vasjo Rodnik ustrelili Olgo Ivančič za to – ker ni hotela izdati vodilnih aktivistov narodnoosvobodilnega gibanja v vasi. Njeno sestro Marijo in mladinko Jožico Bernetič, ki sta morali gledati umor, so odpeljali v Nemčijo.

Že prejšnji dan, to je 20. julija 1944, so prišli na Rodik dva mladince in tri mladinke.

Drugemu bataljonu Istrskega odreda, ki je taboril v bližini Artviž, so prinesli živila in obvestilo, da nameravajo Nemci napasti Artviže. In res – kakih stopetdeset Nem-

Silva Babič

Olga Ivančič

Joško Bradač

Albina Race

»Žal fotografij umorjenih Sergeja Slavca in Sabine Race nisva dobili, ker v naši vasi nimata nobenega sorodnika več.«

cev, italijanskih fašistov in domačih izdajalcev, je preko Rodika vdrlo na Artviže, da bi se maščevali za odredov napad na železnico pod Rodikom, ki so ga partizani izvedli pred dvema dnevoma.

Odpor borcev drugega in tretjega bataljona Istrskega odreda je bil žilav. Po štirih urah boja je padel nemški oficir, dva vojaka pa sta bila ranjena. Od partizanov je bil ranjen le borec drugega bataljona.

Sledilo je nemško maščevanje:

Ustrelili so enainsemdešetletnega Jožeta Mezgeta iz Artviž ter požgali deset gospodarskih poslopij in eno stanovanjsko hišo. Izropali so vso vas in dvaindvajsetletnega Alojza Slugo prisilili, da je naropano blago peljal na Kozino, kjer so ga ustrelili. Ujeli so tudi rodiške mladince, ki so se vračali iz Artviž in jih pomorili na grozovit način. In kdo so bili ti mladi ljudje? Silva Babič, članica mladinske organizacije, je bila rojena 30. junija 1927, Joško Bradač, prav tako član mladinske organizacije, je bil rojen 28. avgusta 1928, Albina Race, rojena 27. novembra 1925, je bila članica komunistične partije, Sabina Race, rojena 13. junija 1926 je bila članica mladinske organizacije in Sergej Slavec, rojen 3. novembra 1928, je bil član komunistične mladine.

Rodičani so takoj po končani vojni ali točneje povedano, zadnjo nedeljo avgusta leta 1945, odkrili spomenik vsem vaščanom, ki so darovali svoja življenja v boju za svobodo, v boju proti fašizmu. Za svoj krajevni praznik pasu si že leta 1946 izbrali enaindvajseti julij – v spomin na tisti dan leta 1944, ko so ubili Silvo, Joška, Albino, Sabino in Sergeja.

KARMEN KASTELIC
BERNARDA LUKO-
VEC,
šesti razred
Osnovna šola
»Dragomir Benčič-Brkin«
Hrpelje

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

O tem, da kramljanje ne le pridno prebirate, marveč skrbno prisluhnete tudi mojim prošnjam, govori prispevek »Življenje, darovano za svobodo«, objavljen v današnji številki našega časnika.

Tu je zapis, tu so fotografije... vse, kot sem želela.

Tudi skrb, da bi se poslane fotografije, dragoceni spomini za vse nas, izgubile, je odveč. Naš pogled vse tovrstne dokumente skrbno spremlja, od uredništva pa tja do tiskarne in zopet nazaj. Bi lahko bilo, draga Karmen in draga Bernarda, s fotografijami nad Artvižami umorjenih mladink in mladincev drugače?

Še naslednje besede iz vašega pisma: Vsi učenci šole v Hrpeljah, kamor hodi va po znanje tudi mi dve, so zelo ponosni, da nosi naša šola ime Dragomirja Benčiča-Brkina, našega rojaka, ki je toliko prispeval v narodnoosvobodilnem boju – za svobodo naše domovine in za lepše življenje mladega rodu! Da ga bodo spoznali vsi bralci TV-15 za mladino, vam pošiljamo njegovo fotografijo:

To je Dragomir Benčič-Brkin. Namesto podpisa k fotografiji, spet besed šestostolk iz Rodika:

Že pokojni general JLA in narodni heroj Dragomir Benčič-Brkin je bil rojen v Pulju. Njegov oče je bil doma iz Hrpelj in ko je bilo Dragomirju pet let, se je s starši preselil v Ljubljano. K partizanom je odšel leta 1941. V 14. diviziji je bil komisar, večkrat ranjen in zelo pogumen. Leta 1967 so ga imenovali za narodnega heroja.

In v Sloveniji ni kraja in ne šole, ki bi se ne mogel ponašati s ponosnimi spomini, s kakršnimi sta bila danes na mladinski strani TV-15 – izpod peresa pionirk – predstavljena Rodik in hrpeljska šola.

Tudi to je prošnja, zapisana v kramljanju.

Lepo pozdravljeni!

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

V spomin...

Taborniki Kokrškega odreda s posebnim odnosom negujemo in razvijamo tradicije narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. Želimo, da sleherni naš član spozna njene vrednote, jih osvoji. Tako smo iz zgodovinsko pomembnih dogodkov, ki ilustrirajo ta čas, še posebej izdvojili junaštva in borbenosti mladih v boju za svobodo, v boju proti fašizmu.

Med slednja sodi tudi delovanje ilegalnega emigrantskega društva Zarja, ki so ga rodoljubi Primorske organizirali v Kranju.

Člani tega društva so – ob obletnici smrti Vladimira Gortana, ki so ga fašisti ubili v Pulju, in štirih žrtv v Bazovci – 6. septembra leta 1931 postavili v Prešernovem gaju v Kranju, kamnito piramido in spominsko ploščo z imeni žrtv. To je bil prvi spomenik v Evropi, postavljen v spomin žrtvam fašističnega nasilja! In ko se je 6. septembra in 17. oktobra spustil mrak, smo v koloni in z baklami v rokah prišli v Prešernov gaj... Med nas so v polkrog stopili občani in med njimi predstavnik ZRVS Dušan Trbovič. Spomenik so obstopili z zastavami taborniki v uniformah, predenj pa smo položili cvetje in prižgali lučke.

Svetloba bakelj se je razlila daleč pod nebo, med jesensko orumenele breze.

Ob tistem šelestenju listja, se je zaslušal glas tabornice Neve, ki je spregovorila o pomenu spominskega dne. Zadonela je pesem čebelic o padlih junakih, za njimi pa so taborniki in tabornice recitirali borbene in revolucionarne pesmi – na koncu programa je med drevje v Prešernovem gaju zadonelo pozdravno pismo še živečim brcem Primorske.

TABORNIKI in TABORNICE
KOKRŠKEGA ODREDA iz KRANJA

Akcija v Gornji Radgoni

Mi, mladinci osnovne šole iz Gornje Radgone, smo v počastitev 10. kongresa ZSMS izvedli enodnevno delovno akcijo. Očistili smo okolico šole, uredili šolsko trto in nasade ribeza. Razdeljeni smo bili v štiri brigade, imenovane po narodnih herojih. V vsaki je bilo približno petnajst mladincev. Našemu delu je prisostvoval tudi sekretar OK ZSMS Gornja Radgona, tovariš Jože Makovec. Delo smo uspešno opravili in poželi veliko pohval.

Pripravljamo se tudi na izdajo glasila – prispevke smo že zbrali, le še natisniti ga moramo. To bo prva številka glasila Cvet mladosti, ki ga bo izdala naša organizacija.

Skupaj z vodstvom OK ZSMS Gornja Radgona smo pripravili tudi proslavo ob desetem kongresu, organizirali pohod in kulturno prireditev.

KARIN BAKRAČEVIČ

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI PO

Ponosna, zadovoljna in srečna

Vilma Behler-Pirkovič

Preberem ga, ta naš TV-15, od prve do zadnje strani. Včasih si rečem: čas je prehiter; toliko tega bi še veljalo zapisati. Bo časa dovolj? Zdaj pa... prišla sem, ker so nekateri pisali o skojevskem ustanovnem kongresu v Kočevski reki. O ustanovnem kongresu zveze slovenske mladine bi morali pisati. Postavljate mi vprašanja, jaz pa ne vem, če mi bo, nepripravljeno, uspelo predstaviti del moje revolucionarne poti. Naj začnem, kako smo bežali pred fašizmom iz Gorice ali naj govorim o cvetenju svoje mladosti v starodavnem Ptuj? Živela sem v urejenih družinskih razmerah. Lačna nisem bila. Pa vendar sem bila nekaj več kot otrok, ko sem stopila v politiko. Vem, lahko bi rekla - v življenje. Starša sta me svarila, da ne bom končala v zaporu. Še iz gimnazije te bodo zabrisali, sem slišala večkrat govoriti njun strah.

Vse skupaj se je začelo s spontanimi marksističnimi krožki, z vplivom Dušana Kvedra, Ivana Bratka... dokler jih niso leta 1934 zaprli. V tistem obdobju sem že aktivno delala v eni od skojevskih skupin. Komunistična partija je bila v Ptujju že močna. V gimnaziji pa - naša dolžnost je bila, da smo posameznike politično svesčali. Za to smo uporabljali sleherni primerni trenutek.

Ampak nikar ne mislite, da je mladost, z vsemi svojimi posebnostmi, stekla mimo mene. Rada sem imela glasbo, klavir. Menda ni bilo akademije v tistem kraju, kjer ne bi nastopala. Vselej pa sem tudi skušala vplivati na vsebino programa, saj sem bila vendar skojevka. V takih trenutkih sem imela v mislih vizijo naše boljše prihodnosti pa trenutna družbena in socialna nasprotja. Na podeželju so bila še najbolj očitna. Izkoriščanja in ponižanja sama nisem občutila, a daleč od viničarjev tudi nisem živela in od revnih kmetov brez zemlje. Ena sama gora krivica in tegob jih je bila.

Seveda, vedeli smo, da bo treba nekaj v tem svestu spremeniti - toda kako! Vem, da sem odgovor iskala sama v sebi, iskala sem ga v knjigah, med tovariši komunisti...

Leto 1941? Prav v dnevih okupacije sem bila v novomeškem zaporu. Leta 1938, ko nam je umrl oče, smo zapustili Ptuj. Sestra, ki je vzdrževala družino, je dobila zaposlitev v Novem mestu. Medtem sem končala študij v Zagrebu. Po navodilu Centralnega komiteja sem začela aktivno delati v novomeški partijski organizaciji pa v novomeškem okrožnem komiteju. Marca pa... aretirali so precej komunistov, skojevcev in aktivistov. V zaporu niti nismo vedeli za okupacijo Jugoslavije. Da, dvajset let sem imela takrat. Mislim, da sem kljub izjemnim okoliščinam živela normalno mladost: knjige, kultura, glasba, zaljubljenost. Nič pomembnega v življenju mi ni steklo skozi prste, samo čas v njem sem dobila izkoristila. Vsak trenutek je bil nečemu namenjen.

Zapori? Ko so se Nemci približevali Novemu mestu, je bila organizirana akcija s strani komunistične partije, za našo rešitev. Na pritisk vsega naprednega v Novem mestu so nas morali izpustiti. V ta namen pa je bila že tudi pripravljena oborožena akcija.

V tistem obdobju sem delala z Vinkom Kristanom, ki so ga ustrelili leta 1942. O njem bi veljalo kdaj tudi pri vas kaj zapisati. Na žalost je padel pri nas skoraj v pozabo. Z njim sem tudi, zaradi kompromitiranosti, zapustila Novo mesto. Odsla sva v Ljubljano. Najprej sem delala v vojaški komisiji pri Centralnem komiteju, poznejšem glavnem poveljstvu. Moja zadnja naloga tod je bila organiziranje odhoda dvanajstih zdravnikov, skupaj z opremo, na osvobodeno ozemlje. Ponovno sem odšla v glavno poveljstvo, ki je bilo takrat v Suhi krajini in kasneje na Rogu. Avgusta 1942 sem bila ponovno poslana na novomeško okrožje, kjer sem bila član okrožnega komiteja KP in sekretarka Skoja. In posledje sem vse do osvoboditve opravljala dolžnosti v mladinski organizaciji.

V začetku leta 1943 sta prišla v Slovenijo Lola Ribar in Rato Dugonjić, da bi pomagala pri formiranju novega pokrajinskega komiteja, katerega

članica sem postala tudi jaz. Decembra leta 1944 pa sem bila poklicana v Beograd na CK Skoja, kjer sem ostala inštruktor do konca vojne.

Tik pred ustanovnim kongresom v Kočevski reki sem prišla iz bolnišnice na Rogu. Imenovana sem bila za sekretarja iniciativnega odbora zveze slovenske mladine še, ko sem bila v bolnišnici. No, začelo se je pisanje referatov, začel se je kongres in po kongresu ponovno v bolnišnico...

Na ustanovnem kongresu smo izvolili samo glavni odbor s tajništvom. Iz USO so nam sporočili, da moramo imenovati predsednike in tajnike. V dogovoru s Centralnim komitejem so me določili za predsednika zveze slovenske mladine, tovariš Gorjup pa je postal sekretar.

Vidite, in takole se človek, ne da bi to prav hotel, spusti v naštevane dolžnosti. Pa vendar bi predvsem rada poudarila izjemno velik delež mladine tako v oboroženih enotah kot na terenu v času narodnoosvobodilnega boja. To delo je še vedno premalo poudarjeno in dokumentirano. Zdi se, da smo temu krivi mi, nekdanji mladinski aktivisti. Mi se že nekaj let pogovarjamo, da bi bilo treba o tem poglavju naše zgodovine pisati. Iniciativo pri tem smo prepustili prejšnjim mladinskim vodstvom.

Primorci so pred nedavnim na tem področju že začeli delati. Prihodnje leto bomo praznovali 60-letnico Skoja.

Rečem vam, kljub hudim časom med NOB smo preživeli tudi nepozabno lepe trenutke. Po vojni pa - kdo bi naštel vse naloge, ki sem jih opravljala. Dunaj, Beograd, Ljubljana. V Beogradu sem na gospodarskem svetu vodila sekretariat za kmetijstvo in življenjski standard. Težko in odgovorno delo je bilo to, še posebno v tistih časih, ko je po naši domovini še razsajala lakota... Ampak, kaj bi spet naštevala. Danes sem ponosna, zadovoljna in srečna. Kaj bi hotela še več!

Silvo Teršek

Pozdrav – Titu in kongresu

V imenu karavane mladih »Po partijskih poteh 78«: je kongres pozdravil Dragomir Djordjević, student pedagoške akademije iz Beograda:

- Po sledeh Titovega odhoda med partizane. 16. septembra 1941. skozi vasi in mesta legendarne Uziške republike in preko vstajniških črnogorskih planin, je osemsto mladih, iz skoraj vseh krajev naše socialistične domovine, iz Beograda krenilo po partijskih poteh - da vas najprisrčneje pozdravimo in osmemu kongresu zveze borcev v Budvi, na obalah našega modrega Jadranskega morja, zaželimo plodovito delo.

Zavedamo se, kaj vse ste udeleženci narodnoosvobodilnega boja storili, ko ste žrtvovali za svobodo in lepšo prihodnost svoja življenja in svojo mladost... Z negovanjem revolucionarnih tradicij, s poglobljanjem nepretrganosti revolucije in s krepitvijo splošnega ljudskega odpora, bomo varovali pridobitve našega narodnoosvobodilnega boja, razvijali bratstvo in enotnost, največjo pridobitev naše težke in slavne osvobodilne borbe - resničnega poroka za naše današnje skupno svobodno življenje ter še hitrejši ekonomski in splošni napredek vseh enakopravnih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin. Na nas lahko računate!

Mi mladi vedno pojemo »Tovariš Tito, mi ti prisegamo, da s tvoje poti ne bomo skrenili...« (Lepšega darila kongres ni mogel dobiti.)

CETVRTI JUL - 31. oktobra 1978

Iz študije o komunistih

Dr. Gojko Stanič iz Ljubljane je končal edinstveno študijo o članih Zveze komunistov Slovenije, o tem, kdo so komunisti v tej naši republici in koliko se je krepila njihova organizacija od vojne dalje. To je neke vrste znanstveno poročilo ali monografija o »odprti rdeči knjižici«. Rezultati te raziskave so sporočeni tudi v tujino in je to hkrati eno izmed prvih sporočil te vrste iz neke socialistične dežele:

... Za razliko od drugih republik, v katerih je bilo pri partizanih več kmetov kot delavcev, je bilo v Sloveniji v vrstah narodnoosvobodilnega boja 44% delavcev in 39% letih je bilo komunistov. Med vojno je okoli 5000 članov partije izgubilo življenje. V narodnoosvobodilnem boju je bilo samo 10% kmetov, pa 17% obrtnikov in trgovskih pomočnikov, 3 do 5% uslužbencev, študentov, dijakov itd.

Politika - 29. oktobra 1978

Samozaščita rojeva uspehe

»Na splošno lahko rečemo, da je stanje varnosti v naši državi zelo dobro, največ zaslug za tak položaj pa gre ugodnemu družbenopolitičnemu ozračju, ki so ga s svojo dejavnostjo ustvarile zveza komunistov in vse druge organizirane družbene sile. Lahko smo še posebej zadovoljni prav zaradi tega, ker se v številnih drugih deželah Evrope in sveta spopadajo s problemi nestabilnosti, terorja, nasilja in rasti kriminala.«

To je v nedavnem pogovoru s časnikarji Borbe med drugim poudaril na-

mestnik zveznega sekretarja za notranje zadeve Draško Jurišić.

O zunanjem in notranjem sovražniku: »Ti sovražniki našega družbenega sistema, bodisi da so v tujini, bodisi da delujejo znotraj države, upajo, da bodo prej ali slej napočile ugodne okoliščine za uresničitev njihovih ciljev. Ocenjujejo in špekulirajo ter izkoriščajo različne težave in protislovja, ki objektivno spremljajo naš dinamični razvoj.«

Poudarja: »Zunanji sovražnik si prizadeva težišče svojega delovanja prenesti v našo državo, da bi tako imel možnost neposredne podtalne dejavnosti, pri tem pa ima seveda vsestransko podporo naše sovražne emigracije. Če govorimo o naših notranjih sovražnikih, je treba reči, da gre za sovražno razpoložene skupine in posameznike, ki skušajo delovati v različnih političnih položajih, pri tem pa uresničitev svojih načrtov najčešče vidijo v intervenciji od zunaj. V sedanjem trenutku ne predstavljajo posebno velike družbene nevarnosti, bi pa lahko v danih okoliščinah postali orodje v rokah tujih dejavnikov.«

O terorističnih akcijah proti naši državi: »Od leta 1945 pa do lani jih je bilo skupno več kot 200, s tem da smo jih več kot 100 še pravočasno preprečili. V teh akcijah je izgubilo življenje 72 naših in tujih državljanov, 232 pa jih je bilo težje ali lažje poškodovanih. Tudi gmotna škoda je bila seveda precejšnja. Treba je poudariti, da je prav zahvaljujoč ukrepom varnostnih organov in ob pomoči vseh drugih nosilcev družbene samozaščite veliko število terorističnih akcij bilo še pravočasno odkritih.«

Zanimiva številka: »V zadnjih treh letih je sovražna emigracija pripravila 80 diverzantsko-terorističnih akcij, vendar nam jih je večji del uspelo preprečiti. V Jugoslaviji so medtem izvedli le dve: na vlaku iz ZRN in na zagrebški pošti.«

VEČER - 6. novembra 1978

Faraon v Pančevu

Direktor nekega velikega podjetja v Pančevu je te dni na seji delavskega sveta vprašal: »Tovariši, kaj vi mislite, ali bi, morda, kdo ve, bilo primereno, da se pri vходу v našo tovarno postavi - moj doprni kip?!

Preko mere

Tudi delavci, ki opravljajo delo v posebno težavnih pogojih v tovarnah, ob strojih, delajo dvojni delovni čas. Cena tega dodatnega napora je previsoka. Mnogo večja od njihovega zaslužka. Izgubljajo zdravje in namesto, da se starostno upokoje, gredo v invalidski pokoj.

Se družbi splača, da delavce, ki deset let dela z dvojno obremenitvijo in dobro zasluži - invalidsko upokoji? Je to sploh - humano? Res je, da ti ljudje delajo preko mere prostovoljno, res pa je tudi, da s tem ogrožajo svoja življenja in življenja drugih.

Nekdo se bo vprašal: produktivnost, dohodkovni odnosi... odgovor je jasen - produktivnost je kategorija, za katere povečanje se je treba boriti med delovnim časom, z boljšo organizacijo in bolj kvalitetnim delom. Na koncu, mar se v tem nevarnem nadurnem delu ne skrivajo tudi velike možnosti za nove zaposlitve? Ali je, na primer, v neki tovarni, v kateri bi moralo po projektu delati 1000 delavcev, potrebno nadurno delo, če je v njej zaposlenih 1500 delovnih ljudi, pišejo »Bjelopoljske novine«.

BORBA - 29. oktobra 1978

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI PO